

Наша Ніва

П Е Р Ш А Я Б Е Л А Р У С К А Я Г А З Э Т А ISSN 1819-1614

Заснаваная ў лістападзе 1906. Адноўленая ў траўні 1991. Выдавец: Прыватнае прадпрыемства «Суродзічы». Выходзіць штотыднёва, у чацвярткі

9 771819 161008

Дэбаты: Вячорка, Івашкевіч і Міхалевіч

Зъезд Партыі БНФ, на якім адбудуцца выбары старшыні партыі, адрадзіў публічную палітычную дыскусію. Карэктная і адначасова напружаная — яна прыцягнула ўвагу да альтэрнатываў палітычнае тактыкі. На пытаньні чытачоў сайту nn.by у рэжыме рэальнага часу адказвалі палітыкі Вінцук Вячорка, Віктар Івашкевіч і Алеся Міхалевіч. Старонка 3.

У НУМАРЫ

Юшчанка заклікаў прыбраць ленінаў

24 лістапада Украіна ўшанавала памяць Галадамору — штучнага голаду, арганізаванага камуністычнае ўладаю ў 1932—1933 гг.

Старонка 12.

Лукашэнка заклаў капсулу пад магілёўскую Ратушу

сымбалъ гарадзкой вольнасці і эўрапейскай

прыналежнасці гораду на Дняпры будзе адноўлены.

Старонка 14.

Зыміцер Вайцюшкевіч

прэзэнтаваў альбом на вершы Генадзя Бураўкіна.

Старонка 17.

Лявон Вольскі: «Ніхто з тых музыкаў на гандаль ня пойдзе»

Вольскі, Кульлінковіч, Хаменка, Супрановіч расстаўляюць крапкі над «і» пасля выкліку да шэф-ідэоляга лукашэнкаўцаў.

Старонка 27.

Дзе Ірына Кужэльная?

Трагедыя беларускай вёскі праз драму адной дзяўчынкі з вёскі Алекшыцы Лагойскага раёну.

Ірина Кужэльная зьнікла 23 лістапада. Сямігадовая дзяўчынка пасля ўрокаў, каля 13.30, выйшла са школы, але дахаты так і не прыйшла. Адлегласць ад школы, што ў вёсцы Бяларучы, да дому ў вёсцы Алекшыцы — кіля метры два. Маці надта не перажывала... Старонка 24.

Сустрэча з рэдактарамі «Arche» і «Нашай Нівы» ў Занарачы і ў Берасьці

30 лістапада ў ўёсцы Занарач (Мядзельшчына) будзе сустрэча з рэдактарамі «Arche» Валер'ем Булгаквым і рэдактарамі «НН» Андрэем Скурком. Даведкі: 314-93-45 (Зыміцер). 6 снегежня Булгакаў, Скурко і пісьменніца Наталка Бабіна наведаюць Берасьце (вул. Маладагвардзейская, 16/1). Даведкі: 660-57-41, 724-21-16 (Зыміцер).

ПАКУЛЬ ВЯРСТАЎСЯ НУМАР

Ван дэр Ліндэн заклікаў Лукашэнку адмяніць тры съмяротныя прысуды

Прэзыдэнт Парлямэнтскай асамбліе Рады Эўропы Рэнэ ван дэр Ліндэн заклікаў беларускія ўлады замяніць на больш мяккія съмяротныя прысуды верхаводам гомельскай «банды Марозава» — Сяргею Марозаву, Ігару Данчанку і Валер'ю Гарбатаму. Ван дэр Ліндэн заклікаў А.Лукашэнку абвясціць мараторый на выкананыне съмяротных пакаранняў у якасці яснага і плюнага кроку ў кірунку набліжэння Беларусі да Рады

Эўропы.

Радыё «Свабода», СМ

Пасол Грузіі ў найбліжэйшы час прыбудзе ў Менск

Давід Залкаліяні прызначаны надзвычайным і паўнамоцным паслом у Беларусі ў верасні. Асабліві ўпор у сваёй працы ён мае намер зрабіць на разъвіцці эканамічных сувязяў. Д.Залкаліяні — кар'ерны дыпламат. Працаўа ў Аўстріі і ЗША, Узбекістане і Таджыкістане. Са студзеня 2007 — дырэктар дэпартамэнту глябальных адносін МЗС.

ІА «Новости-Грузия»

Шаноўныя людзі!

«Наша Ніва» шукае распаўсюднікаў для продажу газеты на вуліцах і ў электрычках. Справа выгадная і надта патрэбная.

Продаж ажыцьцяўляецца на аснове дамоваў.

Зьвяртацца праз тэл.:
(017) 284-73-29, (029) 260-78-32, (029) 618-54-84

Андрэй Хадановіч

Першая аўдыёкніжка
з сэрыі

«Дыскарнія «Наша Ніва»

з музычным суправаджэннем

Рэжысэр
Дзьмітры Дзьмітрыев

шукайце ў незалежных распаўсюднікаў

КАМЭНТАР РЭДАКЦЫІ

Комплекс уласнай непаўнавартасці рокераў

Беларусы маюць заніжаную самаацэнку.

Комплекс уласнай непаўнавартасці — гэта даўняя нацыянальная хвароба, вынік працяглага каляніяльнага прыгнёту і самадрачэння.

Чарговы раз гэта выявілася ў нашых музыках.

Раз іх запрасіў Праляцкую, значыць, улады неабыяк маюць патрэбу ў іх. З добрае душы гэты не пакліча. Гадамі выразалі любую згадку пра Вольскага, пісалі пасквілі, а тут расчуліліся. Кракадзілавы сылэзы! Напэўна, значным тут быў чыннік «Белсату». Лукашэнкаўцы сяята вераць у магічную сілу ТВ. Хутка свабодныя музыкі стануть ня толькі чутныя, а й бачныя беларусам.

Пры таталітарным рэжыме любы зварот да ўладаў павышаў ступень абароненасці дысыдэнтаў. Большаясьць людзей у Беларусі працягае дзейнічаць у праекцыі на савецкі час. Вось жа, музыкі пайшлі да чалавека, які ўзначальвае неканстытуцыйную, нават антыканстытуцыйную «ідэалігічную вэртыкаль» — фактычна, систэму сачэння за грамадзтвам, здушэння іншадумства і абслугоўвання інтарэсаў аднае палітычнае групоўкі, фінансаваную з дзяржаўнай кішэні. Запрошаныя музыкі маглі дыктаваць свае ўмовы, ставіць любыя патрабаванні. А яны разгуліліся перад псыхолягам з КГБ. Які ўжоў тэктывку, правераную яшчэ на савецкіх дысыдэнтах: спачатку давесіці да роспачы, на тро гады пазбавіць легальнага заробку, а пасля прапанаваць «дыялёт». Чалавек растае перад такай адэкватнасцю...

Ды толькі ня ўсё, што спрацоўвала ў савецкі час, працуе ў ўсходній Беларусі. Грамадзтва ўспрыняло візит музыкаў да Праляцкага зь вялікай цікавасцю. Кракадзілавым сялязам даўно ніхто ня верыць. Камэнтары аб тым, што ўлады захацелі дыялёту, але апазыцыя на яго ня здольная, нікога не апухаюць. А вось факт чарговага падману: паабяцаць дазвол канцэртаў і ня даць — будзе мець водгук. Больш за тое, кожнае такое спатканьне навучае беларускіх дзеячоў мудрасці і працяглівасці, здольнасці адэкватнага дзеяньня. Яны разыўтваюцца з уласнымі комплексамі.

Калі дзверы Праляцкага замкнуліся, самі музыкі і іхнія прадусары сталі асэнсоўваць: што ж адбылося.

Паўсталі рэфлексіі, цікавыя часам культурна, а часам і палітычна. Віталь Супранович: «Ніколі не кажы ніколі» — старонка 29. Лявон Вольскі: «Ніхто з музыкаў на гандаль ня пойдзе» — старонка 27. Аляксандар Кульпінковіч: «На нас вылілі багата г..на» — старонка 28.

Дэбаты он-лайн: Вінцук Вячорка, Віктар Івашкевіч і Але́сь Міхалевіч

Зъезд Парты БНФ, на якім адбдуцца выбары старшыні партыі, адрадзіў публічную палітычную дыскусію. Карэктная і адначасова напружаная — яна прыцягнула ўвагу да альтэрнатываў палітычнае тэктыкі. 22 лістапада з 12:00 па 14:00 на пытальні чытачоў сайту www.nn.by у рэжыме рэальнага часу адказвалі палітыкі Вінцук Вячорка, Віктар Івашкевіч і Але́сь Міхалевіч.

Нагадаем, што 8—9 сьнежня ў Палацы культуры МАЗ пройдзе чарговы спрэваздчна-выбарчы зъезд ПБНФ. На старшынства ў партыі прэтэндуюць сёньняшні кіраўнік БНФ Вінцук Вячорка, а таксама ягоныя намеснікі Віктар Івашкевіч і Але́сь Міхалевіч.

Вінцук Вячорка нарадзіўся 7 ліпеня 1961.

У 1983 г. скончыў філялягічны факультэт БДУ, у 1986 г. аспірантуру пры Інстытуце мовазнаўства Акадэміі навук. З 1986 г. выкладаў у Менскім дзяржаўным пэдагагічным інстытуце (цяпер Беларускі дзяржаўны пэдагагічны ўніверсітэт). З 1990 г. працаваў выкладчыкам у Беларускім гуманітарным ліцэі, быў намеснікам рэдактара часопісу «Спадчына». Аўтар аўтобіографіі зводу правілаў клясычнага правапісу беларускай мовы. Быў адным з заснавальнікаў «Майстроўні» (1979—1984), ініцыятарам стварэння «Талакі» (1986—1989).

У 1988 г. стаў адным з заснавальнікаў «Беларускага Народнага Фронту» за перабудову «Адраджэнні». Два гады (1996—1998) пра жыў пад крымінальной спрайвой за арганізацыю маніфэстациі ў абарону незалежнасці ў 1996. З 1999 г. — старшыня Партыі БНФ.

Мае трох дзяцей — Радаславу, Франака і Ружану — і ўнука Даніка. Ягоны сын Франак ужо й сам бярэ актыўна ўдзел у палітыцы і грамадскім жыцці.

Віктар Івашкевіч нарадзіўся 21 верасня 1959 г.

Пачынаў працоўны шлях на чыгуницах, дзе адпрацаваў восем гадоў. Скончыў завочна факультэт журналістыкі БДУ (1991). У пачатку 1980-ых браў актыўны ўдзел у моладзевых арганізацыях «Майстроўня» і «Талака».

З 1997 г. — галоўны рэдактар газеты «Рабочы». У кастрычніку 2002 г. быў асуджаны да двух гадоў абмежавання волі за публікацыю

артыкулу «Злодзея павінен сядзець у турме», у якім пра куратура ўбачыла паклён на прэзыдэнта. Адбыў пакаранье ў Баранавічах, працу ючы кур'ерам мясцовай газеты «Intex-press». Намеснік старшыні Партыі БНФ з 1999 г.

Жанаты, мае сына Стася, які навучаецца ва ўніверсітэце ў Чэхіі.

Але́сь Міхалевіч нарадзіўся 15 траўня 1975 г.

У ліку першых выпускнікоў скончыў Беларускі гуманітарны ліцэй (1992). Скончыў юрфак Беларускага дзяржаўнага ўніверсітэту (1999). Уз начальваў Задзвіночанне беларускіх студэнтаў (1995—1999).

Намеснік старшыні Партыі БНФ з 2003 г. Адзіны з прэтэндэнтаў быў дэпутатам — Пухавіцкага райсовету (2003—2007). Каардынаваў дзейнасць Асамблеі дэпутатаў мясцовых саветаў.

Жанаты, гадуе дачку Лесю-Стэфанію. Адзіны з прэтэндэнтаў вядзе ўласны жывы

дзэйнік.

Усе троє далі ці даюць дзе ѿ беларускамоўную адукацыю. Усе троє на раз арыштоўваліся за беларускую дзейнасць.

— Хто ў вас бацькі? З якіх сем'яў вы? Адкуль ваш род? іван

Вінцук Вячорка: Ведаю продкаў да пятага калена. Мяшчане з Гараднай і Да выд-Гарадка. Дзед Мікалай з сынамі ў міжваенні час ад ваяваў у балота кавалак зямлі на Мярлінскіх хутарох. У 1960-м зямлю забраў «саветы» пад авіяцыйны палігон. Нябожчык бацька — спэцияліст па макраэканоміцы, працаваў на дзяржаўных пасадах, у канцы 1980-х — аўтар Канцепцыі эканамічнага суверэнітэту Беларусі. Маці — педагог.

Віктар Івашкевіч: Па бацькоўскай лініі прадзед Антон Івашкевіч зь беззьямельнай каталіцкай шляхты, быў упраўляючым заводу ў Менску. Дзед Іван Івашкевіч працаваў рабочым на заводзе ў Менску. Бацька Антон працаваў інжынерам-энэргетыкам, ціпер на пэнсіі. Па маці — рынскай лініі, дзед Вікенці з праваслаўных сялянаў Віленскай губэрні, з 1914 па 1920 г. ваяваў за цара, за Часовы ўрад, за расейскі Устаноўчы сход, за Калчака, за бальшавікоў. Потым працаваў рабочым у Менску. Маці — інженэр-фізык. Жонка Алена Радкевіч — карэспандэнтка радыё «Свабода». Сын Стані

Дэбаты он-лайн: Вінцук Вячорка, Віктар Івашкевіч і Але́сь Міхалевіч

Працяг са старонкі 3.

слáу — студэнт Вышэйшай эканамічнай школы ў Празе. Унуку — Марку — 1 год.

Але́сь Міхалевіч: Бацька з Пухаўшчыны, маці са Станькава — на Койданаўшчыне. Бацька з праваслаўнай сям'і, маці — з каталіцкай. Нарадзіўся ў Менску, усім бабулям і дзядулям пашчасціла атрымаць вышэйшую адукацыю. Дзяды загінулі падчас Другой сусветнай.

— Чаму эфектыўнасць акцыяў ПБНФ вельмі нізкая? Kandratowic

ВІ: Па-першае, у пытанні трэба было ўказаць, якога пзыяду БНФ. У 1990—1991 гг. БНФ фактычна кіраваў рабочымі страйкамі і антыкамуністычнымі маніфестацыямі. Але заўсёды пасля рэвалюцыйнай хвалі ў грамадзтве наступае спад. Фронт вытрымаў яго і звязаўся на сёньня самай вялікай партыяй. Усе масавыя акцыі ў гэтым годзе ўзначальваюцца БНФ, а іншых няма. Я перакананы, што ў наступным годзе БНФ будзе напамат больш масавыя акцыі, каб прабіць стварэнне фракцыі БНФ у палаце прадстаўнікоў.

АМ: Большаясць нашых прыхільнікаў ня бачыць паспяховасці масавых акцыяў, таму для пачатку трэба знайсці іншыя эфектыўныя формы, сканцэнтравацца на данясеніні інфармацыі да людзей, і тады ў пэўны момант акцыі стануть па-сапраўднаму масавымі.

ВІ: Такія акцыі, як «Адзіны кандыдат-2006»: Фронт мае рэальны патэнцыял. Адміністрацыя сапраўды апошнім часам хібіла. Маючы досьвед, раблю прапановы.

Для новаабраных намесні-

ікаў старшыні трэба загадзя вызначыць сферы адказнасці, каб не было як цяпер (некаторыя не адказваюць і самі не бяруцца ні за які кірунак, але ходзяць са статусам намесніка старшыні). Гэтыя сферы: арганізацыйна-праўныя пытанні ў выбарчыя кампаніі; рэгіянальная палітыка; ідэалагічна-інфармацыйны кірунак; палітычныя кампаніі.

Як бачу сваю ролю як старшыні ў гэтым падзеле працы?

Быць гарантам ідэйнай ідэасці БНФ як незалежніцкай сілы. Годна прадстаўляць Фронт у перамовах з калегамі-кааліцыянтамі, іншаземцамі, а калі даможамся — то і з уладай. Курыраваць міжнародную палітыку. Умацоўваць традыцыйныя сувязі з нацыянальной навуковай і творчай элітай, бо ведаю іхнія каштоўнасці ў патрэбы. Нарошчваць удзел у кіроўных органах БНФ младзі. Я гарантую галоўнае: незалежніцкая партыя і надалей будзе незалежнай у сваіх рашэннях.

Ад пачатку свайго старшынства я ня ўхільна аднаўляю унутрыпартыйную дэмакратію. Ніводнае рашэнне цяпер не прымасцца адвольна, а толькі калектыўна. Я і надалей не дапушчу, каб у БНФ упаўзла пшэсцяня карупцыі, каб нехта казаў: «Дам вам грошы, а вы рабіце тое і тое, галасуйце за таго, а на ту пасаду пастаўце таго».

Што будзе новае? Запрапуштвівярнуцца ў БНФ тых, хто з розных прычынаў адышоў, але паводле погляду і маларальных якасцяў застаўся фронтавікам.

Кірунікі арганізацыяў БНФ у абласцях і буйных гарадах будуць зъбірацца разам са старшынём і намеснікамі што два тыдні — для стратэг-

ічнага й тактычнага плянавання, падрыхтоўкі палітычных рашэнняў. У выязных паседжаннях Сойму і Ўправы будуць браць удзел усе фронтавіцы тае мясціны, куды едзем.

— На сайце [pp.by](#) цытаўся сп. Белен'кага: «Мы пропаноўвалі: дайце нам маленькі пакойчык ва Ўправе. Нават на гэты крок яны не пайшлі. Пра што тады казаць? Літаральна месяц пазад я размаўляю з Вячоркам і зноў падымаю гэтае пытанне. Ізноў адмова». У мяне пытанне да кожнага з кандыдатаў (Вячоркі, Івашкевіча і Міхалевіча) — ці гатовыя яны даць магчымасць КХП займаць «маленькі пакойчык»? Калі так, дык на якіх умовах? p-i

ВІ: Чыстую прафіль пісаць Белен'кі, акрамя двух момантаў. 1) Гэта ян ён са мной, а я з ім размаўляю. 2) І не пра пакойчык, а пра 600 тысячячаў рублёў. А ў астатнім чистая прафіль: ізноў адмова. Толькі не мая, а Белен'кага: ён адмовіўся аддаць нам тых грошы, хоць гэта штраф, які выпісалі КХП, а плаціць вышумалі нас.

І больш яня буду адказваць на пытанні-заклінанні звіртуальнага съвету пра КХП ды іхнія камуніяльныя свары. Лепш зъберагу час для пытанняў пра рэальнаяя справы й проблемы.

ВІ: Сённяня другі раз нам прыходзіць, што суд здымает з рахунку Партыі БНФ грошы за пакрыццё штрафаў КХП-БНФ. Ужо такіх было на 800 далаляў. Мы звязрталіся да сп. Белен'кага, каб ён нам вярнуў грошы, але мы ня хо-чам падаваць у суд на КХП-БНФ, каб ня ўцігваць дзяржорганы ў нашыя фінансавыя спрэчкі. Што тычыцца

ідэалагічна-арганізацыйнай працы, то мы заўсёды запрашаем сяброў КХП на ўсе акцыі, якія мы ладзім. І большасць зь іх бяруць удзел у нашых мерапрыемствах. Мы разам удзельнічалі ў арганізацыйніцца на Дзяды. І буду прапаноўваць сп. Белен'кому сустрэцца, каб абмеркаваць нашыя акцыі на съяткованье 25 сакавіка 2008 г.

АМ: Гуртаваныне ўсіх нацыянальных сілаў — на грунце салідарнасці і ўзаемадапамогі, на грунце ясных спрэчаваў я ўважаю сваёй асноўнай мэтай на пасадзе старшыні партыі. Калі нічога не перашкаджае маёй дачцэ і дачэ Юрасія Белен'кага навучацца разам у адной класе беларускай гімназіі, дык нішто не запшкодзіц і мне з'яўмі працаць для Беларусі па адным адрасе. І пакойчык, і залія, калі трэба — ад 10 сінегля запрашаю.

— Як кожны з кандыдатаў ставіцца да Пазняка і яго на пакойчык? sid

АМ: Гісторыя ня ведае ўмоўнага ладу, але дазволю сабе дапусціць, што калі б не Пазняк — Беларусь магла бы не здабыць незалежнасці ў пачатку 1990-х. Ужо адно гэта не дазваляе мне крытыкаць яго тут і цяпер. Талент Пазняка — натхніць і пераконваць людзей, нават праціўнікаў. Менавіта з пачатага ад Пазняка — падлеткам яшчэ — я пачаў свой шлях у нацыянальным руху. Гэты талент не саслаб, здаецца, і сённяня. Як і талент стратэгічнага аналізу. Рэжым ведае, што робіць, калі ізялюе Пазняка ў выгнаньні.

ВІ: Мы разам з Пазняком разваливалі Савецкі Саюз і змагаліся з камуністычнай дыктатурай і ў 1988—1992 гг.

маршыраваць да перамогі на чале зь ім было адно задавальненне. Сёняня мне цяжка даць ацэнку таму, чым займаецца Пазыняк, бо пра ягоную дзеянасць я нічога ня ведаю.

ВВ: Пра цяперашнюю дзеянасць ведаю слаба. А як постаць гісторычная, як чалавек, з чым імем звязанае адкрыцце Курапатаў, стварэнне БНФ і яго фракцы ў Вярхоўным Савеце — ён заслужыў на вечную ўдзячнасць тых, каму дарагая незалежная Беларусь.

— Дзе, па-вашаму, у сёняняшній РБ павінна пралягачь мяжа карыстання агульнапрынятых для эфектуўнага канкурэнтнага палітыка? (Маю на ўвазе дзівлюхмоё, «клисычны» правапіс, адносіны з РФ і г. д.) Наколькі далёка Вы гатовы пайсьці на тактычныя саступкі большасці дзеля стратэгічнай перамогі? За Беларусь!

ВІ: Для стратэгічнай перамогі ПБНФ павінна ініцыяваць стварэнне шырокага руху, такім рухам можа быць кампанія «Эўрапейскі марш». Гэты рух павінен адывацца пад бел-чырвона-белым сцягам і эўрапейскім сцягам, дзе эўрапейскі сцяг павінен выканаць ролю шчыта і абароны ад рэпресій.

ВВ: Надыходзіць новы палітычны час. Балышыня беларусаў — да 90 % — лічаць незалежнасць каптуюнасцю. Рассыпаюцца старыя абвінавачанні ды ярлыкі. І напаша пасыядоўнае незалежніцтва, вернасць каптуюнасцям — наш плюс. Што да мовы — ня бачу праблемы камунікацыі з грамадзтвам па-беларуску.

АМ: Для перамогі няма патрэбы адмаўляцца ані ад мовы, ані ад незалежнасці. Калі мы будзем моцныя, мы пераможам з захаваннем усіх нашых атрыбуутаў. Калі будзем слабымі — ніхто не захоча з намі дзяліцца ўладай, нават калі мы адмовімся ад самага съявитога.

— Як кожны з кандыдатаў ставіцца да «пэрформансу» з высыціланнем газеты «Товарыщ» на падлозе падчас «Антыкамуністычнага форуму» і ўговуле да супрацы з ПКБ. sid

ВІ: Заяўляюць аб сваіх антыкамуністычных пазыцыях трэба на Каstryчніцкай плошчы, а не ў сядзібе БНФ подленька таптацца па газетах. На сёняня ёсьць праблема дыктатуры, а не ўяўная пагроза з боку ПКБ.

ВВ: Я за канкурэнтнью ідэяю, а не за паленъне вогнішчай. Нашая нацыянальная ідэя, ідэя свабоды нагэтулькі моцныя, што не патрабуюць абразылівых пэрформансаў. Шкода, арганізаторам не хапіла адказнасці ад пачатку прадухіліць такія прыкрасы.

АМ: Я супраць высыцілання газетаў на падлозе. Што да партыі Калякіна, у некаторых тактычных момантах магчымая супраца, напрыклад, вылуччыне людзей у камісіі падчас выбараў. У той жа самы час трэба памятаць, што Калякін, знаходзячыся на пасадзе старшыні адміністрацыі Савецкага раёну Менску, меў найгоршыя паказальнікі па колькасці беларускамоўных школаў. Утэйнены, што ў такіх пытаннях людзі не змяняюцца.

— Ці лічыце вы мэтазгодным ісьці на выбары ў наступным годзе? Актывіст

АМ: Лукашэнка доўгі час зьяўляўся «закана даўпам моды», а мы адказвалі на ягония дзеяньні. Трэба быць гатовым да асимэтрычных адказаў. Калі вылуччыне ў палатку будзе адпавядзець мэтам нашай партыі (без спадзянкавання атрымаць дэпутатаў была камуністамі — прагаласаваў за забарону кампартыі і за незалежнасць Беларусі). Калі бя зрабіў толькі гэта адно, то ўжо б сёняня лічыў, што жыцьцё прайшло недарэмна.

ВІ: Партыя БНФ на сваім з'ездзе павінна агульніць ультыматум: мы будзем удзельніцаць у выбарах толькі тады, калі нашых людзей уклічаць ва ўчастковыя і

акруговыя выбарчыя камісіі, нашых кандыдатаў зарэгіструюць і выпусцяць усіх палітвізы. Калі мы даможамся гэтых трох пунктаў, ёсьць рэальная магчымасць стварыць фракцыю БНФ у палаце прадстаўнікоў. Лічу памылковым заявы аб удзеле ў выбарах пры любых умовах.

ВВ: Улады плянуюць чарговы фарс пад такой назвай. Мы плянем палітычную кампанію, мэта якой — узяццю сівядомасць грамадзтва, каб заявіла пра свае права, каб фарс пертварыўся ў рэальнаяе волевыяўленыне.

— Што канкрэтна вы (пытанье да кожнага) зрабілі і робіце для беларускай справы? Kasia

ВВ: Дзякую, Касечка, за строгае пытанье. Лію ваду на беларускі млын ужо 28 год. Так, па дробязях. То «Майстроўню» ствару, то бел-чырвона-белы сцяг публічна рэабілітую (1988), то праграму й чытанку для дашкольных установаў укладу (1989, так што, магчыма, Вы па маёй праграме ў садку займаліся), то БНФ заснου, то правапіс упарадкую. Далучайцеся, будзе лягчэй.):

ВІ: Ня буду зараз пералічваць усё, чым я займаўся ў беларускай справе, хатчу толькі скажу, што дзякуючы мітынгу 19—25 жніўня 1991 г. на плошчы Леніна, якім я кіраваў, Вярхоўны Савет 12-га склікання — большасць дэпутатаў была камуністамі — прагаласаваў за забарону кампартыі і за незалежнасць Беларусі. Калі бя зрабіў толькі гэта адно, то ўжо б сёняня лічыў, што жыцьцё прайшло недарэмна.

АМ: У студэнцкія часы ўзначальваў Задзіночанне беларускіх студэнтаў, дапамагаў вялікай колькасці студэнтаў у выданні беларускамоўных газетаў і часопісаў, арганізацый акцыяў. Сотні беларускамоўных людзей па краіне ацярніваюць маю дзеянасць пазытыўна. А асноўная мае справы яшчэ наперадзе.

— Усіх трох прэтэндэн-

таў на пасаду старшыні (уключна з дзейным старшынём) яднае тое, што яны абяцаюць пэўныя змены ў кіраванні ПБНФ. Як, на ваш погляд, зменіцца ўнутрыпартыйнае жыцьцё ў ПБНФ, калі на пасаду старшыні заступнік нехта з Вашых канкурэнтаў? лоер

ВІ: Калі абяруць не мяне, я буду намагацца, каб Партыя БНФ усё роўна рэалізоўвала пераможныя сцэнары. Чым і займаліся ўесь гэты год, ініцыюючы і організоўваючы ўсе масавыя сёлетнія акцыі.

АМ: За восем гадоў кіравання партыяй Вінцук Вячорка зь Віктарам Івашкевічам шмат чаму навучыліся. Утэйнены, у любым выпадку дзеянасць партыі будзе паліпшацца. Але толькі маё абронье дасыць магчымасць у хуткім часе прыйсьці да ўлады.

ВВ: Спадару Міхалевічу, як паказала практыка, цяжка браць на сябе адказнасць і дзеяйнічаць адкрыта, а не кулюарна.

— Ці застанецца пад кіраўніцтвам Міхалевіча фронт Беларускім і Народным? Рытарычнае пытанье

АМ: Пад майм кіраўніцтвам фронт застанецца Беларускім і стане яшчэ больш Народным.

— Пытанне да сп. Вячоркі: Якой будзе ў выпадку Вашай перамогі палітыка БНФ у галіне правапісу канчаткаў роднага склону назоўнікаў мужч. роду і прыназоўніка з перад наступнымі мяккімі зычнымі? Нараней дзякую. сп. Ільніцкі

ВВ: Сп. Ільніцкі! Mary Vas запэўніць, што ў разе маёй перамогі палітыка БНФ у галіне правапісу канчаткаў роднага склону назоўнікаў мужч. роду і прыназоўніка з перад наступнымі мяккімі зычнымі будзе жорстка ўвязаная з палітыкай дывэрсыфікацыі паставак энэрганосібітаў!

Дэбаты он-лайн: Вінцук Вячорка, Віктар Івашкевіч і Але́сь Міхалевіч

Працяг са старонкі 5.

— Ці на лічыце вы, што прыйшоў час змены пакалення палітычных лідараў? Як

ВІ: Зъмена лідараў павінна адбывацца, але не паводле прыкметы ўзросту, а паводле наяўнасці ініцыятываў і энэргіі для іх выкананьня. Сёньняшні час патрабуе лідараў, здольных на адкрыту барацьбу, а не кулюарных інтырыгі.

ВВ: Вы пра якое пакаленне? Скажам, я маладзейшы за Мілінкевіча роўна нагутлькі, наколькі старэйшы за ціперашніх 30-гадовых. Мы адно пакаленне, два ці тры? У Партыі БНФ няма працістаяння пакалення. У маёй камандзе людзі ўсіх узростаў, і яднае нас клопат пра зъберажэнне й перамогу фронтавікіх каштоўнасцяў.

АМ: Дэлегаты зъезду Партыі БНФ будуць галасаваць за мяне, таму што я больш прафэсійны, а ня толькі таму што я больш маляды.

— Пытаньне да ўсіх трох галоўаў Зъмея Гарынавіча: якія першачарговыя крокі зробіць БНФ, калі атрымае давер народу і здоле адабраць уладу ў партнамэнтлітуты? Якую дзяржаву начне будаваць? Як плянуе пазыбеніць татальнай крыміналізацыі эканомікі расейскага кшталту, наўмыснага банкротства працыволосавасці, стварэння алігархічных клянаў? Ці ёсьць расклад тэрмінаў уваходжання ў НАТО і Эўрасаюз? оми

ВІ: Интэграцыя Беларусі з Эўрасаюзам і прымяненіе ўропейскіх стандарттаў і мэханізмаў пры рэфармаваньні

беларускай эканомікі ёсьць пэўнай гарантыйай ад дзікіх расейскіх прыкладаў.

АМ: Імклівая беларусізацыя ВНУ, грунтуюная рынакавыя рэформы, уступленыне ў НАТО пасля шырокай інфармацыйнай кампаніі. Плян уступлення ў НАТО ёсьць. ЭС — гэта хутчэй страгегічны выбар, кірунак, у якім трэба ісці.

ВВ: Па-першае, з прысутных годнае імя Зъмея Гарынавіча маю права насыць толькі я — бо мой род з-над Гарыні :). Па-другое. Першыя рагушчыя крокі трэба будзе рабіць для забесьпячэння вяршэнства закону (алігархі гэтага моцна ня любяць, і будзе цяжка, і будуць нават проблемы з калегамі-дэмакратамі). Прынцыпова — увесыць роўныя законныя рамкі для замежнага бізнесу. Многім расейскім структурам будзе цяжка ў іх працеваць. Праграма збліжэння з НАТО і Эўрасаюзам пачынаецца неадкладна, а далей ужо ня толькі ад нас залежыць. Прафэсіяналаў-еканамістаў, сэнсуюных мэнеджэраў, якія цяпер змушана працуць на гэтую ўладу (і не дапусцілі пакуль што эканамічнага развалу) трэба запрасіць да супрацьцы.

— 1. Раскажыце, што вы зрабілі для беларускай культуры й науки. 2. Якія ў кожнага з вас міжнародныя контакты? Якіх замежных палітыкаў вы асабіста ведаецце, хто ёсьць ва-шым Lobby? **tymbark**

ВІ: 1. Усе трои прэтэндэнты маюць вышэйшую адукцыю і ніводзін ня мае навуковых ступеняў. Акрамя палітычнай дзейнасці я пяць год выдаваў газету «Рабочы», якая выходзіла штотыдня. Забесьпячэнне выхаду газеты, арганізацыі працы рэдакцыі, рас-

паўсюд, гэта значны кавалак працы, якія патрэбна ўмець рабіць.

2. Падчас падрыхтоўкі «Эўрапейскага маршу» я рэгулярна сустракаўся з усімі амбасадарамі эўрапейскіх краінаў і іхнай дапамога была відавочнай. У той жа час лічу недапушчальным правалам адсутніць прадстаўніка БНФ у плянаванай паездцы лідараў аўяднаных дэмсліаў у ЗША. Лічу, што зъезд ня можа быць перашкодай паслаць аднаго з кіраўнікоў БНФ у такую важную міжнародную камандзіроўку. Буду настойваць, каб кіраўніцтва фронту даручыла гэту паездку сп-ру Хадыку, які не балітуетца на пасаду старшыні Партыі БНФ.

ВВ: 1. Ужо адказваў Касі (гл. вышэй). 2. Сустракаўся з бальшынёй лідараў суседніх і ня толькі эўрапейскіх краінаў. Называю тых, з кім контактаваў рэгулярна: прэзыдэнт Эўрапарлямэнту Ганс-Герт Пётэринг, прэм'еры Швэціі, Чэхіі, Польшчы Фрыдэрык Райнфельд, Мірэй Топалянэк, Дональд Туск, генэральны сакратар ХДЗ Рональд Пофала, сенатар Джон МакКейн, будучы прэм'ер Брытаніі Дэвід Кэмпран, Вітаўтас Ландсбяргіс і Андрес Кубілос, Барыс Тарасюк, Бэніта Фэрэра-Вальдінэр, Зыбітэй Бжэзінскі, польскія міністры Радослаў Сікорскі і Богдан Кліх, Мікулаш Дзурында...

АМ: 1. Кіраўніком партыі БНФ павінен быць эфектыўны палітычны лідар і мэнеджэр. Дзякуючы маёй дзейнасці ў Моладзевым інфармацыйным цэнтры дзясяткі маладых беларускамоўных людзей абаранілі дысэртаты.

2. Я маю працоўныя контакты з дзясяткамі дэпутата-

таў краінаў ЭС і Эўрапарлямэнту.

— У чым вы бачыце прычыны паразаў БНФ?
Дарык

АМ: Трэба ў першую чаргу клапаціца пра единасць сілаў нацыянальных, па-другое, дэмакратычных. У нас было наадварот.

— У выпадку прэзыдэнцкіх выбараў како вы будзеце падтрымоўваць і пропаноўваць на пасаду адзінага кандыдата? **пол**

ВВ: Гэтым разам БНФ будзе вылучаць прэтэндэнта на адзінага кандыдата з шэрагу сябраў партыі.

АМ: Зъмены прыйдуць да 2011 году, у выпадку выбараў буду падтрымліваць Мілінкевіча. Часу і магчымасць «раскруціць» іншага ня маєм.

ВІ: Будучы прэзыдэнт будзе дэпутатам палаты прадстаўнікоў выбараў 2008 г.

* * *

Вінцук Вячорка: Дзякую «Нашай Ніве» за ўвагу да Партыі БНФ. Хапелася б, каб гэтая ўвага мела вынікам ваша далучэнне да практичнае беларускіх справы — у шэрагах БНФ. Пад мaim кіраўніцтвам у наступныя два гады Партыя БНФ узмоцніць сваю лідэрскую пазыцыю — як незалежніцкая сіла, якая бароніць беларускую ідлю ды беларускі нацыянальны інтарэс.

Віктар Івашкевіч: Чытачам «Нашай Ніве» я б хапеў пажадаць съмеласці не хавацца за псеўданімы і далучыцца да актыўнай дзейнасці ў ПБНФ з мэтай найхутчэйшага набліжэння тых часоў, калі Беларусь будзе і незалежнай, і эўрапейскай.

Але́сь Міхалевіч: Вельмі ўдзячны за пытаныні, пераможа Фронт, мы пераможам!

Перадзьездаўскія дыскусіі

Вечарам у пятніцу адбылося паседжанье менскай гарадзкой арганізацыі Партыі БНФ. Удзел у паседжанні ўзялі ўсе троі кандыдаты на пасаду старшыні Партыі — Вінцук Вячорка, Віктар Івашкевіч і Але́сь Міхалевіч. Вёў паседжанье кіраўнік менскай гарадзкой арганізацыі Аляксей Кавалец.

Кожны з кандыдатаў меў невялікі дзесяціхвілінны выступ, пасъля чаго прысутныя маглі задаць ім свае пытанні. Сход пачаўся з прыемнай наўіны, што была нарэшце зарэгістраваная віцебская абласцная арганізацыя Партыі БНФ.

Вінцук Вячорка сказаў, што наступны год стане годам абароны беларускай незалежнасці.

«Налета найбольш магутна і актуальна загучаць незалежніцкая ідяя. Для партыі прыйшоў час умацоўваць свае пазыцыі ў краіне і за яе межамі... Я не хацеў, каб гэта чулі прадстаўнікі СМІ, але няхай. У адным буйным горадзе Берасцейшчыны мне сказаў, што рэальных сябраў БНФ у горадзе засталося троі чалавекі. Нашы прыхільнікі павінны далучыцца і вярнуцца ў Партыю — гэта першасная задача на наступны год... Налета да 90-годзьдзя БНР мы плянуем правесыці форум «За незалежнасць», які будзе мець мноства панэляў і сэкцыяў... Пакуль я зьяўляюся старшынём БНФ, гарантую, што партыя застанецца сапраўды незалежнай», — сказаў В.Вячорка.

Віктар Івашкевіч засяродзіўся на праблеме ўсходній інтэграцыі і парламэнцкіх выбараў.

PHOTO BY MEDIANET

«Наша памылка — ісьці на выбары бяз пэўных патрабаванняў ад улады. Калі яны хочуць, каб мы ішлі на выбары і стваралі фасад дэмакратычнасці, то трэба настойваць на вызваленныя палітвязні, вяртанні ў шапкі і падпіску незалежных газетаў, спыненны перасыду недзяржаўных арганізацыяў. Асабіста я лічу амаральнім ісьці на парламэнцкія выбары, калі сядзіць Дацкевіч і Фінькевич... Трэба арганізаваць шырокі рух за далучэнне краіны да Эўросаюзу. Разам з тым,

эўрапейскую тэматыку неабходна звязваць і з сацыяльнай. Эўралейскі сцяг сёлета абараніў нас ад дубінак АМАПу... Нам трэба палявія камандзіры, якім мы будзем і даваць канкрэтныя задачы, і чакаць іх вырашэння. У Фронце сёньня мала людзей, якія здольныя нестандартныя ўчынкі і рагшэнні», — лічыць В.Івашкевіч.

Але́сь Міхалевіч гаварыў пра нацыянальную кааліцыю.

«Я ўступіў у БНФ у 1993, калі Партыя мела ясную праграму. Сёньня яе няма. Людзі помніць брэнд БНФ хутчэй па інэрціі, а не дзякуючы нам. Калі я стану старшынём, то найперш аднаўлю выхад партыйнай газэты. Пачну масавы выпуск інфармацыйных матэрыялаў, каб данесці людзям альтэрнатыўную думку... У Беларусі не такая дрэнная сітуацыя, каб мяняць Лукашэнку на каго папала... Патрабная шырокая нацыянальная кааліцыя з удзелам Паўла Севярынца, Вячаслава Сіўчыка, КХП-БНФ, руху «За Свабоду», прад-

прымалынікаў, праваслаўных, каталіцкіх і пратэстанцкіх актыўістаў, моладзі, рабочых вялікіх прадпрыемстваў. Толькі ў такім выпадку мы пакажам людзям альтэрнатыву», — мяркуе А.Міхалевіч.

Вінцук Вячорка, адказаўчы на пытанні сказаў, што ня будзе заставацца ў кіраўніцтве Партыі, калі пераможа Але́сь Міхалевіч. «Я не могу становіцца закладнікам невядомай мне палітыкі», — сказаў ён. Віктар Івашкевіч паабяцаў, што ў выпадку ягонай перамогі пасады намесніка будуць прапанаваныя, як Міхалевічу, так і Вячорку. У свою чаргу Але́сь Міхалевіч паведаміў, што незалежна ад вынікаў з'езду з Партыі ён нікуды ня сядзе.

Аляксей Кавалец таксама паведаміў, што ўсе менскія гатэлі пакуль адмаўляюцца прадставіць месцы для дэлегатаў з'езду. Пакуль мяркуеца, што рэгіяналы размесьцяцца па дамах менскіх актыўістаў Партыі.

Зыміцер Панкавец

АПЫТАНЬНЕ НА NN.BY

За каго з кандыдатаў у старшыні Партыі БНФ прагаласавалі б Вы, каб быў дэлегатам?

Вячорка	102 (23.5%)
Івашкевіч	76 (17.5%)
Міхалевіч	256 (59.0%)

Усяго прагаласавала 434

Вынікі галасавання за 22–23 лістапада (з 24 лістапада невядомыя пачалі атаку, каб накруціць галасы).

Orange цікавіцца рынкам сувязі ў Беларусі

Беларусь наведалі прадстаўнікі France Telecom Group, аднаго зь вядучых сусъветных апэратораў сувязі (TM orange). У часе сустрэчы з кіраўніцтвам Мінсузвязі вялося пра зацікаўленасць FTG у інвестыцыях у беларускі рынак.

Беларускі бок прадставілі міністар сувязі і інфарматызацыі Мікалай Панцялей і ягоны намеснік Мікалай Струкаў. Яны распавялі гасцям аб стане разьвіцця электрасувязі і інфарматызацыі ў Беларусі, а таксама азнаёмлі іх з асноўнымі падыходамі дзяржаўнай палітыкі ў дадзенай воб-

France Telecom Group

адзін з вядучых сусъветных апэратораў сувязі. Паводле стану на 30 чэрвеня 2007 ён абслугоўваў больш за 163 мільёнаў абонэнтаў на пяці кантынентах. Зь іх дзіве трэція — пад брэндам Orange. Агульны аб'ём продажаў групы склаў 51,7 млрд ёура ў 2006 і 25,9 млрд ёура на 1 верасьня 2007. 30 чэрвеня 2007 група налічвала 102,5 млн абонэнтаў мабільнай сувязі і 10,5 млн карыстальнікаў ADSL.

ласыці. У сваю чаргу віцэ-прэзыдэнт FTG па разьвіцці ў Эўразіі, Жан-Мішель Сэр распавёў пра працу France Telecom Group, а таксама паведаміў пра яе зацікаўленасць у дзеянасьці на тэрыторыі Беларусі. Пра канкрэтныя інтарэсы групы ў Беларусі ў часе сустрэчы наўпрост не паведамлялася. Пры гэтым пацвердзілася зацікаўленасць бакоў у прызначэныні групы France Telecom у якасці інвестара да разьвіцця арганізацыі электрасувязі Беларусі.

У France Telecom Group «Нашай Ніве» не пракаментавалі акалічнасці перамоваў, адзначыўшы, што камэнтар будзе магчымы толькі пасля канкрэтных дзеяньняў бакоў — падпісання дамовы аб супрацоўніцтве ў пэўнай галіне.

Памочнік міністра сувязі Натальля

Аляшкевіч паведаміла, што перамовы мелі папярэдні агульны характар, пра канкрэтную сферу зацікаўленасці France Telecom Group пакуль не вялося.

Зважаючы на падрыхтоўку да дэманапалізацыі Белтэлекаму, не выключаема вэрсія, што кампанія мае зацікаўленасць найперш у сектары шырокапалосных інтэрнэт-паслугаў (ADSL), паведамляе it.tut.by. FTG можа зацікаўліць таксама рынак сотавай сувязі, і інтарэс гэтых найперш падагрэты нядайнім выхадам на беларускі Telekom Austria. Мяркуеца, што патэнцыйнымі аб'ектамі зацікаўленасці французскай кампаніі могуць быць БеСТ і БелСел, зважаючы на то, што сваю долю ў мясцовым МТС кіраўніцтва Беларусі наўрад ці саступіць камунальным, акрамя рэсейскага сузаснавальніка. Сытуацыя вакол перамоваў з французскай кампаніяй вонкава нагадвае акалічнасці продажу VELCOM, калі пра падрабязнасці стала вядома дэ-факта пасля прадажу кампаніі.

Сямён Печанко

СЪЦІСЛА

Малако падаражэла

Узлыёт цэнаў у Мінэканомікі тлумачаць ростам выдаткаў на вытворчасць і сусъветных цэнаў. У Беларусі літар малака каштуе \$0,53, у Москве — каля \$1,26. Сп. Адашкевіч фактычна прызнаў, што павышэнне ў лістападзе пэнсіяў тарыфной стаўкі першага разраду ёсць кампэнсацыяй за рост цэнаў на прадукты харчаванья. Нагадаем, што з 1 лістапада працоўная пэнсія па ўзросту павышана ў сярэднім на 9,3 % і складае BR345,3 тыс., а тарыфная стаўка першага разраду павышана да BR70 тыс. — на 7,7 %.

Малако, съмятана, творог нізкай тлустасці падаражалі на 5,5 %, а малочная прадукцыя

больш высокай тлустасці — на 14,8 %. За тры месяцы закупныя цэны на малако ўзраслі на 44 %, а рознічныя цэны на малако 3,2—3,5 %-най тлустасці выраслі на 23 %.

Мільярд даляраў у цені
Штогадовыя ценевые прыбылкі ў будаўнічай галіне складаюць каля мільярда даляраў, паведамляе «Экономическая газета». Найбольш проблемнымі сэгментамі застаюцца малапавярхове будаўніцтва і аказаныне паслугаў насељніцтву парамонце. Працу спэцыялізаваных фірмаў робяць навыгаднай шабашнікі, чые паслугі, празь іх якосьць і адносную таннасць, больш папулярныя ў

насељніцтва.

Ня бойцеся дэвалівацыі

Нацбанк ня бачыць падставаў для паўтарэння ў канцы году праблемнай ситуацыі на валютным рынку, што ўзынкла прыканцы 2006 г., паведаміў першы намеснік старшыні праўлення Нацбанку Павал Калавур. Ён патлумачыў, што цяпер магчымасцяць супрацьстаяць нэгатыўным наступствам ад пераходу на новыя ўмовы замежнага гандлю і павышэння цэнаў на імпартаваныя энэрганосьбіты значна больш. Акрамя таго, у гэтым годзе істотна павялічаныя золатавалютныя рэзэрвы Беларусі.

Міжнародныя рэзэрвовыя актывы Беларусі,

разылчаныя паводле методыкі МВФ, узраслі за гэты перыяд на 55,8 % да \$2154,8 млн.

Беларусь плянуе рост спажывання газу

Спажыванне газу ў Беларусі да 2020 году ў адпаведнасці з пэрспэктыўнымі балансамі складзе 23—25 млрд кубамэтраў у год, ці на 20 % больш чым сёлета. Аб гэтым паведаміў першы намеснік міністра энэргетыкі Эдуард Таўянец на Менскім форуме. Пры гэтым доля іншых відаў паліва будзе расыці яшчэ хутчэй. Да 2020 году плянуеца рост ВУП у 2—2,5 разы. Акрамя таго, працягненца праграма газіфікацыі чарнобыльскіх тэрыторый.

СП; БЕЛТА

Разгон анатыпцінскага «Маршу нязгодных» у Маскве. Болей пра сёньняшнюю Расею – у камэнтары Віталя Тараса на старонцы 10.

АНДРЕЙ ЛЯНКЕВІЧ

СЪЦІСЛА

Беларусь і чалавечы патэнцыял

Беларусь увайшла ў группу краінаў з высокім індэксам разъвіцца чалавечага патэнцыялу. Аб гэтым паведаміў намеснік міністра замежных справаў Віктар Гайсёнак на прэзентацыі дакладу аб разъвіцца чалавека 2007/2008 «Барацьба са зъяненнем клімату: чалавечая салідарнасць у падзеленым съвеце».

Усе краіны ў съпісе падзяляюцца на тры групы — з высокім, сярднім і нізкім узроўнем разъвіцца чалавечага патэнцыялу. Беларусь займае 64-е месца сярод 177 краінаў. Пры вызначэнні рэйтынгу бярэцца пад увагу працягласць жыцця, узровень пісьменнасці дарослага насельніцтва,

ВУП на душу насельніцтва. Кіраунік Цэнтру Мізэса Яраслаў Раманчук настроены скептычна: «На пачатку 1990-х мы стаялі ў рэйтынгу побач з Эстоніяй, Літвой, Польшчай. Цяпер Польшча на 37-м месцы, Літва — на 43-м, Эстонія — на 44-м, а мы на 20 пунктаў ніжэй».

Турмы пярайдуць у юрысдыкцыю Мін'юсту

Беларусь адзіная краіна ў СНД, дзе гэта ня зроблена. Міністар юстыцыі Віктар Галаванаў паведаміў, што пытаныне ў бліжэйшы час будзе вырашана. Ён таксама раскрытыкаваў дзеянасць МУС па амністыйях. На яго думку, амністыі ў Беларусі адбываюцца толькі пасля перанаселенасці турмаў.

«Кіравацца мы найперш павінныя мэтазгоднасцю заходжання за кратамі злачынцы. Спадзяёмся, што ў хуткай пэрспэктыве так і будзе», — сказаў міністар.

Памірай, а крэдyt аддавай

У Беларусі з 2008 году будзе страхавацца жыцьцё і здароўе пазычальніка, які атрымлівае ў банку кароткатэрміновы крэдyt. Шмат якія грамадзяніне выступаюць даручнікамі для сваіх знаёмцаў і сваякоў пры атрыманні імі крэдыта ў банку. У выпадку съмерці ці страты здароўя пазычальніка даручнікі нясуть адказнасць за вяртаныне крэдыта. Каб зъмякчыць адказнасць, і мяркуеца страхаваць жыцьцё і здароўе

Візит у Вашынгтон

З 1 па 10 сінегня будзе адбывацца візит у Вашынгтон дэлегацыі беларускай апазыцыі зь сямі чалавек, у складзе якой будуть Аляксандар Мілінкевіч, Анатоль Лябедзька, Павал Севярынец, Сяргей Калякін, Анатоль Ляўковіч, Зыміцер Хведарук і Эніра Браніцкая. Сустраку арганізавала Хэльсынская камісія бясъпекі і супрацоўніцтва ў Эўропе Кангрэсу ЗША. Яна вядзе маніторынг выканання ўмоваў «Заключнага акту нарады аб бясъпекі і супрацоўніцтве ў Эўропе (Хэльсынскага пагаднення) 1975 году, якія на сябе ўзялі краіны-члены АБСЭ. Цяпер Камісія кіруе Элсі Хастынгс.

ЗП, БЕЛТА, Радыё Свабода, Zautra.by

Заторы на дорогах

Віталь Тарас вярнуўся з камандзіроўкі ў Москву.

У ГУМе ля фантану

Трохі дзіўна апынуща ў Москве ў ролі замежнага турыста. Асабліва калі ты быў там апошнім разам гадоў дзесяць таму ў камандзіроўцы, цягам некалькіх гадзінаў. Гэтым разам выпала так, што заставаўся час і на тое, каб трохі прайсьціся вуліцамі расейскай сталіцы. Але так толькі падавалася. Насамреч, Москва ў міжсезон, з дажджом, які пераходзіць у сынег, і сынегам, які пераходзіць у дождж, зьнейкай бруднай мешанінай пад ногамі нават у адносна чыстым цэнтры — не найлегшае месца для шпакыру. А яшчэ ж да цэнтра трэба дабрацца.

Аўтамабільныя заторы на дорогах — гэта першае, з чым сутыкаесь, калі прыбываеш у Москву. І яны цябе не адпускаюць са сваіх абдымкаў.

Фактычна ўвесь гэты мэгаполіс амаль у любы час сутак ёсьць адным вялікім заторам. Плянаваць больш як адну сустрэчу ці мерапрыемства ў дзень тут няма сэнсу, асабліва, калі мерапрыемствы ў розных канцах гораду. Тут ніхто ня будзе прасіць прабачэння за тое, што спазыніўся на гадзіну ці на дзівье — праста скажуць: «заторы». Куды б ты ні ехаў на машыне, николі ня ведаеш, колькі часу зойме дарога.

Куды больш надзейна ехаць у мэтро. Вось тут і адчуен сябе сапраўдным замежнікам. Турыстычнай інфармацыі, як правіла, нуль. Колькі капіту праезд на мэтро (ципер тут не жэтоны, а спэцыяльныя электронныя карткі) можна высыветліць толькі эмпірычным шляхам, калі атрымаеш у касе рэшту з купюры ў сто рублёў.

Але маскоўская мінакі дарогу паказваюць даволі ахвотна.

Вось і Крэмль. На Краснай плошчы прыемна ўражваюць адносная цішыня і спакой. Ніякіх машынаў. Ніякіх натоўпаў. Амаль няма міліцыянтаў. Адзін толькі стаіць каля службовага ўваходу ў Спаскую браму. Ясна, што Красная плошча прастрэльвешца, што называецца, навылёт усялякімі відэкамэрамі ды іншай апаратурай сачэнныя. Але прадстаўнікі спэцслужбаў тут калі і ёсьць, дык не вытыркаюцца перад табой на кожным кроку. І гэта ўжо прыемна і крыху

нязвыкла. Мінін і Пажарскі загорнутыя ў цэляфан, як загортваюць мэблі перад рамонтам кватэры.

Сама плошча выглядае неяк сціпла і нават падаецца маленькай. Эфект, відаць, выкліканы тым, што частка яе адгарджаючая пад навагодні кірмаш, дзе з драўляных канструкцый узводзіцца нейкі гарадок, накшталт Крамлю.

Даводзіцца доўга аглядацца навокал, пакуль не зразумееш, чаго яшчэ бракуе ў звыклым краівідзе — гатэлю «Расея». На яго месцы пакуль будаўнічая пусточча.

Добрая схованка ад непагадзі й слаты — ГУМ. Тут таксама няма колішніх натоўпаў ашалельных савецкіх людзей, якія прыяжджалі сюды на пару гадзінаў па «дэфіцит». Тут цяпер чыста ў сыветла. Зъязноць раскошай і сучасным дызайном дарагія фірмовыя крамы. Шрыфтам 1940-х гадоў мінушлага стагодзьдзя надпіс: «Камбінат добрага харчавання». Стылістыка, так бы мовіць, футурыстычнай мінушчыны, калі да камунізму было рукой падаць. І ў цэнтры — той самы фантан.

У цэльым цяперашні ГУМ нагадвае тыповы мол, якія раней можна было бачыць толькі на Захадзе.

Варшаўская шаша

Але вернемся да сёньняшніх маскоўскіх дарог. Знаёмыя масківчы супакойвалі — нічога, у выходныя будзе лягчэй. У суботу ўвечары на Варшаўскай шашы, на выезьдзе з гораду ледзь рухаемся ў заторы...

Дарэчы, наконт асаблівасці ў маскоўской тапанімікі. Для мяне, як і для многіх, застаецца загадкай, чаму называецца Варшаўская шаша, па якой нікім чынам ня выедзеш у бок Польшчы. Гэтаксама, як былая Сімферопальская шаша зусім не вядзе ў бок Крыму. А чаму адна з найбольш буйных — Кашырская шаша — мае назуву невялікага мястечка? (Асаблівасці менскай тапанімікі тут кранаць ня будзем.)

Куды ж усе ехалі з Москвы ў вечаровы час, у слату і туман — за горад? На лецішчы? Не, аказваецца, у мэгастор (раней казалі «гіпэрмаркет») на закупы. Высыветлілася, што ў Москве ёсьць

нават начныя заторы. У раёне Цівярской а 2-й гадзіне немагчыма праехаць праз агромністую колькасць аўтагаўладальнікаў, якія едуць у начныя клобы.

Часам ствараеца ўражаныне, што Москва — гэта адзін сцэльнны затор. Свайго роду сымяротны тромб у систэме кровавзвароту мэгаполісу, які можа некалі яго спаралюшаваць аднойчы і назаўсёды.

У аўтамашынах у заторах ідзе сваё, нябачнае съвету жыцця. Нехта чытае, нехта слухае музыку, нехта размаўляе, выращае бізнес-справы праз тэлефон альбо ўладкоўвае сямейныя проблемы. Мінакам звонку горш. Ня толькі таму, што ў салёне циплей. Пасправуйце перайсыці — ды не, якое там перайсыці! — перабегчы вуліцу ў гадзіну пік у раёне Беларускага вакзalu. Нават калі рабіць гэта на рэгуляваным сувятафорам скрыжаваныні, рызыка для жыцця застаецца высокай. Ніхто зъ кіроўцаў і не падумае саступіць мінаку.

А праблема ўскладняецца яшчэ тым, што ў горадзе літаральна на кожным кроку сутыкаесь з будаўніцтвам. Причым забудоўнік імкненія заняць сваёй будоўлій як мага большую прастору. У выніку, праз шматлікія загародкі мінакам даводзіцца почасту выходзіць з ходніка на дарогу, саступаць якую ніхто з аўтамабілісташ не збіраеца.

Будоўляў, вядома, шмат у любым эўрапейскім горадзе. Але, па-першае, там будаўнікі імкнунца прыносяць як мага меней клопату гарадзкім жыхарам. Тут на гэта ніхто не звяртае ўвагі — у тым ліку, на пастанову маскоўскага ўраду аб датрыманні цішыні ў начны час. Кропкавая будоўля ў маскоўскіх дварох практычна ніколі не спыняеца. І што цікава — вельмі мала аўтактаў, будаўніцтва якіх набліжаецца да завяршэння. У пераважнай большасці выпадкаў толькі-толькі закладзены нулявы цыкл.

Часта пачынаюць будаваць адно, а ў выніку выходзіць зусім іншае.

Напрыклад, у культурным цэнтры «Маскавіт», які заснаваў Іосіф Кабзон, цяпер — казіно.

На нядаўна пабудаваным Цэнтры беларускай культуры, які нагадвае чымосьці Цэнтар Пампіду ў Парыжы, пакуль ніякіх шыльдаў. І ніякіх прыкметаў жыцця. Удзень ніхто не ўваходзіць і не выходзіц з будынку, увечары гарыць толькі дзяжурнае сувято.

Андрэй Глынкевіч

камэнтары

Калі бачыши шматлікія катлаваны на кожным кроку, міжвалі ўзынікае пачуцьё, што забудоўнікі праста назначаюць такім чынам свае ўчасткі — як некалі золаташкуальнікі. А можа, спадзяюца на тое, што распачатую справу, у якую ўкладзена столькі грошай, цяжкай будзе спыніць уладам? Но якая яна будзе, тая новая ўлада, і чаго ад яе чакаць — ніхто ня ведае. Нягледзячы нават на «глін Пуціна».

«Свобода слова нам дана...»

Нават у цэнтры Масквы мала што нагадвае пра выбары ў Думу 2 сінення. Праўда, на некалькіх цэнтральных праспектах і на Цівярскай вісяць расцяжкі на гэту тэму. Адна з іх: «Масква галасуе за Пуціна». І амаль на кожным слупе плякат: «Сыпіс № 10». Гэта сырэ «Адзінай Рәсей», які ўзначальвае Пуцін. Рэкламы іншых выбарчых сыйсцай, хоць бы дзеля праформы, у цэнтры практична няма. На ўскрайках давялося, праўда, бачыць рэкламныя плякаты партыі Жырыноўскага і «Справядлівой Рәсей». Ля мэтро «Чартанаўская» нейкі добрахвотнік раздаваў газету «Патріоты России». Хвілінаў за пятнадцать газету ў яго ўзялі пару маладзёнаў (на добрым падлітку), хлопец-інвалід, пара пэнсіянераў і бомж. Інтэлігентнага выгляду бацька сямейства, да якога быў звязаныся

актывіст, адмахнуўся са съмехам: «Мы не патрыёты!»

Перад гэтым міліцыйская машына забрала маладую жанчыну — з выглядзу з Карэ. Таксама, відаць, на прадмет высьвятлення ступені патрыятызму. Агітацыю за партыі давялося бачыць япчэ толькі ў адных месцы — ва Ўсерасейскім выставачным цэнтры, што на тэрыторыі былога ВДНГ. Там працавала выставка прэсы. Такія буйныя газэты, як «Ізвестія», «Комсомольская правда», «Коммерсанц» чамусыці прадстаўленыя не былі. Былі такія розныя выданыя як «Московский комсомолец», «Московская правда», «Піонерская правда», «Новая газета», газэты з розных рэгіёнаў Сібіры, Паволжжа, Чачні.

Ля стонду камуністычнай газэты «Правда» ішла агітацыя за КПРФ. Вакол «Правды» тупалі некалькі пэнсіянэраў.

На стэндзе «Саюзной дзяржавы Беларусі і Рәсей» у самым цэнтры выставы можна было бачыць цэлыя стосы «Советской Белоруссии», «Рэспублікі», «Знамени юности», «Народной газеты», а таксама выданыя парламэнцкага сходу «Союзное вече» (Вось, дарэчы, цікавая пара загалоўкаў зь першай паласы газэты: «Калі козы загавораць пачалавечаму?» і «Калі вернуцца расейцы дамоў?»). На тле чорна-белага

саюзнага выданыя «СБ» і «Рэспубліка» вылучаліся крэйдавай паперай і глянцевымі каляровымі здымкамі. Разыбираць іх ніхто з наведнікаў не сціпшаўся. Толькі нейкая жанчына сярэдняга веку зацікаўлася «Звяздой». Пагартала, потым скавала і хутка пайшла. Відаць, забаялася — а раптам небясплатна?

У адрозненьне ад Беларусі, незалежных выданыя ў Маскве — і на выставе, і ў кіёсках з надпісам «Прэса» — пакуль хапае. Толькі ніхто за ім ў чаргу не выстроіваецца і адказаў для сябе там, відаць, не шукае. Падобна, што мала хто ў расейскай сталіцы, у tym ліку і сярод інтэлігенцыі, сумніваеца ў выніках выбараў 2 сінення. Як і ў выбары Рәсей на бліжэйшую будучыню.

А ўсё-такі ў паветры вісіць нейкое нэрвовае напружаныне. Ці яно ідзе ад вялікай колькасці маскоўскай міліцыі на вуліцах, якая ў сувязі з выбарамі пераведзеная на ўзмоцнены рэжым. Ці ад змрочнага восенійскага надвор’я. Позна ўвосень ці на перадзімку ж у расейскай гісторыі нічога добра гэтыя звычайна не здаралася...

Калі едзеши на пару дзён у сталіцу іншай дзяржавы і амаль не заўважаеш зьменаў у навакольнай абстаноўцы (напрыклад, у маўленыні людзей) — гэта япчэ нічога. Горш, калі вяртаесься на радзіму і адчуваеш сябе так, быццам нікуды і не ад'яджаў.

Україна ўшанавала памяць Галадамору

Юшчанка заклікаў прыбраць помнікі таталітарызму.

24 лістапада Україна ўшанавала памяць ахвяраў Галадамору — штучнага голаду, выкліканага камуністычнаю ўладаю ў 1932—33 г. Сёлета Дзень памяці ахвяраў галадамораў ды палітычных рэпресій упершыню адзначаўся на ўсей тэрыторыі краіны. Удзельнікі памінальных мі-

тынгаў а 16-й запалілі съвечкі, якімі выклалі сымбалічныя крыжы на зямлі й ушанавалі мільёны загінулых людзей хвілінай маўчання.

У Севастопалі была адкрыта мэмарыяльная дошка, а ў вёсцы Камінтарнаўская на Адэшчыне — мэмарыяльны комплекс памяці ахвяраў Га-

ладамору. У Палтаве ды Жытоміры съвятары розных канфесій адслужылі паніхіды па іх. Съвечкі былі запаленыя таксама на шасці мастох праз раку Збруч, што да 1939 г. была мяжой паміж Заходнім Цэнтральным Украінай, то бок паміж Польшчы ды СССР. Праз Збруч заходненеўропейскія сяляне пераплаўлялі на плытках збожжа, каб уратаваць ад съмерці украінцаў з супрацьлеглага берагу.

У Кіеве мітынг памяці адбыўся 24 лістапада на Міхайлаўскай плошчы, побач з адзіным у сталіцы невялічкім по-

мнікам ахвярам Галадамору. Прэзыдэнт Украіны Віктар Юшчанка, які напярэдадні ўказам аб'явіў 2008 г. годам памяці ахвяраў Галадамору, заклікаў дэмантаваць помнікі таталітарнага рэжыму.

Раніцай 24 лістапада дварнікі ў некаторых раёнах Кієва разносілі па кватэрах съвечкі, прапануючы запаліць іх на падваконні а 16-й. Вечарам у майі 45-кватэрным доме ў цэнтры гораду съвечкі гарэлі ў вокнах трох кватэраў.

**Віталій Панамароў,
Кіеў**

Кітай замаўляе АЭС французам

Кантракт коштам 8 мільярдаў зўра на пабудову двух сучасных рэактараў трэцяга пакалення быў падпісаны ў часе візиту Нікаля Сарказі ў Кітай.

Французская дзяржаўная энергетычная кампанія Areva пабудуе іх для Кітайскай ядзерна-энергетичнай кампаніі «Гуандун». Спраектаваны фірмай Framatome, што належыць да группы Areva, рэактары будуть мець супольную магутнасць 3400 мегават. Яны пачнучы працу ў 2014 годзе, на паліве, якое будзе пастаўляць Areva, прычым пастаўка паліва закантрактавана да 2026 году.

Як вядома, лукашэнкаўцы маюць намер даручыць пабудову беларускай АЭС рэсейцам. «Мы ўпэўненыя на 99 %, што партнёрам у будаўніцтве атамнай электрастанцыі ў Беларусі будзе Расея», — заяўіў намеснік старшыні прэзыдэнту НАНБ Уладзімер Цімашпольскі тыдзень таму. На

думку намесніка кіраўніка НАНБ, «у тэхнічна-еканамічных парамэтрах расейская абсталіваныне не саступае двум іншым вытворцам, пры гэтым яно больш таннае». «Акрамя таго, пры выбары расейскіх пастаўшчыкоў мы будзем мец агульнасць мовы і тэхналёгіяў, магчымасць у межах саюзнай дзяржавы атрымліваць крэдыты, рыхтаваць спэцыялістаў у расейскіх ВНУ», — дадаў Цімашпольскі.

Кітайцы, як бачым, кіруюцца іншай лёгікай.

У часе візиту Сарказі быў падпісаныя контракты на дзесяткі мільярдаў зўра. Самыя вялікі з іх — закуп кітайцамі 160 самалётаў «Аэробус».

Буг

Туск абыцае стрыманую беларускую палітыку

Сённяня прэм'ер польскага ўраду Дональд Туск звяярнуўся да парламенту краіны з праграмай прамовай, у якой прадставіў плян працы свайго ўраду. Выступ дойшкіўся трэці гадзіны.

Адносна Беларусі кіраўнік польскага ўраду сказаў: «Задача нашай палітыкі ў дачыненьні да Беларусі — пераканаць усе палітычныя колы ў гэтай краіне, што варта зрабіць стаўку на демакратыю».

Паводле кіраўніка польскага ўраду, Польшча «мае аргументаванае імкненне быць адной са стваральніцай палітыкі Эўрасаюзу ў дачыненьні да яго ўсходніх суседзяў».

**Буг;
радыё «Свабода»**

СЪЦІСЛА

Польскія гіпэрмаркеты перайшлі на беларускую

Напярэдадні Калядай маркеты сусветнай сеткі Tesco ўпершыню распачалі рэкламную акцыю па-беларуску. Для беларусаў у Tesco раздаюць рэкламкі «Для Цябе, для Сям'і», у якіх нагадваецца, што хутка съвята Святога Мікалая, таму гасці чакаюць добрыя зынікі на шпроты, каркавіну съвіную

без касыцей, усе навагоднія цацкі, CD і DVD, экалягічныя торбы на ўсё жыццё, ялавічыну для смажанкі, пыласосы і іншыя тавары. «Праспект прыйшоўся даспадобы нашым наведнікам зь Беларусі. Амаль кожны з іх з задавальненнем карыстаецца буклетам пры выборы падарункаў», — сказала прадавачка Tesco ў Саколцы Малгажата Новак.

Ня хоча быць разам з Лукашэнкам

Кандыдат на пасаду прэзыдэнта Грузіі ад апазыцыі бізнесмен Леван Гачэчыладзэ выступае за выхад краіны з СНД. Л.Гачэчыладзэ назначыў, што Грузія магла бы знаходзіцца ў СНД, калі бы Садружнасць «была свабоднай». Пры гэтым грузінскі палітык падкрэсліў, што «нельга

знаходзіцца ў арганізацыі, у якой ёсьць прэзыдэнт Беларусі Аляксандар Лукашэнка».

— Асабіста я не хочу знаходзіцца ў СНД, але я — кандыдат ад аўтаданай апазыцыі, і рашэньне аў гэтым пасля маёй перамоги будзе прымасца камандна, — заявіў Л.Гачэчыладзэ.

**Радыё
«Радыё»**

Ідзіце і глядзіце

Наталка Бабіна пабывала на выставе рассакречаных дакумэнтаў аб Галадаморы. Выставка падрыхтаваная Службай бяспекі Украіны і будзе праходзіць у Музэі гісторыі і культуры да 30 лістапада.

Выставка архіўных дакументаў «Рассакречаная памяць», прысьвечаная Галадамору ва Украіне ў 1932—1933 гадах, уражвае многім.

Тым, што ТАКОЕ магло быць.
Што гэта зрабілі НАУМЫСНА.

Што выставу пра тыя падзеі зладзіла ўкраінская Служба бяспекі — аналяг нашага КДБ.

Рэгулярныя цікавыя выставы — моцны бок Музею гісторыі і культуры. Звычайна ходзіш на іх зь вялікім задавальненнем, а на гэтую я ішла літаральна са страхам. Я баялася, ці вытрымаю. Прыкладна ўяўляла, што пабачу, і рыхтавала сябе. Вядома, гэта цяжка. Ёсьць мяжа, за якой ня хочацца гаварыць. Такой мяжою для мяне на выставе стаў пратакол допыту сялянкі, у якой дзіця памерла ад голаду. Яна закапала ягонае цельца на агародзе, а на другі дзень дастала зь зямлі...

Але цвёрда параджу ўсім паглядзец гэту выставу.

Выставу арганізавала Служба бяспекі Украіны. Тут прадстаўленыя толькі дакумэнты, якія захоўваліся пад грыфам «сакрэтна», а таксама схаваныя дакумэнты. Фатаграфіі, якія часцей за ўсё рабіліся схавана, бо за іх можна было трапіць у турму, дзе́ннікі, за якія траплялі ў турму, вершы на пажоўкльых лісточках, за якія траплялі ў турму... Справаздачы мясцовых органаў (колькі хлеба забралі, колькі чалавек памерла, колькі пасадзілі), пратаколы допытаў... Законы, апублікованыя ў тагачасных газетах... Пранізлі выя сведчаны.

Пазнаёміца з выставай мне дапамагаў спадар Аляксандар Ішчук, супрацоўнік дзяржаўнага архіву СБУ, які непасрэдна яе рыхтаваў.

— Як Вы выносіце гэту працу? Зь якім пачуцьцём адбіralі дакумэнты? — спытала я яго.

— З пачуцьцём, што гэта наша гісторыя. Гісторыя, якую ад нас вельмі хавалі. Але мы павінны данесыці праўду

да людзей. У грамадзтве ёсьць пэўны давер да органаў бяспекі.

Ці дачакаемся, што КДБ Беларусі падрыхтуе выставу, прысьвечаную Куррапатам?

На ўкраінскую мову сп. Ішчuka паступова падцягліся іншыя наведальнікі выставы. Пажылая жанчына, сп. Галіна Ткачэнка, дзед з бабуляй якой падчас голаду жылі ў Палтаўскай вобласці, узрушеная пабачаным, стала рассказваць пра тое, што чула ад іх: як забіralі са стала апошні гаршчечак з фасоляй, як ляпілі ад ветру дзвіверы хатаў у вёсцы — ніхто не ацалеў, як галадны хлопец прасіў хоць нешта пасыці, але нічога не было, і ён памёр на вачох дзеда, як звар'яцела і пайшла ў съвет суседка, пакінуўшы ў хаце ма-

ленькага сына. Як дзед узяў хлопчыка да сябе, і як, упаўши, цалавала ягоныя ногі суседка, калі вярнулася: яна выжыла, і сын яе выжыў... Як потым адзін зь дзедавых сыноў ажаніўся з дачкой таго чалавека, які забіраў апошні гаршчечак фасолі... «Послушайтэ, послухайтэ», — яна кратала за рукаў сп. Ішчuka і ўсё рассказвала, расказвала.

Той папрасіў яе запісаць аповед: адна з мэтаў выставы — працяг збору сведчанняў пра той жудасны час.

Я разглядала твары на фатаграфіях. Усё пра чалавека напісаны на ягоным твары, і ўсё можна пабачыць адразу. Твары сялянаў, такія значныя і магутныя, твары партыйных лідэраў. Чэкісты. Касіёр. Дзеці, якія на каленках зьбіраюць мерзлую бульбу і... съмяощца. Голад ня можа адолець сілу шчасця дзяяцінства... Я разглядала фатаграфіі і думала: такіх твараў цяпер няма. Мы, людзі нашага часу, абсалютна іншыя. І сяляне, і партыйныя лідэры, і чэкісты, і дзеці. Чаму мы іншыя? Для сябе я знайшла адказ.

Зазірніце і вы ў гэтыя твары. Проста ідзіце і глядзіце.

Выставка прайшла ў Кіеве і ва ўсіх абласных гарадах Украіны. За гэты час яе паглядзелі 80 000 чалавек. У Маскве яна пацярпела ад нападу маладзёнаў з «Эўразійскага саюзу младзі»; якія зрывалі і танталі нагамі стэнды з фатаграфіямі людзей, памерлых ад голаду. У Менску выставка арганізаваная дзякуючы пасольству Украіны, дырэकцыі музею і ўкраінскай дыяспары.

Сім'ю «куркуля» виганяють з власнога двору.
Сталінска (нині Донецька) обл.

Лукашэнка заклаў капсулу пад магілёўскую Ратушу

Праект
магілёўскай
ратуши.

Ратушу зруйнавалі саветы ў 1957 годзе. Зараз сымбалъ гарадзкой вольнасці і ўрэпейскай прыналежнасці гораду на Дняпры будзе адноўлены. За цырымоніяй з удзелам А. Лукашэнкі назіраў адзін з чыгачоў нашага сайту. Ён даслаў нам свой рэпартаж пра гэта.

Тое, чаго так упартая дамагалася магілёўская апазыцыя ад самага пачатку незалежнасці нашай краіны, нарэшце адбылося. Пачатак адноўлення ратуши сёньня ўрачыста адзначыў Аляксандар Лукашэнка.

Спачатку было яе барбарскае зынішчэнне ў 1957-м. Потым, ад пачатку 1990-х, адноўленне ратуши стала адным з асноўных патрабаваньняў мясцовых прадстаўнікоў апазыцыі БНФ да гарадзкіх уладаў. Намер адбудаваць ратушу быў афіцыйна агучаны магілёўскай адміністрацыяй у 2005-ым («НН» пісала пра гэта), аднак справа замарудзілася праз адначасовае будаўніцтва ў горадзе відкуку над былой Віленскай вуліцай. Ці быў гэты намер вынікам актыўнасці мясцовых грамадzkіх актывістаў (зборы подпісаў за адноўленне ратуши спарадычна вяліся ў

горадзе аж да мінулага году) сказаць цяжка. У любым выпадку, важна, што вось ужо некалькі тыдняў на месцы старой ратуши растуць чырвоныя сцены. Першы паверх ужо быў завершаны, калі дайша чарга да... урачыстага закладання капсулы з пасланнем нашчадкам у падмурак.

Пятніца, 23 лістапада. А палове адзіннадцатай на тоўпікі студэнтаў паволі падпаўзаюць да месца мерапрыемства. Марознае, вільготнае паветра. Галалёд. Групам студэнтаў, прыведзеных сюды выкладчыкамі, раздаюць — не, не гарачую гарбату — сціжкі. Адным дзяржаўныя, другім гарадзкія. Адначасова на другім канцы плошчы блякуюць пару дзясяткаў машынаў з шарыкамі — вясельныя картэжы. Ім давядзенца тут адстаяць да канца. А калі канец? І калі пачатак? Гэта сакрэтная інфармацыя — адгукаюцца на любыя пытаныні на гэты кшталт людзі з ачапленыня. Праз гадзіну нарэшце праходзіць пагалоска па натоўпе — чакаць яшчэ гадзіну. Бліжэй да дванаццатай зьяўляюцца «хуткія дапамогі» — дзіве студэнткі страцілі прытом-

насць. Астатнія стаяць. Вясьмельныя картэжы таксама стаяць. Час ад часу бібікаюць.

12.20. Натоўп ажыўляецца — бачныя першыя машины картэжу. І хутка ўжо з чорнага «мэрсэдэсу» выходитзіць кіраунік дзяржавы, з усымешкай ківаночы ў абодвух бакі натоўпу. І цішыня. Аўтару гэтых радкоў давялося стаяць у такой жа ўрачыстай вітальнай грамадзе годзе ў 95-ым. Калі кіраунік дзяржавы выйшаў са сваёй машыны тады, на тоўп узарваўся крыкі.

Традыцыйная дзяўчынка з кветкамі, поціск рук нейкім людзям, падобным на ганаровых будаўнікоў, і прэзыдэнт зынікае ў натоўпе. Што там адбываецца далей, можна зразумецца па ледзь чутным мармытаныні з дынамікаў, ну альбо з «Панарамы». Тэкст капсулы нашчадкам зачытвае дыктар — «Дорогие потомки...» «А чаму па-расейску? — чуецца съмяшок у натоўпе — Пашкадавалі б нашчадкаў, можа яны расейскую разумець ня будуць».

Мерапрыемства як бы скончылася, але з паводзінай прэзыдэнта бачна, што яму чагосці бракуе. Нейкай упэўненасці, што яго тут успрынялі адэкватна, напэўна — усё ж такі прыгнітае гэтая цішыня паўжывога з

халадэчы натоўпу. А. Лукашэнка падыходзіць да першага лепшага студэнта, заговорва зь ім. Адыходзіць.

«Хай бы ён да мяне падышоў, — кажа студэнтка побач і азіраеца на свайго выкладчыка. — Я б у яго пра льготы спытала. Можна, Аляксандар Пятровіч?» «Ага, я табе спытаю, — съмяеща чалавек у акулярах. — І мяне з працы звольняць, і рэктара». Дзяўчына таксама съмяеща.

Прыглідаючыся да твараў, прэзыдэнт тым часам авбодзіц позіркам людзей. Выбірае кагосці, падыходзіц зноў. Чорны «мэрсэдэс» торгаеца за ім, спыняеца, потым ад'яжджае яшчэ далей, да канца натоўпу. Прэзыдэнт адрывасца ад ахвяры сваёй цікаўнасці і пераходзіц дарогу — там у грамадзе ён выбраў сабе маладога хлопца з чырвона-зялённым сціжком, каб пагаварыць. Цяпер размова доўгая, на некалькі хвілінаў. У маладзёна незадаволены твар, ён неяк рэзка жэстыкулюе.

«Пра што пытаўся?» — перапытваюць адно аднаго студэнты, разбрываючыся па дамох. «Ці ходзім мы ў тэатар». «Пра льготы скажаў». Спытаў-такі хтосьці.

Алесь Цюбакоўскі,
Магілёў

Так ратуша выглядала на пачатку XX ст.

Дарогамі слуцкіх паўстанцаў

Памяць удзельнікаў паўстання ў абарону Беларускай Народнай Рэспублікі 24 лістапада ўшанавалі ўдзельнікі паездкі па мясьцінах, дзе адбываліся гістарычныя падзеі. Выправу арганізавалі Таварыства аховы помнікаў гісторыі і культуры і Партыя БНФ.

Маршрутам Грозвава — Семежава (Капыльскі раён) — Красная Слабада (Салігорскі раён) — Слуцак — Старыя Дарогі праехалі каля ста чалавек.

Пасля гэтага ў Старых Дарогах, у прыватным музее Анатоля Белага,

быў адкрыты памятны знак героям Слуцкага збройнага чыну.

Ён уяўляе сабой вышніанку па мэтале памерам 3 на 2,5 мэтры, усталяваную на даху музею. На крыж Эўфрасінні накладзеная выява паўстанца. Ён памірае, але затуляе герб «Пагоня», зъмешчаны ў цэнтры пячаткі «Часовай рады Случчыны Беларускай Народнай Рэспублікі». Унізе знаку напісана: «Тым, хто пайшоў паміраць, каб жыла Бацькаўшчына».

На наступны дзень, 25 лістапада, у Слуцку каля будынку музею актыўсты Кансэрваторыўна-хрысьціянскай партыі БНФ правялі свой мітынг разам з маладафронтайцамі. Уздел у ім узялі 60 чалавек. Прадстаўнікі Таварыства беларускай мовы раздавалі буклеты пра падзеі 1920 году, калі больш за 10 тысячай паўстанцаў змагаліся супраць бальшавікоў за незалежнасць Беларусі.

Увечары ж у Слуцку зазыяла і захіцела. За будынкам музею быў

зладжаны фаервэрк, а пасля маладзёны прыйшлі шэсцем пад сцягамі да скрыжавання вуліцаў Жукава і Леніна. Адказнасьць за падзеі ўзяў на сябе «Правы альянс».

БТ

СЪЦІСЛА

Беларусь як чацвертая краіна Балты

Стварыць Міжпарламэнтскую асамблею рэгіёну Балты, у якую увайшлі б і прадстаўнікі дэмакратычных сілаў Беларусі, пропанаваў міністар замежных спраў Вітаўт Пятрас Вайцякунас. Гэтую ініцыятыву ён агучыў у Рызе на канфэрэнцыі «Палітыка добрауседзства Эўропы з пляху да Эўропы з супольнымі

каштоўнасцямі». Нашу краіну на форуме рэпрэзэнтаваў Аляксандар Мілінкевіч.

Статкевіч наноў стварае Народную Грамаду

У нядзелю ў Менску ў сядзібе БНФ адбылася першая сесія ўстаноўчага зыезду «Народнай грамады» (Беларускай сацыял-дэмакратычнай партыі). На ёй ухваленыя праограма і статут, абранае кіраўніцтва. Старшынём цэнтральнага арганізацыйнага камітэту стаў Мікола Статкевіч, а ягонымі намеснікамі — Алесь Арастовіч, Аляксей Гаўруцікаў і Сяргей Кулініч. Другую сесію зыезду вырашана правесыці не пазней як праз два гады.

Перад зыездам прыйшлі сем

рэгіянальных канфэрэнцыяў. Дэлегатамі былі абраныя 128 чалавек, у працы зыезду ўзялі ўздел 104 дэлегаты. Паводле арганізатораў, празь невялікай залі давялося скараціць квоту.

Мінкульт: у Курапатах няма помнікаў

Гэтак Мінкульт адказаў на ліст грамадзкасці ў сувязі з апошнімі актамі вандалізму ва ўрочышчы Курапаты, якое занесенае ў Дзяржаўны сыліст гісторыка-культурных каштоўнасцяў як месца пахавання ахвяраў палітычных рэпресій 1930—1940-х. У лісьце, падпісаным намеснікам міністра культуры Ўладзімерам Грыдзюшкам, даецца спасылка на пункт 2 арт. 20 закону «Аб абароне гісторыка-культурнай спадчыны». Паводле яго

мэмарыяльныя знакі, усталяваныя грамадзкасцю ва ўрочышчах, быццам бы ня могуць быць занесеныя ў Дзяржаўны сыліст гісторыка-культурных каштоўнасцяў.

Зачыняюць «Віцебскі кур'ер»

Віцебскі аблвыканкам адклікаў свой дазвол на перарэгістрацыю ЗАТ «Выдавецкі дом «Віцебскі кур'ер», які даваў у кастрычніку. Прычынамі названыя адсутнасць узгаднення «зъ мясцовым выкананічым і распарадчым органам», неадпаведнасць памяшкання, а таксама неадпаведнасць «патрабаванням». Дырэктывы прэзыдента РБ «Аб мерах па ўзмацненні грамадзкай бясыпекі і дысцыпліны» ды інші.

Буг; радыё «Свабода»

ЖЫЦЬЦЁ ЯК У ІНШЫХ

Фільм з крытыкай нямецкага КДБ заваяваў прыз глядацкіх сымпатыяў на кінафестывалі «Лістапад».

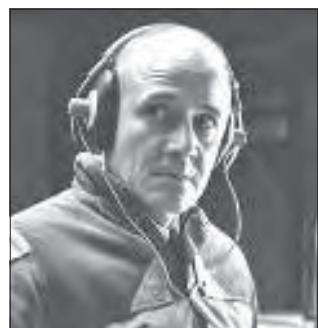
На XIV Менскім міжнародным кінафесце «Лістапад» галоўны прыз заваявала драма «Жыцьцё іншых» нямецкага рэжысёра Флярыяна Хэнкеля фон Данэрсмарка. Дзеяньне фільму разгортаеца за пяць гадоў да падзеньня Бэрлінскага муру. Той час меў свае матэрыяльныя прыкметы: партрэты Хонэкера ў кабінетах і «трабанты» на вуліцах. І нематэрияльныя: адчуваньнем унутранага страху прасякнуты кожны кадар гэ-

тага кіно. Страху перад Сыстэмай і перад яе авангардам — усёмагутнай спэцслужбай «Штазі», клонам КДБ.

Капітан «Штазі» Герд Візлер — узорны вінцік таталітарнай машыны. Нават выгляд мае ўзорны — сустрэнець унатоўпе, ні за што не запомніш. Драматург Георг Драйман, наадварот, зухмужчына, зь «вяршкоў» мастацкай эліты ГДР, драматург, аблашчаны ўладай. Але ягоная грамадзянская жонка,

акторка, спадабалася міністру культуры — выхадцу з «Штазі». Таму Візлеру загадана знайсці на Драймана кампрадам. Візлер уладжваецца на гарышчы дому, дзе разъмешчаная кватэра драматурга, і пачынае «праслушку». І тут вінцік раптам выпадае з «машыны». Спэцыяліст па праслухоўванні пачынае жыць жыцьцём сваіх падапечных...

Культавы расейскі музычны крытык Арцём Троіцкі ўпэўнівае, што «Жыцьцё іншых» ніколі не пакажуць у сучаснай Расеі. І «што ён раць глядзець гэты фільм дома, зашмарг-

нуўшы фіранкі». Але ў сучаснай Беларусі фільм паказалі.

Сымптаматычна, што галоўны прыз фесту «Лістапад», прыз глядацкіх сымпатыяў, заваяваў фільм, закліканы абудзіць у гледача пратест супраць грамадзкага ладу, дзе кіруюць страх і дыктатура.

Буг; паводле charter97.org

СЪЦІСЛА

Ліквідуюць Інстытут літаратуры

Прэзыдым Акадэміі Навук прыняў пастанову аб далучэнні Інстытуту літаратуры імя Янкі Купалы да Інстытуту мовазнаўства імя Якуба Коласа і стварэнні адзінага Інстытуту мовы і літаратуры імя Якуба Коласа і Янкі Купалы. Базавым пры гэтым будзе Інстытут мовазнаўства.

Новая выданыні «Кнігазбору»

Выйшлі выбраныя творы Якуба Коласа, Адама Мальдзіса і Зарыяна Далэнгі-Хадакоўскага. Томік Якуба Коласа падрыхтаваў доктар філлягічных навук Міхась Тычына. Выданыне складаецца зь вершаў, паэмаў «Новая замля» і «Сымон-музыка», аповесіц «У палескай глупши», апавяданьняў і публіцыстыкі пад назірвай «Клопат пра родную мову». Выданыне Мальдзіса з прадмовамі Генадзя Кісялёва і Вячаслава Чамярыцкага ўклочае ягоную першую книгу «Творчае пабрацімства», прысьвечаную беларуска-

польскім літаратурным сувязям, скарочаны варыянт дасыльдавання «Беларусь у лістэрку мэмуарнай літаратуры XVIII ст.», апісаны пошукаў і знаходак, а таксама нарсы. Творы этнографа З.Далэнгі-Хадакоўскага (Адама Чарноцкага; 1784—1825) упершыню друкуюцца па-беларуску. Сярод твораў — «Славянішчына да хрысціянства», фальклёрныя запісы, а таксама ліставаньне і ўспаміны пра З.Далэнгі-Хадакоўскага. Кніга выйшла дбаныніем Леанілы Мілаш.

Фонд падтрымкі нонканфармісцкай культуры

Адбылося паседжанье Рады ўсходнепалескай інтэграцыі — структуры, створанай з ініцыятывы Аляксандра Мілінкевіча з мягтай выпрацоўкі стратэгічнага бачаньня інтэграцыі Беларусі ў Эўропу. На гэтым паседжанні сярод чатырох прыярытэтных кірункаў быў названы культурніцкі. Прагучала прапанова стварыць фонд падтрымкі нонканфармісцкай культуры.

IN MEMORIAM

Памерлі мітрапаліт БАПЦ Ізяслаў і грамадзкі дзеяч Кастусь Мерляк

Гэта здарылася ў адну ноч, 26 лістапада. Мітрапаліт Беларускай аўтакефалнай праваслаўнай царквы на эміграцыі Ізяслаў (Бруцкі) нарадзіўся 22 студзеня 1926 у Белавушы (сёняня Столінскі раён Берасцейскай вобл.) у сялянскай сям'і Данілы й Марыі Бруцкіх-Стампкоўскіх. Быў трэцім сынам у сям'і, якая мела 25 гектараў зямлі.

Пасля прыходу ў Захаднюю Беларусь саветаў бацькаў быў арыштаваны і вывезены ў Казахстан. Потым трапіў у Армію Андэрса. Янка Бруцкі ў траўні 1943 быў вывезены на прымусовыя працы ў Нямеччыну.

Па капітуляцыі Нямеччыны апынуўся ва ўкраінскім лагеры ў Гановэрэ. У лютым 1947 выехаў у Канаду, адпрацаваў паводле контракту дрываескам у правінцыі Антарктыдзе, потым перабраўся ў правінцыю Манітоба ў горад Вініпег. Скончыў Манітобскі юніверсітэт на інжынернай будаўніцтве. У 1954 пераехаў у Таронта, быў актывістам Згуртавання беларусаў Канады (ЗБК), прыходу сяб. Кірылы Тураўскага БАПЦ. У 1957—1959 быў старшинам ЗБК.

У 1962 г. выехаў у ЗША. У 1979 быў высвячаны на святара, а ў 1981

хіратанізаваны ў япіскалы БАПЦ з ма-наскім іменем Ізяслаў. Хіратанізаціі не прызнаў уладыка Мікалай (Мацукевіч), што прывяло да расколу ў БАПЦ, які трываў два дзесяцігоддзі. Ізяслаў падаў у съвецкі суд на непакорныя прыходы і часткова адсудзіў сабе іх маёмыць. Гэта вельмі сумная старонка ў гісторыі беларускай эміграцыі.

Апошняя некалькі гадоў Ізяслаў правеў у доме для састарэлых, слаба разумеючы навакольную рэчаіснасць.

Кастусь Мерляк нарадзіўся 25 снежня 1919 г. у в. Дзетамля (На-ваградына). Ад 1944 г. на выгнані. У 1947 г. пераехаў у Бузнас-Айрэс, дзе стварыў Згуртаванне беларусаў Аргентыны.

Ад 1954 г. жыў у ЗША. Узнайчаліваў Сэктар Рады БНР, у 1959—63 г. — старшыня БАЗА, у 1970-х — віцэ-праздыдзант БККА. Адзін з ініцыятараў куплі будынку для парафіі Кірылы Тураўскага ў Брукліне. У 1968 г. заснаваў прыход сяб. Кірылы Тураўскага ў раёне Рычманд-Гіл. Будынак царквы быў узвядзены ў 1983 г. У 1992 г. выйшлі яго ўспаміны: «Дзеяньні Кастуся Мерляка: праніклівасць і грунтоўны падыход».

Уладзімер Савіч — новы старшыня Саюзу мастакоў

28 лістапада ў канцэртнай залі «Менск» адбыўся 19-ты справаздачна-выбарчы з'езд Саюзу мастакоў Беларусі. Галоўным пунктам праграмы з'езду было абрањне новага старшыні Саюзу. Уладзімер Басалыга сышодзіў з гэтай пасады, бо займаў яе ўжо цягам двух тэрмінаў. Трэці не прадугледжваўся статутам арганізацыі.

Сябар творчай суполкі «Пагоня» мастак Але́сь Ма́рачкин быў непакоіўся, што з'езд будзе мець «тусовачны» характар. Трэба адзначыць, што на з'езд амаль не пусцілі журналістаў, калі не лічыцца кароспандэнтаў такіх выданняў, як «Культура» і «Мастацтва».

«На мінульых з'ездах квота ўдзельнікаў была наступнай: адзін долегат ад трох сябраў Саюзу, сёньня — адзін ад пяці. Робіцца гэта ў той час, калі колькасць сябраў арганізацыі пастаянна расьце. Скараціўся час з'езду: калі ён раней праходзіў цягам двух дзён, то цяпер толькі адзін. Былое кірауніцтва не пераставала ставіць сабе ў заслугу, што Саюз мастакоў не разваліўся, як многія іншыя творчыя арганізацыі.

Уладзімер Савіч

Разам з тым не заўважаліся відавочныя праблемы. У Палацы мастацтваў — найбольшай выставачнай залі краіны — не працуе ніводны мастацтвазнаўца. Некаторым мастакам німа дзе выставіць свае творы. Згадваецца, як перад наведваннем Лукашэнкам новай прыбудовы Нацыянальнага мастацкага музею з экспазыцыі з'яўляліся багата твораў. Нас спрабуюць зноў загнаць у рэзэрвацию мінулага часу. Сёньня нельга творцаў дзяліць на «сваіх» і «чужых», бо гэта ня мае перспектывы. Нядоўняя сустрэча Праляскоўскага з рок-му-

заслужаны дзяляч мастацтваў Беларусі. Ад 1996 прафэсар.

Творы зберагаюцца ў калекцыях Беларусі, Польшчы, Фінляндіі, Рәсей й Славаччыны.

зыкамі толькі пацвердзіла гэта», — казаў А. Марачкин.

Уладзімер Басалыга адносна з'езду сказаў наступнае: «Прыыйшоў час змены пакаленьняў. Мне ўжо 67 гадоў,

трэба саступаць дарогу мадзейшым. Напэўна, што з прыходам новага пакаленьня ў кірауніцтва Саюзу зменяцца яго задачы і погляды. Беларусь мае сапраўды добрых мастакоў, якія неаднаразова рабіліся ляўрэатамі розных міжнародных прэміяў».

На старшынства прэтэндавала дзеяцца чалавек. Паводле вынікаў першага туру галасавання ў другі выйшли мастак Уладзімер Савіч і скульптар Аляксандар Дранец. У другім туры зь перавагай усяго ў два галасы перамог Савіч.

Але́сь Ма́рачкин вітае абрањне на старшынства Савіча: «Гэта самадастатковы чалавек, які думае пра будучыню выяўленчага мастацтва. Задаволены, што не перамаглі скульптары».

Сам Уладзімер Савіч сваё абрањне пракаментаваў так: «Уся мая перадвыбарчая кампанія грунтавалася на павазе і пашане да творчасці і мастацтва. Спачатку вельмі хацеў узначаліць Саюз, а цяпер нават троху спалохаўся. Цяпер буду вывучаць сытуацыю, каб ведаць, якая спадчына мне засталася».

Зыміцер Панкавец

слушачамі: «Мы здольныя на вялікія канцэрты, і ў тым ліку на вольным паветры».

2 сінегня ў клубе «Фартуна» адбудзеца канцэрт З. Вайцюшкевіча і WZ-Orkiestra. Слыянак пэўны, што праграма задаволіць як «паненак у гадах», так і «маладое пакаленьне». Габядае паказаць сваё новае ампліо. На імпрэзу запрошаны Генадзь Бураўкін.

Беларуская глыбінка прагнє канцэртаў, пра што съведчаць поўныя залі ў Капылі, Белаазёрску, ды іншых гарадах, сабраныя Аляксандрам Саладухам. «Трэба й нам працаць у гэтым кірунку, думаю, што нашая творчасць там таксама будзе запатрабаваная», — адзначыў Зыміцер Вайцюшкевіч.

Сямён Печанко

Вайцюшкевіч прагнে драйву

У продажы з'явіўся дзясяты альбом Зымітра Вайцюшкевіча і WZ-Orkiestra — «Лірыка» на вершы Генадзя Бураўкіна.

Дзясятым альбомам музыка зачыняе сэрыю праектаў на творы вядомых паэтав. Дагэтуль з'явіліся альбомы на слова Леаніда Дранько-Майсюка, Рыгора Барадуліна, Але́сія Камоцкага, Уладзімера Някляева. Вайцюшкевіч плянует з'яўрнуцца да творчасці маладых паэтав: «У Беларусі шмат маладых і таленавітых творцаў, чые вершы просяцца на музыку». Але ён не выключае магчымасці супраць і з ранейшымі ўдзельнікамі пра-

ектаў. Дранько-Майсюк напісаў пудоўны хіп-хопавы верш, які, магчыма, прагучыць на традыцыйным калядным канцэрце ў студзені». «Я не лічу заганнай практику напісаныя альбомаў штогод, не зважаючы на тое, што ў нашым асяродку пануе звычай рабіць альбомы раз на 3—4 гады» — кажа Зыміцер.

«Лірыка» выйшла рокавая. Сам музыка тлумачыць гэта тым, што хоча энэргіі — і для сябе, і з тым, каб падзяліцца ёй з

19 лістапада**Не задаволілі скаргу «Народнай волі»**

Рэдакцыя газэты марна спрабавала аспрэ-
чыць рашэнне Ленінскага раённага суду, які
задаволіў пазоў кіраўніка ідэалагічнага
ўпраўлення Адміністрацыі прэзыдэнта
Алега Праляскоўскага да «Народнай
волі» і яе супрацоўніцы **Марыны Коктыш**.
Нагадаем, і каstryчніка суд вырашыў спаг-
наць на карысць чыноўніка 25 млн рублёў з
газэты і 2 млн з журналісткі. Нагодай для
пазову стаў артыкул М. Коктыш «Уладзімер
Холад па-ранейшаму знаходзіцца ў СІЗА»,
у якім згадваўся А. Праляскоўскі. Прэтэнзіі
чыноўніка выклікаў фрагмент, у якім ішла га-
ворка пра чуткі ва ўладных калідорах, па-
водле якіх У. Холад браў грошы нібыта не
для сябе, а для начальства.

23 лістапада**Пратэстанты не пускаюць
чыноўнікаў**

Вернікі пратэстанцкай царквы **«Новае
жыццё»** Аб'яднання суполак хрысьці-
янаў поўнага Эвангельля прынялі рашэнне
часова прыпыніць наведаньне свайго хра-
ма менскім чыноўнікам, пакуль ня будзе
вырашана пытанье вернікаў у Вышэйшым
гаспадарчым судзе. Pra гэта пастар царквы
Вячаслаў Ганчарэнка папярэдзіў кіраў-
ніка аддзелу ў надзвычайных сітуацыях
Маскоўскага раёну Менску **Мікалая Ба-
раноўскага**.

Дапыталі мазырскіх школьнікаў

Супрацоўнікі КДБ у Мазыры наведваюць
школьнікаў і студэнтаў, якія ўдзельнічалі ў
акцыі пратэсту 16 лістапада. Яны патрабуюць
назваць прозывішчы арганізатораў акцыі.
Нагадаем, што ў той дзень міліцыянты зат-
рымалі 25 чалавек на плошчы Леніна, сярод
якіх былі 12-гадовыя школьнікі. Студэнта

пэдуніверситету **Хведара Чаранкова**
супрацоўнікі КДБ наведалі пасля таго, як
паразмайлялі зъ ягонымі сябрамі. На бацьку
Хведара Юрася спрабуюць ціснучь праз ад-
міністрацыю на працы.

КДБ цікавіцца «Белсатам»

У Гомелі супрацоўнікі КДБ затрымалі на
ўласнай кватэры і адвезлі ва ўправу КДБ
сябра Беларускай асацыяцыі журналістаў
Сяргея Падсасоннага. Супрацоўнікі не
назваліся. Яны дапытваліся, ці мае спадар
Падсасонны дачыненне да незалежнага
тэлеканалу «Белсат».

24 лістапада**Адчапіліся ад маладафронтавцаў**

УКДБ па Гомельскай вобласці прыпыні-
ла папярэднє съледztва па крымінальнай
справе ў адносінах да незарэгістраванай ар-
ганізацыі «Малады фронт». Сябра арганіза-
цыі **Андрэй Цянюта**, які праходзіў па гэ-
тай справе ў якасці падазраванага, атрымаў
ліст за подпісам съледчага УКДБ па Го-
мельскай вобласці Дзмітрыя Седлярова.
У ім сказана, што папярэднє съледztва па
крымінальнай справе прыпынена «праз не-
магчымасць правядзення съледчых дзе-
янняў, безъ якіх ня можа быць прынятае
рашэнне аб завяршэнні папярэдняга
съледztва».

25 лістапада**Мірон узъняў съцяг у гонар
Караткевіча**

Напярэдадні ўгодкаў Уладзімера Карат-
кевіча ў Віцебску каля помніка творцу на бу-
даўнічых рыштаваньнях зявіўся бел-чырвона-белы съцяг. На ім, паводле словаў **Барыса Хамайды**, была замацаваная цыдулка з наступным зъвестам: «Да народзіна ча-
раўніка беларускага слова Уладзімера Ся-
мёнаўчы Караткевіча. Хрыстос прызямліўся

ў Віцебску». І подпіс: «Мірон».

Павіншавалі Казуліна

Палітвязню **Аляксандру Казуліну**
споўнілася 52 гады. Каля калёні «Віцьба-3»
сабраліся каля 30 ягоных сяброў і калегаў зъ
Віцебску, Менску і Наваполацку. Ад уладаў
палітвязені таксама атрымаў «кіншаванье» —
Генэральная пракуратура адмовілася ап-
ратэстуваць прысуд экспанданту ў прэ-
зыдэнты. Pra гэта абаронцу А. Казуліна па-
ведамілі ў лісце з Генэральнай пракурату-
ры. Адвакат Зыміцер Гарачка больш як два
месяцы таму падаў скаргу ў пракуратуру з
просьбай апратэставаць прысуд, які летась
вынес А. Казуліну Маскоўскі раённы суд —
пяць з паловай год зъняволенія за організа-
цыю масавых акцыяў пратэсту супраць
фальшаванья вынікаў прэзыдэнцкіх выбараў
2006 г.

26 лістапада**Сяргей Панамароў пад
съледztвам пяты раз за год**

Памочнік клецкага пракурора **Валянціна
Лябедзька** адмініла рашэнне ад 17 ве-
расня аб прыпыненні крымінальнай справы
супраць выдаўца «Бойкага Клецку» **Сяргея
Панамарова**. На працягу году супраць яго
чатыры разы распачыналі і прыпынілі кры-
мінальную справу паводле ч.2 арт. 188 КК
РБ (паклён у друкаваных сродках). Нагодай
для завядзенія справы стала нататка ў
«Бойкім Клецку» пра кіраўніцу Клецкай
юрыдычнай кансультатыі **Натальлю Се-
 машкевіч**.

СП**28 лістапада****Салігорцаў аштрафавалі на 5
млн рублей**

Камісія па справах непаўнолетніх пад
старшынствам **Жанны Карпец** аштрафа-
вала салігорскіх актыўістаў апазыцыі **Івана і Ільлю Шылу** і **Крысціну Самойлаву**. Паседжанне камісіі праходзіла ў будынку салігорскага гарвыканкаму. На 16-
гадовую Крысціну Самойлаву было склад-
зена чатыры адміністрацыйныя пратаколы.
Дзяўчыну абвінавачвалі ва ўдзеле ў несан-
кцыяновых акцыях 16 каstryчніка і 7 лістапада, а таксама ў супраціве міліцыі пры-
затрыманні. Агулам Крысціна Самойлава
атрымала 2 мільёны 480 тысяч рублёў
штрафу. Івану Шылу далі 1 млн 860 тыс.
руб. штрафу. Паколькі Ільля Шыла ня мае
16 гадоў, штраф у 620 тыс. руб. выпісалі
ягоным бацькам. Андрушю Тычыну далі па-
пярэдзяньне.

ЗП

27 лістапада, у гадавіну Слуцкага
збройнага чыну, моладзь вывешвала
ў Менску съцягі.

**У вёсцы Студзёнцы пад
Барысавам перапахавалі парэшткі
223 напалеонаўскіх жаўнераў.
Пахаваньне суправаджалася
касьцюмаванай бітвай.**

ЮЛІЯ ДАРАШКЕВІЧ

У Іванаўскім раёне на памінках забілі ўдаву

На саракавіны па мужы з самаробнага пісталета забілі 48-гадовую ўдаву. Трагедыя адбылася 25 лістапада ў вёсцы Кляшчы (Кобриншчына). Тры нецьвярозыя мужчыны (23, 24 і 28 гадоў) зъявіліся на саракавіны нязваныя. Госыці началі абурацца, завязалася бойка. У выніку стрэлам з самаробнага пісталета, зараджанага кавалачкам сьвінцу, была забітая гаспадыня. Бандзюкі затрыманыя, сканфіскаваны пісталет.

Кіроўца маршруткі выпіў дзвіве бутэлькі і сеў за руль

У Віцебскай вобласці ДАІ затрымала нецьвярозага кіроўцу маршруткі, у крыві якога знайшлі 3,6 праміле сыпірту (прыкладна ён выпіў 1 літар гарэлкі).

Карла Маркса зашкляць

Алеі, фантаны, лаўкі, крамы, сувенірныя крамкі, кавярні — такой бачаць архітэкторы менскую вуліцу Маркса ў недалёкай будучыні. Кавалак ад вуліцы Валадарскага да вуліцы Леніна будзе закрыты для машынаў. Тут разъмесціцца зона адпачынку і забавак. На першых паверхах дамоў разъмесціцца кавярні, крамы, а няофісы. Самай грандыёзнай часткай перабудовы мае стаць зьяўлены шклянога пасажу. Ён злучыць дом № 17 і новы будынак, які пабудуюць на месцы гаражоў. У пасажы разъмесціцца кавярні, крамы.

Аляксандар Глеб — найлепшы футбаліст Беларусі 2007 году

Згодна з традыцыйным апытаньнем газэты «Прессбол», найлепшым футбалістам Беларусі 2007 г.

прызнаны паўабаронца лёнданскага «Арсэналу» і нацыянальнай зборнай Аляксандар Глеб, які набраў 818 балаў. Глеб прызнаны найлепшым пяты раз за апошнюю шэсць гадоў. Другое месца заняў галкіпер ФК «Масква» і зборнай Беларусі Юры Жаўноў, на трэцім месцы Раман Васілек — форвард «Гомеля».

Беларусы згуляюць у адной групе з Англіяй, Харватыяй, Украінай!

У Дурбане прайшло лёсаваньне адборачных групай да чэмпіянату сьвету па футболе, што пройдзе ў 2010 г. у Паўднёва-африканскай рэспубліцы. Супернікамі зборнай Беларусі па шостай адборачнай групе стануць: Харватыя, Англія, Украіна, Казахстан, Андора. Гульні пройдуть у 2008—2009 гадах. З кожным супернікам беларусы згуляюць дома і ў гасціцах. На чэмпіянат сьвету

выходзіць каманда, якая зойме 1-е месца, каманда, якая зойме другое месца, правядзе стыкавы матч.

Мірны разьвёўся з Б'ёркманам

Пра гэта ў інтэрвію «КП в Беларусі» заяўві Мікалай Мірны — бацька вядомага тэнісіста. Б'ёркман (15-ы рэйтынг сярод парных гульцоў) зараз будзе выступаць ў пары зь ня менш вядомым зымбабвійцам Кевінам Ультам (10-ы рэйтынг). Макс Мірны (1977 г.н.) цяпер займае 16-е месца ў рэйтынгу парных тэнісістаў. У пачатку чэрвеня 2003 г. ён быў на першым месцы. У індывідуальным рэйтингу Асацыяцыі тэнісістаў-прафэсіяналу Мірны знаходзіцца ажно на 151 месцы. У чэмпіёнскай гонцы 2007 г. ён — 88-ы. Падзеньне працягваецца.

**Буг, ЗП; Ул. інф.,
БелаПАН, Эўрарадэ
«Мінскі Кур'ер»,
pressball.by**

Дзень герояў Беларусі

Дараагі Суродзічы,

11-га лістапада трывцаць тысяч Канадыцаў сабраліся ў сталіцы Канады кругом помніка маладым змагаром, якія «ПАЙШЛІ ПАМИРАЦЬ ЗА НАШУЮ ВОЛЮ». Гэтыя слова былі на вуснах усіх прысутных. Шмат людзей плакалі. Уесь край з удзялчынсьцю глядзеў, як найвышайшыя асабістасці Канады і прадстаўнікі краінай усяго съвету клалі вянкі на магіле невядомага жаўнера Канады.

У лістападзе 1920 г. у Беларусі нашыя слáўныя Случчакі таксама пайшлі паміраць — «ПАЙШЛІ ПАМИРАЦЬ, КАБ ЖЫЛА БАЦЬКАЎШЧЫНА». З гэтмі словамі, вышытымі на штандары, дзесяць тысяч змагароў, войска зьнямо-жанай ужо бальшавікамі Беларускай Народнай Рэспублікі, узялі ў руکі зброю, каб барапніць свой народ ад новае няволі.

Рэспубліка Беларусь, аднак, ня будзе адзначаць гэтага герайчнага збройнай чыну. Толькі аднадумцы Случчакоў аддадуць ім чэсьць, як гэты мы робім ува ўсім съвеце кокні год.

Дараагі Сябры, вітаю ўсіх Вас з слáўным чынам нашых Случчкіх герояў. Ганаруся імі. Ганаруся сваім народам, які, абвясціўшы незалежнасць Беларусі паслья доўгага няволі, знайшоў у сабе сілу і мужнасць, каб барапніць сваю маладую дзяржаву.

Заклікаю ўсіх Вас належна адзначыць наш слáўны Дзень Герояў і з удзялчынсьцю прыпомніць тых, хто пайшоў паміраць, каб жыла Бацькаўшчына.

Жыве Беларусь!

Івонка Сурвілла, Старшыня Рады БНР

Бел-чырвона-белы Эўраньюз

25 лістапада па Эўраньюзу паказвалі жараб'ёўку Чэмпіянату съвету па футболе 2010 году.

У табліцы, дзе паказвалі группу, у якую патрапіла Беларусь, наступаць назвы Belarus быў намаляваны бел-чырвона-белы сцяжок.

Scooter

Геаграфічны лікбез для беларускіх патрыётаў

36-гадовы выкладчык геаграфіі з Воранаўскага раёну Віталь Куплевіч перажыў звольненне з працы, паспытаў арыштаў ды розных жыццёвых нягодаў. Мы сус-

трэліся зь ім паслья адбыцця чарговага пакарання і пагутарылі. Віталь добра валодзе літоўскай і польскай мовамі, ён займаецца даследчай працай у архівах у Варшаве, Кракаве і Беластоку, піша книгу.

Наставнік паходзіць зь містэчка Радунь. Геаграфія яго вучыў Іван Фаценка, краязнаўца, які стварыў народны гісторыка-краязнаўчы музэй. Вучыўся Віталь на геаграфічным факультэце ў Берасцейскім універсітэце, дыплём абараняў на тарашкевіцы. У 1991, убачыўшы бел-чырвона-белы сцяг ў цэнтры Берасця, герб Пагоню, даведаўся пра дзейнасць БНФ. Потым пазнаёміўся з працамі Зянона Пазняка пра трапічны лес нашых сушайчынікай.

Некаторы час Віталь Куплевіч выкладаў геаграфію Літвы на літоўскай мове ў беларускай гімназіі ў Вільні. Ён працаў пад кіруніцтвам дырэктаркі Галіны Сівалавай, энэргічнай завадатаркі і арганізатаркі беларускага наўчання. Легендарная жанчына, сапраўдны генэратар ідэяў, моцна на яго падплывала. Сустракаўся ён з Сержуком Вітушкам, заснавальнікам «Талакі», і слухаў ягоныя гутаркі.

У 1998 годзе Віталь пазнаёміўся з Аляксандрам Мілінкевічам. Грамадзкая арганізацыя «Ратуша» пераканала яго ў непазбежнасці змены. З аднадумцамі-настаўнікамі Віталь выдаўваў на Гарадзенскім газэту «Містэчка». Сябры Алеся Сакалова звольнілі з працы, сталі прэсаваць іншых. Су-седню паваскую школку разагналі, распушылі з фармальных падставаў. Калі Вітала Куплевіча звольнілі са школкі ў Воранаўскім раёне, то ён паехаў уладкоўвацица ў іншую. Але адзін тэлефонны званок начальства зачыніў для яго ўсе дзяўверы.

«Цяпер у школе пануе шалённая ідэялігізация, гэта робіць немагчымым працу настаўніка-дэсыдэнта. У тыхіх умовах застаецца займацца самаадукацыяй і пісаць кнігі. Вясковыя вучні спрабуюць шукаць адказы на хвалюючыя пытанні, але стаціца — далёка, Бог — высока, і яны часам губляюцца. Акрамя таго, яны жывуць у цяжкіх умовах, часам ня маючы самага неабходнага для жыцця. Адсунасць ідэі, асноўных інстытутаў духоўнага апірэнча прыводзяць да паступовай дэградацыі. Людзі пачынаюць сціпіцца», — канстатуе Віталь.

У 2006 годзе Віталь з моладзю быў на Плошчы, заставаўся начаваць у намёце зь юнакамі, каб засвідчыць ім, што педагогі ра-

зам зь імі і падтрымліваюць іх, што ёсьць выкладчыкі з дэмакратычнымі поглядамі, ня ўсе настаўнікі — рэакцыянэры. Разам з моладзю настаўнік атрымаў 15 сутак арышту на Акressыціна.

Паслья беззынковых пошукаў заробку на радзіме, беларускі выкладчык уладкаўваўся працаўца ў польскага пана на куратніку. Да-водзіца яму некалькі разоў на дзень цягаць тачкі з кормам для птушак. Здабываючы на жыццё ўласным мазалём, настаўнік на страціў выкшталцоныя сціманеру і інтэлектуальнай вастрыні поглядаў. Віталь марыць абараніць дактарант у Польшчы.

«Уласнымі рукамі я зарабляю гроши на сваю кнігу. Прациую ў бібліятэках і архівах. Там, дарэчы, можна знайсці творы малавядовых у нас аўтараў. Я хачу стварыць падручнік па геаграфіі для сувядомага беларускага патрыёта, так бы мовіць, беларускую геаграфічную альтэрнатыву. Падручнік прафэсара І. І. Пірожніка з БДУ, на жаль, цалкам адлюстроўвае геапалітычныя інтарэсы Рәсей. Нашым юнакам патрабны сучасны геаграфічны лікбез з пункту гледжання беларуса».

«Лічу, што нашай краіне ў будучыні варта развязаць у першую чаргу інфармацыйны тэхналёгі, банкаўскую сферу, наўку, культуру, адукацыю і турызм, і ў меншай ступені займацца індустрыялізацыяй і аграрнай сферай. Да таго ж, у нас цяпер шалёні недахоп прадпрымальніцтва...»

Перад «Эўрапейскім маршам» Вітала Куплевіча зноў затрымалі. На трэці дні яго кінулі ў ізолятор часовага ўтрымання, аўбінаваціўшы ў крадзяжкы 7 кілограмаў бульбы, каб не паехаў у Менск. На голых дошках з прусакамі і клапамі бавіў час інтэлігент і патрёйт. Паслья ў яго нарадзіліся наступныя радкі.

«Найбольшую трывогу выклікае стан беларускіх ізолятараў часовага ўтрымання. У нашы дні кожны можа быць кінуты на пэўны час у фантастычную камэру, дзе ўбачыць толькі дошкі, на якіх патрэбна будзе спаць. Сыцены камэры беляя, аднак яны больш чорныя ад дыму цыгарэт. У куце стаіць фантастычнай съметніцай з пластику. У камэры стаіць жудасны смурод. Праз маленъка вакенца часам даходзіць сонечны прамен, а съяўлята лямпачкі не хапае нават для таго, каб чытаць газету. З раніцы затрыманным падаюць цэлы кубачак гарачай вады. У абед на першае і другое прыносіць нешта поснае зь мясцовай сталоўкі. А на вечар, каб не пераядаліся — аналягичны кубачак з

такой ужо да глыбіні душы знаёманай гарачай вадою. Тэмпэратура ў камэры установы амаль што не адрозніваецца ад тэмпэратуры навакольнага асяродзьдзя. Так выглядае ізолятар часовага ўтрымання Воранаўскага РАУС. Сярэднявечча за 70 км ад прыстойнай ўсходнейскай сталіцы Вільні».

Э. Дзьвінская

Быў. Ёсьць? Буду?

Нядзяуна мы зь сябрами абмяркоўвалі, ці не шкада, што Караткевіч не дажыў да нашых дзён. З аднаго боку, чалавек, які аддаў сябе Беларусі, ня бачыў, як яна, гаротніца, трывала съяўляла Чарнобыль, потым рэфэрэндум 1995 году ды шмат яшчэ якое навалы. З іншага боку, каб ён жыў, дык мо ѹ ня сстрацілі мы мову, «гішторыю» ды шмат яшчэ чаго. Але ж ці ня сстрацілі б? Ці не пераацэньваў ён нас? Вядома ж, Караткевіч, кажуць тыя, што яго ведаў, быў аптымістам. Але ж цяжка мне было ѿвіць, што аптымістычны ён быў нават у радках «Съвет шчодры. Съвет мяне пайтэртыцы... Ну, а я съвет, дык Беларусь. Мне — досыць...». Баўся я, таксама нязломны аптыміст, што Беларусь ужо ня здолее яго паўтарыць. Хіба толькі «шчодры съвет»... Но нават «Наша Ніва», якая ўзгадала пра народзіны Казуліна, ня ўспомніла пра народзіны славутага сына Беларусі, якому 26 лістапада споўнілася 677. Што казаць пра астатаў? Неяк сумна...

Аляксандар Чубрык, Менск

У Жодзіне будзе помнік Радзівілу

Прыняцце афіцыйнай датай нараджэння Жодзіна 1643 год і зацьверджанье съяця горада было толькі першай часткай ушанавання яго гісторыі. Цяпер і Савет дэпутатаў, і Краязнаўчы музэй разам з Аддзелам культуры пераходзіць да больш рашучых спраў. Цяпер галоўным для іх будзе стварэнне гісторычнай інфраструктуры ў горадзе. На 2008 год у межах съяўканья 365-годзідзя Жодзіна з даты першага ўпамінання пляніруеца перайменаванне жодзінскай вуліцы Калініна ў Багуслава Полье, а таксама будаўніцтва рэканструкцыі вадзяно-гмыну на рацэ Жодзінка, пабудаванага ў 1663 годзе. Будаўніцтва працы ўжо выклікаўся аплациць Жодзінскі водаканал. Будзе і кампанія па ўстаўлёўцы помніка заснавальніку горада — Багуславу Радзівілу.

Гудзілін, Жодзіна

Наступнае пашырэньне Эўрасаюзу

Эўраінтэграцыя засыцерагла краіны Цэнтральнай і Ўсходняй Эўропы ад спаўзаньня ў традыцыйны для іх стан — дыктатуру. Аб нашых эўрапейскіх і пазаэўрапейскіх альтэрнатывах піша Сяргей Богдан.

Амаль незаўважанай прайшла важная навіна аб больш чым скептычным стаўленні ЭС да магчымасці свайго новага пашырэння. Такім чынам, калі балканскія краіны не прыкладуць больш намаганняў у ажыццяўленні працаваных Эўрасаюзам палітычных рэформаў, дык могуць разылічваць на ўступленні ў ЭС толькі ў «сэрэдне- ці доўгатэрміновай» пэрспэктыве. Гэта — выснова Гадавога дакладу аб дасягнутым прагрэсе, абрацаванага на пачатку месяца прадстаўнікамі Эўракамісіі. Аўстрыйская *«Die Presse»* кажа аб нязыкла жорсткім тоне Брусаля ў дачыненіі да кандыдатаў на ўступленні. Дзіверы Саюзу зачыняюцца?

Толькі Харватыя набліжаецца да ЭС

Выразных посьпехаў на шляху эўраінтэграцыі, на думку Брусаля, дасягнула толькі Харватыя, якую складальнікі дакладу лічаць узорам для іншых. Харватыя з каstryчніка 2005 году зьяўляецца краінай-кандыдаткай, і зь ёй пасыяхова вядуцца перамовы аб уступленні. Альбанія, Македонія і Чарнагорыя ў эўрачыноўнікай захапленнія не выклікаюць праз маруднасць ці поўную адсутнасць рэформаў дзяржаўнай систэмы і панаваныне карупцыі.

Македонія зьяўляецца кандыдаткай на ўступленне зі снежня 2005 году, але перамовы пра тое зь ёй яшчэ не пачыналіся.

Альбанія падпісала ў чэрвені 2006 году Пагадненне аб стабілізацыі і асацыяцыі (ПСА), Чарнагорыя падпісала ПСА ў каstryчніку 2007 году. Згаданае Пагадненне — гэта адзін зь першых кроакаў на шляху інтэграцыі, калі мэта — сяброўства ў ЭС — ужо відаецца на даляглідзе.

Асабліва ж незадаволеная Камісія Сэрбія ды Босьніяй. Брусаель пераймаецца рэваншысцкімі дзеяннямі сэрбскіх палітыкаў у Босьніі, а таксама правалам спробаў стварыць супольную паліцыю для ўсіх трох грамадаў краю, што дагэтуль жывуць паасобку ў дзівюх дзяржаўках — сэрбскай і басьняцка-харвацкай. Палітычная систэма гэтай краіны апынулася на мяжы поўнага паралізу і была ўратаваная ўмішаньнем міжнароднага ўпаўнаважанага. Праўда, Босьнія скончыла ў сінезні 2006 году перамовы па ПСА, хоць і не падпісала пакуль пагаднення.

З Сэрбіяй праблемы іншага кшталту. Тая не ссыляеца выдаваць ваенных злачынцаў, чаго патрабуе ЭС. Брусаель таксама хоча ад Бялграду «канструктыўнейшага падыходу» ў косаўскім пытанні. Сэрбія скончыла 10 верасня перамовы па ПСА, але пагаднення не падпісала.

Інтэрнэт-выданне *«euObserver»* цытуе слова кампетэнтных эўрачыноўнікаў, «рэфармациі працэс у шэрагу дзяржаў запаволіўся». Гэта турбуе Эўракамісію, бо «наступны год будзе вырашальным для кансалідацыі трансфармацийнага працэсу». Прасцей кажучы, налета высыветліца, ці стануть балканскія краіны больш выразнымі дэмакратыямі без якіх-кольвець прыставак, кшталту «пераходны» ці «суверэнны», альбо ўвойдуть у «шэрую зону» дзяржаў, што трывала загрузылі паміж дэмакратыяй і аўтарытаратызмам (як бальшыня постсавецкіх краінаў). Праўда, усе шэсць балканскіх краінаў дасягнулі значнага посту-

пу ў эканамічным збліжэнні з ЭС.

Набліжэнне палітычных і эканамічных систэм аў балканскіх дзяржаў да эўрасаюзскіх стандартоў ёсць важнай часткай палітыкі пашырэння Саюзу. Зы іншага боку, эўраінтэграцыя дае моцную палітычную матывацыю, якая падтүрхувае краіны-кандыдаты да рэфармавання сваёй палітычнай культуры. Як зазначаеца ў дакладзе, «пэрспэктыва сяброўства ніколі не была важнейшай, чым ціпер, бо яна дапамагае дзяржавам перамагаць крызісы, урадавую слабасць і выклікі дэмакратычнаму ладу».

Палітычная інжынэрый

Эўраінтэграцыя праз прынцыпце новых дэмакратычных стандартоў працавануеца балканскім кіраўнікам узамен на адмову ад старых мэтадаў панаваньня. Прытым, вядома, некаторым кіраўнікам, здаецца, лепш мець свою невялічкую начальніцкую сініцу, але ў руках, чым эўражорава ў блоках. Анягож, радыкальная змена палітычнай культуры можа прывесці і да змены гіерархіі ды кадраў, бо чыноўнік, што прывык вырашаны грамадз-

1 — Харватыя. 2 — Сэрбія. 3 — Чарнагорыя. 4 — Босьнія. 5 — Альбанія. 6 — Македонія.

кія пытаньні за пляшкай сылівовіцы, зусім не прагне працаўца паводле закону. Пытаньне, праўда, і ў тым, ці грамадзянне, чые справы ён вырашае, гатовыя перайсыці да новае мадэлі дзяржаўнага ладу, дый несыці чыноўнікам не сылівовіцу, а заявы.

Удалыя приклады кардынальнае перабудовы палітычнага ладу і, што важней, палітычнай культуры ёсьць. Павенныя Японія і Нямеччына былі паставленыя ў жорсткія інстытуцыйныя рамкі у сваім палітычным разьвіцці пасля капітуляцыі ў 1945 годзе, створаныя амэрыканскімі штабамі. Сённяня ад сярэднезўрапейцаў вымагаюць выкананыя Капенгагенскіх крытэраў, а тады ад немцаў і японцаў вымагалі выкананыя імі новых нацыянальных Канстытуцыяў. Праўда, варыянту «не выконваць» у іх, у адрозненіи ад сёньняшніх сярэднезўрапейцаў, не было — пра гэта клапаціся замежныя вайсковыя кантынгенты. Занадта важныя былі гэтыя краіны, каб у іх не было дэмакратыі.

Больш мяkkімі варыянтамі палітычнае перабудовы была пазнейшая эўрайнтэграцыя краінаў Паўднёвой Эўропы, што не належалі да ліку стабільных дэмакратыяў — Грэцыя, Гіспанія і Партугалія. Яны былі ўцягненыя ў працэс эўрайнтэграцыі неўзабаве пасля заканчэння ў іх дыктатарскіх панаваньняў. Фактычна, іх прымалі і дзеля таго, каб утрымаць гэтыя краіны ад вяртання да звыклай ім дыктатуры таго ці іншага колеру (сённяня ўжо забыліся, што тады гэта было зусім рэальная — гіспанскія путчысты стралілі ў парламэнце яшчэ ў 1981 годзе).

Прыняць, абы ня мець пазней праблемай, — гэта датычыць і апошніх хвалі ўпашэрэння ЭС на ўсход і паўднёвы ўсход. Адной з галоўных ідэяў-фікс палітычнай эліты заходніх краінаў пры канцы 1980-х, нагадаем, была пераканацьці у непазблежнасці крывавага хаосу ва ўсходній і Цэнтральнай Эўропе пасля заканчэння Халоднае вайны. Сённяня гэта гучыць як адарваная ад рэальнасці пужалка.

Але падставы для такіх прагнозаў былі! Пры ўсёй павазе да традыцый сярэднезўрапейскіх змагароў за свабоду, зазначым, што эўрайнтэграцыя (не кажу ЭС, бо эўрайнтэграцыя мае на ўвазе нешта шырэйшае) не дала рэгіёну вярнуцца ў яго традыцыі станов часоў незалежнасці — дыктатуру.

Палітычная культура гэтих краінаў багатая на спадчыну зусім не дэмакратычнага характару. Вызваліўшыся з доўгае імперскае няволі, маладыя нацыі ўсходній і Цэнтральнай Эўропы вельмі хутка пачалі гнабіць меншых за сябе ды перат-

варыліся ў адкрытыя дыктатуры. Пэтс, Ульманіс, Сымятона, Пілсудзкі, Хорці, Антанеску, Мэтаксас, баўгарская і югаслаўская кіраўнікі, якія кірчы ўжо пра масавыя аўтарытарныя рухі — і камуністычнага кішталту, і харвацкіх устаноў ды румынскай Жалезнай гварды... Адзінным выняткам была дэмакратычная Чэхаславаччына, дый тая не патрапіла абараніць сябе.

Па Другой сусветнай вайне палітычнае культура Эўропы на ўсход ад Эльбы працягвала фармавацца ў савецкіх традыцыях «народнае дэмакратыі», што не дадало гэтым краінам дэмакратычных ідэалаў. Вядома, была хвала 1989 году, але яна хутка адхлынула і зноў на паверхню вылезлі знаёмыя змрочныя постаці — ад посткамуністаў да фашистаў. І толькі жорсткія ўмовы эўрайнтэграцыі, калі нават у адказ на бяскрайдныя адхіленыя ад «правільна-эўрапейскага» курсу Качынскіх калябрусаўскіх лібераліў ўсчыніоць вэрхал, не дазволілі рэгіёну вярнуцца назад — да ўласнай, «кіраванай» дэмакратыі, кішталту расейскай.

Швайцарскі варыянт

Разам з тым, эўрасаюзскі шлях — не адзіны шлях да годнае мадэрнае дэмакратычнае дзяржавы. Гэта даводзяць прыклады Швайцарыі і Нарвегіі. Ці маглі абраць такую дарогу сярэднезўрапейская дзяржавы? На жаль, наўрад ці. Справа ў тым, што функцыянаваныне сучаснай дзяржавы вымагае ня толькі «ажыццяўленыя манаполіі гвалту на вызначанай тэрыторыі» (адно з азначэній дзяржавы), але і падрыхтаванасці элітаў дый разумення імі вельмі многіх рэчаў (як хация б таго, што праблемы іншадумства не вырашаюцца шляхам яго фізычнага зынічэння) ды валоданыя пэўнымі ўмельствамі (прыкладам, бачаныя ня толькі сёньняшніх выгадаў), і, перадусім — пэўнае съмеласці. Не фанабрыстага хамства «а-ля Чавес», а ўзёненага і адказнага намеру развязаць свой край.

Ня будзьма забываць і пра тое, што функцыянаваныне сучаснае дзяржавы вымагае ня толькі адпаведнае інтелектуальнае і кадравае базы (бо ў пэўных цвёрдых інстытуцыйных рамках нават быўшы гітлераўскія праукороры плённа будавалі заходненемецкую дэмакратыю), але і інфраструктуры ды эканомікі. З гэтым на ўсходзе Эўропы відавочныя праблемы, як і з эканамічным разьвіццём.

Хутка стварыць інфраструктуру і сучасную эканоміку сваімі сіламі ва ўмовах дэмакратыі немагчыма. Проста ніводная дэмакратыя ня можа ўзяць ды правесці ў краіне інтэнсіўную кампанію па разбудове інфраструктуры ці эканомікі — таго,

што немагчыма адразу «прадаць» і атрымаць грошы. Індустрыялізацыя атрымлівалася ў Сталіна, секткі аўтабанаў разгортаў Гітлер, Мусаліні сушыў багны і будаваў на пустым месцы гарады за лічаныя месяцы! Дэмакратыі, за выняткам выпадкаў вонкавага ўмяшання ці пічодрае падтрымкі (як то Ізраілю Захадам), такога зрабіць не давалі рады, ім на тое патрабаваліся многія дзесяцігоддзі.

Ня ёсьць выняткам з гэтага правіла і цэнтральназўрапейскія дзяржавы, што ўжо амаль усе ўвайшли ў ЭС. За захаваннем там пշўнай падставовай мадэлі дэмакратыі ціпер сочыць ЭС, які ня толькі забяспечвае пэўную агульную палітыку гэтых краінаў, так бы мовіць, у інтэлектуальным сэнсе, але й бярэцца за перабудову тамтэйшай інфраструктуры і прымесловасці, выдаткоўваючы на тое вялікія грошы. Часу гэту зойме нямала, калі згадаць, што нават Нямеччына дагэтуль ніяк ня скончыць перабудову інфраструктуры і эканомікі не такой ужо і адсталай, паводле нашых мерак, усходнія часткі краіны.

Бачыць у гэтай сітуацыі, калі ЭС «прадаць» Ўсход кантынэнту, нешта абсалютна станоўчае ці адмоўнае — ня варта. Такая раскладка сілаў і такая роля Саюзу існуе аўтактыўна, калі гаворка для сярэднезўрапейцаў ідзе пра пабудову ліберальна-дэмакратычнай дзяржавы. Пабудаваць яе самастойна можна, але на тое пойдуть доўгія дзесяцігоддзі, пакуль будзе напрацаваная адпаведная база для ўсаблення. При ўмове, што яна сапраўды будзе напрацаваная, бо развязаць чалавецтва не было перадвызначаным у напрамку камунізму, і ня ёсьць перадвызначаным у напрамку дэмакратыі. Чалавецтва можа зноў павярнуць і да тыраніі, і да таталітарызму.

Складаныя фундамэнтальныя чынныя цяжка паддаюцца съядомым упывам, і ва ўсякім разе вымагаюць вялікае сілы ад ахвотнага на іх пайзьдзейніцаў. Па вайне такую сілу меў СССР, які гвалтам перарабляў сярэднезўрапейцаў на свой капыл. Сённяня ЭС, у адрозненьніе ад Сталіна, нікога не вядзе прымусам, кожны выбірае — ці пакласыці на дапамогу Брусаўлю, спрабуючы пераадолець часам не зусім прыемную спадчыну мінуглага ці пайсыці старой савецкай дарогай усълед за Москвой, ці проста нічога не рабіць, задаволіўшыся той самай сылівіцай і атрапіваючыся гутаркамі пра самастойны шлях.

На жаль, у адрозненьніе ад заможных Нарвегіі ці Швайцарыі на Захадзе, ні балканскія краіны, ні Беларусь не даюць пакуль падставаў гаварыць пра магчымасць такога трэцяга шляху ва ўмовах усходу Эўропы.

Дзе Ірына Кужэльная?

Трагедыя беларускай вёскі праз драму адной дзяўчынкі зь вёскі Сёмкава Лагойскага раёну.

Ірына Кужэльная зынікла 23 лістапада. Сямігадовая дзяўчынка пасля ўрокаў, калі 13.30, выйшла са школы, але дахаты так і не прыйшла. Адлегласць ад школы, што ў вёсцы Бяларучы, да дому ў вёсцы Алекшыцы — кіламетры два. Маці надта не перажывала: «Яна доўга магла хадзіць пасля ўрокаў — паўтары, дзіве гадзіны». Але Ірына не звязлася і на наступны дзень. Вось ужо пятыя суткі ідуць попшукі. Міліцыянтам і вайскоўцам дапамагаюць мясцовыя жыхары, лесьнікі і паліцічныя, школьнікі. Вадалазы беззынікова абсылавалі дно возера ў Бяларучах. Задзейнічаная авіяцыя «Калі яна заблукала ў лесе — шанцаў, на жаль, ніякіх», —

камэнтуе міліцыянт з попшукавай групы.

Бяларучы — вялікая і славная ў гісторыі вёска: у гэтай самай школе вучыўся Янка Купала. Сям'я Кужэльных тут ніядаўна. «Яны за два месяцы двойчы пераехалі, а самі яны з Астрашыцкага Гарадку», — кажа аднавясковец. І дадае: «Непасыльвава сям'я».

Як распавялі карэспандэнту «НН» у попшукавым штабе, вэрсіі зынікнення школьніцы застаюцца ранейшымі — магчымасць зьдзійснення ў дачыненіні да дзіцяці злачынства, дарожна-транспартнае здарэнне. Яшчэ адна верагодная вэрсія — Ірына магла проста заблукакаць, бо сям'я пераехала ў Алекшыцы ніядаўна.

Інфармацыя пра зыніклую перададзеная ва ўсе падраздзяленыні міліцыі, на чыгунку. Дзяўчынка аб'яўленая ў рэспубліканскі вышук, па факце яе зынікнення пачатая крымінальная справа.

На выгляд Ірына мае сем-восем гадоў, рост 130—135 см, хударлявага целаскладу, валасы сьветлыя. Была апранутая ў чорную шубу, чорную вязаную шапачку з аранжавым адваратам, сінія нагавіцы, фіялетавыя боты. Супрацоўнікі праваахоўных органаў просьці звязацца зь дзяжурным пошукавага штабу ўсіх, хто з 13-й па 15-ю гадзіну 23 лістапада знаходзіўся на маршруце, якім магла кіравацца са школы зыніклая дзяўчынка. Т. 229-05-90.

Не выключаеца магчымасць таго, што дзяўчынка сышла з дому: ёсьць сьведчаньні, што Ірына некалкі разоў казала пра гэта. Для гэтага ў яе былі нагоды, цвердзіць міліцыянт: атмасфера ў сям'і досыць напружаная.

Роднага бацькі ў Ірыны ніяма: ён чатыры гады як павесіўся. Са словаў міліцыянтаў, маці Ірыны часыцяком мяняла грамадзянскіх мужоў. Маці пайшла працаўніца ніядаўна, дагэтуль «сядзела ў мужыка на шыі». Цяперашні айчым працуе на рыбагаспадарцы, якраз калі зынікла дзяўчынка, ён быў у камандзіроўцы. Ён, нібыта, расказваў аднавясковцам, што бачыў, як час ад часу маці біла і «жартам» прыдупшвала дачку. І напярэдадні зынікнення ў сям'і адбыўся скандал. Як толькі айчым прыехаў, яго забралі ў міліцыю, але хутка выпусцілі — жалезнае алібі. «Мо яна сама дачку задушыла, а на яго хоча звярнуць», — кажа выпадковы суразмоўца-аднавясковец. Маці дапытваюць кожны дзень. Яна то рагоча, то плача падчас размоваў з дазнаўцамі.

Яшчэ ўдалося высьветліць, што ў той самы дзень людзі бачылі Ірыну побач зь невядомым мужчынам — менавіта «побач», а не «разам»: яны проста ішлі ў адным кірунку. Аднак і гэта вэрсія адпрацоўваецца міліцыяй.

Яраслаў Сыценко, Сямён Печанко

АНДРЭЙ ПЛІНКЕВІЧ

150 міліцыянтаў
і салдатаў
прачэсвалі лясы
вакол Бяларучай.

Музыкі расставілі

У пятніцу 23 лістапада Беларуская асацыяцыя журналістаў арганізавала прэс-канфэрэнцыю з музыкамі, якія два дні да гэтага сустракаліся з галоўным ідэолягам краіны **Алегам Праляскоўскім**. Сустрэча з журналістамі задумвалася дзеля таго, каб канчаткова расставіць кропкі над «і» ў гэтым пытаньні.

Лявон Вольскі («NRM»), Піт Паўлаў, Ігар Варашкевіч («Крама»), Аляксандар Кульлінковіч («Нэйра Дзюбэль») і Алег Хаменка («Палац») зъявіліся перад журналістамі ў досыць добрым настроем. Шмат жартавалі і съмяяліся.

Лідэр «Палацу» Алег Хаменка адразу адзначыў, што іхная сустрэча з Праляскоўскім — гэта не падзея.

«Падзея — тая рэакцыя, якая зъявілася пасля сустрэчы. Тоё, што пішуць на розных сайтах і форумах. Нас праста залічылі ў зраднікі. Мы даўно хацелі падобнай канструктыўнай размовы і цяпер адчулі, што яна магчымая», —

сказаў А.Хаменка.

«Мне пляваць, што сёньня пра нас пішуць. Мы засталіся тымі, хто ёсьць. Нічога не зъмянілася», — адзначыў І.Варашкевіч.

Піт Паўлаў каротка расказаў, як адбывалася размова з ідэолягам:

«Сустрэча доўжылася прыкладна паўгадзіны. Праляскоўскі пачаў гаворку досыць прыязна, нават папрасіў прабачэння за тое, што з гуртамі склалася такая ситуацыя. Ён выказаў поўную гатоўнасць да дыялогу. Паводле словаў чыноўніка, сустрэча праходзіла з асабістай ініцыятывы Лукашэнкі. Кожны з нас атрымаў слова, дзе мы выказаўвалі свае крыўды за апошнія тры

гады. Музыкі гаварылі па-беларуску, чыноўнік таксама час ад часу ўжываў некаторыя беларускія слоўны. Мы ад пачатку ставіліся да гэтай сустрэчы досыць скептычна, бо ня верылі, што яна можа скончыцца нечым добрым. Праляскоўскі прапанаваў нам рыхтаваць перадачу для БТ, а таксама арганізаваць канцэрт «Рок за Беларусь». Мы, натуральна, адмовіліся ад апошняга, але можна зладзіць канцэрт пад называй «Рок для Беларусі». Ня трэба крыўдзіцца на словаў Кульлінковіча, што Праляскоўскі адэкватны чалавек — гэта сапраўды так. Падчас размовы асабіста я ўжываў такія выразы, як «крыававы рэжым» і

PHOTO BY MEDIANET

Музыкі так і не сышліся ў адзіным меркаваньні, ці была прамоўленая Праляскоўскім фраза, што забарона на канцэрты зънятая.

кропкі над «і»

ніхто не спрабаваў мне заткнуць рот. Здалося, што яны паважаюць нашу пазыцыю. Толькі ў самым канцы размовы Праляскоўскі ў рэкамэндацыйнай форме параіў нам ня граць на канцэртах апазыцыі. Але ніякіх пагадненняў зь ім мы не заключалі», — сказаў Паўлаў.

Кульпінковіч паведаміў, што пра палітыку размова не вялася ўвогуле, калі не лічыць фразы «Хлопцы, ня лезьце ў палітыку, займайшеся музыкай».

«Незалежна ад выніку сустрэчы нас абвінавачваюць у нейкім крымінале. Але забываюцца, што мы трох гады не маглі нідзе нармальна даць канцэрт. Што даводзілася выступаць на някасных пляцоўках, пасыль чаго ўсе казалі пра кепскі гук, пра тое, што канцэрт быў дрэнны. Так не магло працягвацца вечна», — лічыць Л. Вольскі.

Алег Хаменка расказаў, што на

сустрэчы абміркоўваўся лёс таксама маладзейшых гуртоў, якія таксама сутыкаюцца з праблемамі высступаў. Вялася гаворка і пра лёс фэстываляў «Рок-кола» і «Басовішча», якім дзяржава не аказвае ніякай падтрымкі.

«Мы гаварылі пра праблемы ва ўсім беларускім мастацтве, ня толькі ў музыцы, — у літаратуры, жывапісе, харэаграфіі. Нельга ўсё зводзіць толькі да нашых рок-гуртоў. Мы не палітыкі, мы — творцы, таму і надалей мы будзем займацца толькі культурнай палітыкай», — мяркне А.Хаменка.

На пытаньне, ці будзе мяніцца рэпертуар гуртоў пасыль гэтых падзеяў, Л. Вольскі адказаў у жартаўлівой форме:

«Уявіце, што «NRM» выконвае песьню «Маё пакаленьне» разам з Анатолем Ярмоленкам, а «Нас да халеры» — з хорам БРСМ».

Адносна таго, дзеля чаго ўладам была патрэбная гэтая сустрэча выказаўся Піт Паўлаў:

«Фінансавая і эканамічная каньюнктура дыктуе такія крокі. Улады гатовыя пайсьці на нейкія саступкі Эўропе, хай хоць зноў дазволішы «NRM» і «Краму». Мы разумеем, што нас запрасілі, каб выкарыстаць, але мы не пасунуліся ні на сантымэтар. Мы засталіся на рэнейшых пазыцыях».

Пры канцы прэс-канфэрэнцыі музыкі так і не сышліся ў адзіным меркаваньні, ці была прамоўленая Алегам Праляскоўскім фраза, што забарона на канцэрты знятая. Нехта казаў, што чуў яе, іншыя — што не. Аднак ідэоліг даў нумар тэлефону сваёй прыёмнай Піту Паўлаву і сказаў тэлефанаваць яму, адразу як у музыкаў узынікнуць праблемы.

Зыміер
Панкавец

Лявон Вольскі: «Ніхто з тых музыкаў на гандаль ня пойдзе»

«Калі меркаваць па некаторых камэнтарах у інтэрнэце, то можна падумаць, што здавалася нейкая трагедыя! — гаворыць лідэр «NRM» пра візит рок-музыкаў да шэф-ідэоляга Праляскоўскага. — Насамрэч нічога незвычайнага не адбылося. І такая бурлівая рэакцыя проста паказвае, што ў нас наагул нічога не адбываецца, што ў нас бракуе падзеяў. Ну, што за падзея: некалькі музыкаў сходзілі да чыноўніка, хай сабе і досьць высокага рангу. Мне дык было проста цікава схадзіць у Адміністрацыю прэзыдэнта. Я там ніколі ня быў і, можа, ніколі, больш не пабываю. Цікава было паглядзець, што там і як. Думаў, пасяджу, памаўчу. Памаўчаць не ўдалося».

«Наша Ніва»: Гэта была нечаканая сустрэча ці яна рыхтавалася?

Лявон Вольскі: Размовы пра сустрэчу вяліся даўно, яна адкладалася, пераносілася. Нарэшце нам патэлефанавалі, у вельмі карэктнай форме працівалі прысыць ў п'зуны час. Так што сустрэча адбылася з ініцыятывы музыкаў.

«НН»: Пря што ішла гаворка?

ЛВ: Музыкі наперабой выказвалі свае крывауды, якія назапасіліся. Спадар Праляскоўскі нас уважліва выслухаў. З свайго досьведу контактаў з чыноўнікамі ведаю, што сярод іх ёсьць абсалютна неадэкватныя, непрабівальныя для лёгкіх людзі. Гэты чалавек не такі, ён адэкватны: можа,

гэта і дрэнна.

«НН»: Вы маеце на ўвазе, што лепш бы ён ня быў тاکім разумным?

ЛВ: Гэтага я не камэнтую.

«НН»: Вам нешта прапаноўвалі?

ЛВ: Быў дыялёг, з боку музыкаў досьць эмацыйны. Хаменка трymаў вялікую прамову, мусіць, загадзя падрыхтаваную. Ён жа найбольш пачырапеў: працаваў у дзяржаўнай установе і стаціў працу. Ніхто нічога нікому не абяцаў, ні з аднаго боку, ні з другога. Была парада, якую мы выслушалі. Не было нікага гандлю. Гандаль — гэта непримальнна для творцы, і ніхто з тых музыкаў, што бралі ўдзел у сустрэчы, на гандаль ня пойдзе.

Самае галоўнае, прагучала,

што забароны на канцэрты — гэта дзіка, і такога не павінна быць і ня будзе. Калі сапраўды так, то магчымасць вольна даваць канцэрты на працягу году, двух — для нас сапраўдныя прарыў. А тое, што нас не пускалі на тэле- і радыёканалы — гэта, калі шчыры, ня вельмі мяне і абыходзіла. Гэта справа саміх каналаў. Мяне, скажам, узвесь Беларускага тэлебачання не задавальняе, і тут трэба яшчэ добра падумаць, ці варта пагаджацца, каб твая песьня гучала побач зь нейкай адзёзной перадачай. Гэта можа дрэнна адбіцца на рэпутацыі.

Працяг на старонцы 28.

Лявен Вольскі: «Ніхто з тых музыкаў на гандаль ня пойдзе»

Працяг са старонкі 27.

«НН»: Але гэта дало б магчымасць дайсьці да большай колькасці слухачоў, а высновы наконт якасці той ці іншай перадачы яны і так робяць. Дык паводле вынікаў размовы можна сказаць, што хутка вашыя галасы будуць гучачы па радыё і тэлебачанні?

ЛВ: Гаварыць пра гэта рана.

«НН»: Ці заходзіла гаворка пра Ваш удзел у перадачах «Белсату»?

ЛВ: Не, ні словам, хаця, шчыра кажучы, я чакаў гэтага. Але ў гэтым выпадку раз-

мова стала б вельмі цяжкай, і для мяне прыкмета адэкватнасці якраз у тым, што гэтай тэмам не закраналі. Ни ведаю, як яны будуць рэагаваць на наш удзел у «Белсате», думаю, што ніяк.

«НН»: У Вас склалася ўражанне, што нешта мяняеца ў стаўленні дзяржаўны да альтэрнатыўнай музыкі?

ЛВ: Магчыма, паглядзім.

«НН»: Вам падалося, што гэта вынік нейкай змененай агульной сітуацыі?

ЛВ: Мне цяжка меркаваць, я не экспарт.

«НН»: Значыць, Вы будзеце працягваць сіпявань свае непадцізурныя песні, рабіць тое, што рабілі?

ЛВ: Слухайце, я ўжо сталы,

складзены чалавек, які займаеца сваёй справай на першы год і нават на першы дзесяцагодзінні. Съмешна было бы, калі б я раптагам адмяніўся і пепракінуўся на нешта іншае. Зы цягам часу чалавек мяняеца, але не ад таго, што ідзе на прыём да Праляскоўскага.

«НН»: Не крыйдуйце!

Проста агучваю пытаньне, якое задаюць Вашыя слу-

хачы, якія Вас вельмі любяць... Ну, а як яно там, усярэдзіне Адміністрацыі прэзыдэнта?

ЛВ: Падобна, як заходзіш у амбасаду. Мэталашукач на ўваходзе... А ўсярэдзіне — быў нейкім выканкаме. Дывановыя дарожкі, кветкі ў вазонах.

«НН»: Што ў бліжэйшых плянах?

ЛВ: Вялікіх канцэртаў на Радзіме бліжэйшым часам не плянуеца. А 10 сінегня «N.R.M.» выступіць у Варшаве.

Гутарыла Наталка Бабіна

АПЫТАНЬНЕ НА НН.Б.У

Ці дазволяць лукашэнкаўцы канцэрты «NRM»?

так

37 (17.0%)

не

36 (16.5%)

дазволяць раз на два гады і будуць гэтым хваліцца 145 (66.5%)

Усяго прагласавала: 218

Дырэктар «Рок-кола»: «Я вымушаны звольніцца з працы»

Мэр Полацку Ўладзімер Тачыла пастанавіў, што правядзеньне фэсту «Рок-кола» ў горадзе больш немэтагодна. Стваральнік і дырэктар «Рок-кола» Сяргей Анішчанка: «Цяпер у родным горадзе я ізгой».

Гарадзкое начальства Полацку на адной з сваіх нарадаў паслухала начальніка полацкай міліцыі Мікалая Асуччэнку і пастанавіла: «Рэкамэндаваць адказным асобам, што адказваюць за духоўнае выхаванье моладзі ўстрымамца ад правядзеньня падобных мерапрыемстваў» (як фэст «Рок-кола»). У дырэкцыі фэстывалю кажуць: «Самае цікавае, што няма прычыны зь якой прычыны забаранілі наш фэстываль».

Са словаў прадусара «Рок-кола» Аляксандра Рагачова, «абстаноўка ў горадзе падчас правядзеньня апошняга фэсту была болей чым спакойная» — альлаголю ў Палацы культуры, дзе праходзілі канцэрты, не прадавалася, ніякіх боек не было, у выцвярэзьнікі ня трапіў ніхто з рокераў. Адзінае, што на адным з будынкаў горада з'явіўся бел-чырвона-белы сцяг.

«Гэўна, што трэба было гэта на кағосыці павесіць», — мяркуюць у дырэкцыі «Рок-кола». Цікава, што надпісы «Жыве Беларусь!» у Полацку з'явіліся і 7 лістапада, калі фэстываль даўно прайшоў.

У сувязі з гэтымі падзеямі заснавальнік і дырэктар «Рок-кола» Сяргей Анішчанка мяркуе звольніца з пасады рэжысёра палаца культуры «Полацак-Шкловіланко». «Я аказаўся ізгаем, мне зынілі заробак і я тут больш не зраблю ні фэстываль, ні нават проста канцэрту «Крамы». Буду зарабляць іншым, лепш у мастакі пайду», — кажа ён.

Сяргей Будкін

Кульлінковіч: За гэтыя два дні на нас вылілі багата г...а

Вечарам у чацвер лідэр гурту «Neuro Dubel» Аляксандар Кульлінковіч сустрэўся ва ўправе Партыі БНФ са сваімі фанамі. Гаворка ў асноўным ішла пра сустрэчу музыкаў з галоўным ідэолагам краіны Алегам Праляскоўскім. Кульлінковічу давялося выслушаць нямала крытыкі ў свой бок.

«За гэтыя два дні на нас вылілі вядро г...а, прычым рабілі гэта людзі, якія яшчэ ўчора нібыта з'яўляліся нашымі адданымі фанатамі. Я і сёньня скажу, што Праляскоўскі цалкам адэкватны чалавек, а ня нейкі там чорт з рагамі. Няхай на мяне і крыйдзіца за гэтыя слова. Мы перамаглі, бо дыялёт прапанавалі менавіта ўлады, а ня мы прыпаўзлі да іх на каленях. Сустрэча адбывалася з асабістай ініцыятывы Лукашэнкі. Мы адразу сказалі, што нічога пад іхным сынагам рабіць ня будзем, бо наш сынаг — бел-чырвона-белы. Перад сустречай я стаяў каля ўваходу ў сядзібу пад бел-чырвона-белым сынагам і адчуваў рэальны гонар за краіну. І нават той факт, што я сёньня прыйшоў да вас съведчыць, што мы нікому не прадаліся», — сказаў А.Кульлінковіч.

Лідэр «Neuro Dubel» таксама паведаміў, што заўтра мае намер ізноў патэлефанаваць Алегу Праляскоўскуму.

«Я выступілі з ініцыятывай канцэртаў «Цукеркі і дзеци». Мы іх ужо праводзілі гады трох на зад, гроши з выступу ішлі на падарункі дзецям зь дзіцячымі дамоў. Цяпер я хачу арганізація нешта падобнае. Лявен [Вольскі] таксама даў сваю згоду на такія выступы. Мне балюча і крыйдна, што мяне назвалі здраднікам фактычна на пусты месцы. Нас не атрымаеца скарыстаць, бо мы вялікі і разумныя хлопчыкі».

ЗП

Віталь Супрановіч: «Ніколі не кажыце ніколі»

Шэф лэйблу «БМА-груп», арганізатар рок-канцэртаў Віталь Супрановіч выклай на просьбу «Тузіну Гітоў» свае думкі што да сустрэчы музыкаў у Адміністрацыі презыдэнта.

Мне звоняць людзі і пытаяцца што адбываецца... Нехта выкідае дыскі, нехта кажа, што ніколі ня пойдзе на канцэрты... Ніколі не кажыце ніколі, кажуць мудрыя.

Пазыцый ўладаў не зьмянілася. Яны па-ранейшаму ня могуць згадзіцца з тым, што ў грамадзстве можа існаваць паралельная ідэалёгія, што людзі могуць разважаць, думакаць, памыляцца, кахаць, любіць, ненавідзець... Адным словам проста СВА-БОДНА жыць. Жыць для Беларусі, як калісьці проста жыла для Беларусі Ларыса Генюш.

Выступайце, але не займаецца палітыкай... Палітыка, аказваецца, у нас таксама ёсьць правільная і неправільная. Дарафеева і кампанія, агітуючы за пэўнага кандыдата, атрымліваецца, не займаюцца палітыкай? Но і іх варта забараніць? А рок-музыкі на канцэрце «Песьні свабоды» ўжо займаюцца. Мы ня ведаем, як адбывалася гэтая сустрочча, хто што каму абяцаў ці не абяцаў. Але што значыць палітыка для ўладаў? Немагчыма ў нашай краіне быць нэутральным. Таму калі ты ня там і ня там, ты усё роўна супраць іх. І ты ня маеш права на сваю думку! Палітыка для ўлады гэта і «Басовішча», і канал «Белсат», і нават, як бачым, «Рок-кола». Пайсыці на гэту сустроччу для ўладаў таксама пэўны крок. Але мы ня ведаем, што стаяла за гэтым крокам.

Другое гэта музыкі. Якія трэны гады як у рэзэрвациі жывуць. Музыка мусіць мець сувязь са сваім слухачом. Калі няма канцэртаў і ратанцыі на ФМ-станцыях, то на

хера тады пісаць новыя песьні, шукаць грошы на запіс і гэтак далей? Я іх разумею...

Пакуль нічога ні добра гідрэннага не адбылося.

Адзінае ясна, што ні заўтра, ні празь месяц «N.R.M.» не загучыць на дзяржаўным радыё і ня дасыць канцэрту ў Палацы спорту.

Музыкам далі час. Час выбіраць. Калі ўлады ўбачаць, што яны прыслухаліся, то, магчыма, будзе палёгка. Калі ж не, то ўжо другой сустроччыня будзе. Ясна дадзена зразуменіць: ці вы з намі, ці супраць нас. Нэутралку ці дурня ня ўключыш. І мне цяжка паверыць, што Вольскі адмовіцца ад узделу ў праекце да 90-х угодкаў БНР, Варашкевіч ня дасыць кампазыцыю на «Песьні свабоды», Кульлін-

ковіч не сустрэнецца з фанатамі на Ўправе БНФ, Хаменка ня выступіць, як некалі, на фоне бел-чырвона-белага на канцэрце беларускай дыяспары ў Рәсей... Бо гэта пакуль яшчэ для ўладаў палітыка! Палітыка варожая.

Трэба час, каб улады зразумеют, што у грамадзстве жывуць людзі з рознымі думкамі, якія слушаюць розную музыку, але разам з гэтым гэта ня ворагі, а яны ўсе жыхары АДНОЙ краіны і маюць на гэта права. Гэтая сустрочча — паўкроку да гэтага разумення. ЯНЫ мусіць устрыніць НАС сваім жыхарамі, а МЫ — што яны НАШАЯ ўлада. Цяжка. Ведаю... Законная—незаконная, добрая—дрэнная, правільная—неправільная, але рэальная ўлада. Кажу не пра

пэрсаналіі, а пра саму фактuru.

Мы б з радасцю правялі наступны фэст «Права быць свабодным» у Беларусі, дзе былі б і чырвона-зялёныя і бел-чырвона-белыя, дзе б выступілі і дазволеныя і забароненые. А сярод слухачоў былі б амністяваныя палітвязні, адміністрацыя ў поўным складзе... КДБ б не забірала съязгі, а разам зь міліцыяй ганяла п'яніх і забірала фашыстоўскую сымболіку...

І гэта б быў першы крок да прымірэння, бо ад супрацьстаяння стаміліся ўсе. Найбольш музыкі. Таму бяз панікі. Усё будзе добра, як съпявае Сьвета Сугака! Хочацца верыць што ўсе людзі мяняюцца і што калісьці ўсё стане на свае месцы.

АНДРЭЙ ГЛІНКЕВІЧ

Як прадавацца Праляскоўскуму

Прыкалоў пачын Праляскоўскага, які паабяцаў «N.R.M.» поўную легалізацыю, у тым ліку трансляцыю па БТ, папрасіўшы ўзамен адну дробязь — «трымацца далей ад апазыцыйных зборышчаў». Уявіў як будзе выглядаць сетка праграмаў БТ, калі б ўлады маглі купіць усіх культаўых фігур апазыцыйнай субкультуры.

29 лістапада

Праграма Першага нацыянальнага (БТ)

6.00. Гімн РБ.

6.10. Навіны

6.45. Слова пастара зь лесу. Пропаведзь і малітва за Беларусь Паўла Севярынца, які трымаецца пры гэтым далёка ад апазыцыйных зборышчаў.

7.15. Паўтор запісу Рок-канцэрту на плошчы Бангалор 18.03.2006 г., удзельнікі якога трымаюцца далёка ад апазыцыйных зборышчаў.

8.00. Праграма для падлеткаў. Маладыя апазыціянёры распавядаюць, як насыць значкі «За Свабоду» і трымацца пры

гэтым далёка ад апазыцыйных зборышчаў.

9.00. Час паэзіі. Славамір Адамовіч чытае верш «Забі прэзыдэнта», трымаючыся пры гэтым далёка ад апазыцыйных зборышчаў.

10.00. «Гаспадарка і мы». Яраслаў Раманчук чытае лекцыю пра тое, як прыватызаваць менскі аўтобусны маршрут №100, трымаючыся пры гэтым далёка ад апазыцыйных зборышчаў.

12.00. Даокументальны фільм «Звычайны прэзыдэнт» рэжысёра Хашчавацкага, які трымаецца далёка ад апазыцыйных зборышчаў.

16.00. «Гісторыя». Анатоль Сідарэвіч распавядае пра барацьбу БНР супраць бальшавікоў, трымаючыся пры гэтым далёка ад апазыцыйных зборышчаў.

18.00. Экстрым-шоў. Мірон вешае бел-чырвона-белы сцяг на трубу віцебскага малаказаводу, трымаючыся пры гэтым далёка ад апазыцыйных зборышчаў.

19.00. Фільм «Гуд бай, бацька» — групы «Навінкі», сябры якой трымаюцца далёка ад апазыцыйных зборышчаў.

21.00. Навіны.

21.30. Постскрыптум. Аўтарская праграма Зянона Пазнянка «Факс з Варшавы», вядоўца якой трымаеца далёка ад апазыцыйных зборышчаў.

22.00. Шоў «Выбар». Кандыдаты на пост старшыні БНФ спрачаюцца паміж сабою, трымаючыся пры гэтым далёка ад апазыцыйных зборышчаў.

23.45. Навіны.

24.00. Гімн РБ.

Лёлік Ушкін

Люфт-мэнч Вольф Рубінчык

У дзень, калі я выпраўлілася на сустрэчу з Вольфам Рубінчыкам, пайшоў першы сънег. А мо, і апошні — мы ж жывем у эпоху глябальнага пасялення. Досьць даўно першы сънег стаў выпадаць у лістападзе, і я асабіста выявіла для сябе прыкмету: чым раней ў лістападзе выпадае сънег, тым цяplейшая потым зіма. Сънег ішоў, і ціхія двары ростаўраваных піціпавярховікаў на вуліцы Матусевіча выглядалі чыста і сувежа. Гэты раён абжыты і надыханы: ён ужо на мяжы таго, каб уканцца ў гісторыю. Тут ужо вырасла пакаленіне, вось і рэстаўрацыю дамоў ужо пасыпелі зрабіць. Адпукваючы патрэбны дом, я раздумвала, якое пытаньне задаць першым. Што я ведаю пра гэтага Рубінчыка: палітоляг, шахматыст... А я ж і ў палітыцы не кумекаю, і ў шахматах дакладна ведаю толькі ход e2—e4 (і то дзякуючы Астапу Ібрагімавічу Бэндэрру)... Што яшчэ: беларускамоўны яўрэй, выдае бюлетэнь «Мы яшчэ тут!». З пытаньня пра беларускасць і яўрэйства і началася размова.

Спадар Вольф гаворыць ціха, разважліва, нясыпешна.

«Да беларускасці прыйшоў у ЭГУ»

— Вы пытгаеццеся, як прыйшоў да беларускасці. Беларускасць гэта, па-Вашаму, што?

— Найперш тое, што Вы карыстаецце беларускай у жыцці і ў вашым бюлете, цікавіцца беларускай гісторыяй і літаратурай.

— А, ясна. Бачыце ўва мне нейкую «экзатычную птушку» (гэта пісаў Віталь Зайка ў 2000 г. пра яўрэйскую культуру ў Беларусі). Насамрэч гэта нармальная: быць яўрэем і гаварыць па-беларуску. Што я яўрэй, я ведаў заўсёды... А наконт беларускасці, якая, па-моіму, ня зводзіцца да мовы, гісторыі, літаратуры... У сям'і маёй размаўлялі звычайна па-расейску. Але куплялі беларускія кніжкі, слухалі беларускія перадачы па радыё і тэлебачаныні. Калі вучыўся ў Эўрапейскім гуманітарным універсітэце, там быў беларускі асяродак. Але Лагіненц упартая і паўсюль размаўляў па-беларуску, і ня толькі ён, была цэля плынь беларушчыны. Хаця ЭГУ быў пераважна ра-

сейскамоўны. Але там талерантна ставіліся да тэзісу, што трэба размаўляць па-беларуску. И вось у канцы навучання мяне пасягнула да беларускасць, і цяпер я пішу пераважна па-беларуску.

— А на ідыш, на іўрыце Вы можаце размаўляць і пісаць?

— Пісаць могу, з размовай — складаней. Мама мая не валодае гэтымі мовамі. Іўрыт я вывучаў у 16—17 гадоў на курсах Сахнуту, потым меў практику ў Ізраілі. А ідыш — гэта ў большай ступені мае ўнутранае я, чым іўрыт. У бюлете, даю нешта на ідышы, нават свае крыжаванкі, але не такі ўжо я вялікі ідышыст. Словав 500 цвёрда ведаю.

Чаму выдаецца «Мы яшчэ тут!»

— А як Вы вырапшылі выдаваць гэты бюлете?

— Нейкі час я быў бібліятэкам ў менскім аўяднанні яўрэйскай культуры імя Ізі Харыка. Загадвала бібліятэкай Дзіна Харык — удава Ізі Харыка, паэта, расстрэлянага ў 1937 годзе. У 2001 годзе аўяднанне было выселенае з Інтэрнацыянальнай, 6, дзе знаходзілася шмат гадоў. Мяне асабліва турбавала, што будзе зь бібліятэкай і яе загадчыцай. Спадарыню Дзіну гэтая праца трymала. Калі яе закрылі, яна адразу засумавала і неўзабаве памерла. Я тады быў упэўнены, што кіраўніцтва аўяднання паводзілася не зусім карэктна і спрабаваў спрачацца, але я быў пачуты. Можа, я ня змог правільна гэтага зрабіць. Урэшце зразумеў, што трэба неяк даносіць да яўрэяў свае меркаваныні. Мне было што сказаць. Потым была яшчэ гісторыя з сынагогай на Дзімітрава, 3. Я тады зьбіраў подпісы за тое, каб захавалася бібліятэка, каб будынак на Дзімітрава быў перададзены адной з яўрэйскіх суполак. Але гэта натыкалася на нейкі мур. Тады і зьявілася думка, што варта неяк разбудзіць народ. Таму што сцугацца была супяречлівая, шмат хто са службоўцамі быў за нас... Але будынак абараняла літаральна трох чалавекі.

Каб нас было сто, то яго і ня знеслі б. Мне здалося, што варта мець самвыдатайскую газету. Назваў яе «Анахну кан» — «Мы тут». Яна выходзіла штогод з 2002 г., цяпер замест газэты выходзіць бюлете з падобнай назвай накладам

150 экзэмпляраў. Як распаўсюджваю? На сходах, калі зьбіраюцца яўрэі. Вось каля Ямы на 9 траўня я звычайна стаю, там бывае шмат людзей, сярод іх нямана маіх добрахвотных памочнікаў. Частку накладу рассылаю па Беларусі, частку — за мяжу. Раблю бюлете, амаль цалкам за свае сродкі. Добра, што ёсьць такі Гена Пекер, краўнік ерусалімскай філіі беларускага зямляцтва ў Ізраілі. Ён разъясняе тэксты бюлете ў інтэрнэце.

— Вы адчуваеце запатрабаванасць?

— Калі б не адчуваў, не рабіў бы.

— А ўкладзенія сродкі вяртаюцца?

— Не. Бюлете распаўсюджваецца бясплатна. Проста лічу, што мушу гэтым займацца, бо ў наяўных яўрэйскіх выданнях выказацца мне праблематычна.

— Чаму? Іх цікавяць іншыя рэчы? Чым, па-Вашаму, жыве яўрэйская грамада ў Беларусі?

— Я наогул не лічу, што яўрэйская грамада ў Беларусі існуе. Так, дзейнічае шэраг суполак. Ёсьць «яўрэйскія лідэры», занадта залежныя ад таго, што ім скажуць ва ўладных структурах, ёсьць разрозненныя энтузіясты, а ці ёсьць грамада як форма самаарганізацыі — гэта яшчэ пытаньне. Што да згаданых выданняў — яны выходзяць па-расейску, не арыентуюцца ні на беларускую, ні на ідыш, ні нават на іўрыт.

— Многія беларусы падпісаліся б пад словамі Восіпа Мандэльштама «Мы живем, пад сабою не адчуваючы краіны»... Вы таксама не адчуваеце пад сабою краіны?

— Алесь Марачкін пісаў: «Крычу — пустэччу — цішыня. Ніхто ня чуе, як ні пініся»... На яўрэйскім фронце, на шахматным я раблю тое, што мне цікава. Можа, мяне чуе нямнога людзей, але раблю тое, што могу і мушу.

Чалавек паветра

— Такім чынам, Вы робіце тое, што лічыце цікавым ды карысным. А як Вы сточваеце канцы з канцамі ў фінансах? Вы працуеце недзе, атрымліваеце заробак?

— Раблю пераклады на замову, балазе ведаю французскую, ангельскую (дзякую школьнім настаўнікам і выкладчыкам ЭГУ). Мала каму цяпер патрабуя пераклады з ідышу, але калі-нікадзе не падае рабіць іх. Складаю крыжаванкі для розных выданняў.

— Досьць нестабільны заробак.

— Відаць, я па натуры «плофт-мэнч» — чалавек паветра.

— Які прыгожы вобраз!

— Гэта вобраз Шолам-Алейхема. Вы ня ведаеце? Вось, калі ласка, — зынімае з

Пра што піша «Мы яшчэ тут!»

Што ж друкуецца ў бюлетэні «Мы яшчэ тут!»? Частку матэрыялаў рэдакцыя разьмяшчае на ідыш, частку — па-беларуску, нешта і па-расейску. Вялікае месца займаюць рубрыкі «Далоў белья плямы!» ды «Памяць жывая» — успаміны пра знаных яўрэяў, якія маюць дачыненіне да Беларусі (напрыклад, пра кіраўніка менскага джаз-аркестру Эдзі Рознера), кранальныя успаміны пажылых людзей пра Беларусь іх дзяцінства, урывкі твораў ізраільскіх пісьменьнікаў у перакладзе на беларускую, гумар, назыменныя шахматы і шашкі, крыжаванкі... З бюлетэню я даведалася пра «Жыдовішча» — аналяг «Басовішча», фестываль яўрэйскай музыкі, што праводзіўся сёлета ля кавярні «Стары Менск».

150 экзэмпляраў — гэта не 550 тысячаў (ци колькі там?) «Советской Белоруссии» (паводле словаў А. Лукашэнкі, яе рэдактар — таксама яўрэй), але, з другога боку, «Мы яшчэ тут!» не выпісваюць пад прымусам, і палова тыражу ня сылісаеца ў макулатуру, а што да колькасці наведваньня ў інтэрнэце, то, ўпэўненая, ў выпадку «Мы яшчэ тут!» яна будзе большай.

паліцы том Шолам-Алейхема па-беларуску, — калі Вы хочаце болып ведаць, якія мы... Для мяне важна захаваць сябе як асобу, а зрабіць гэта, працуочы ў дзяржаўных установах, дзяржаўных газетах ці часопісах цяпер амаль немагчыма. Там твая тоеснасць пастаянна ставіцца пад пытаньне. Я стараюся захоўваць аўтанаўнасць. Напрыклад, ніколі не бяру грошай ад замежных арганізацый, адно што часам на выданьне блюлетэню ахвяруюць прыватныя асобы.

— А якое месца ў захаваныні сябе займае рэлігія? Ваў рэлігійны чалавек?

— Ня дужа рэлігійны, але ведаю, што Бог ёсьць, і юдаізм адыгрывае пэўную ролю ў майм жыцці. На Шабас не плянную ніякіх справаў, адпачываю. Святую і іншыя юдэйскія сьвятыя. Лічу, што няма книгі лепшай за Тору.

«Янка Купала і яўрэі»

— Я натрапіла ў інтэрнэце на Ваш артыкул «Янка Купала і яўрэі», у якім Вы рабіце высынову, што беларускі клясык ня быў свабодны ад антысемітізму. Я з Вамі ня згодная. Па-моіму, лійтматычны верш ў радках «Слава вам, усебеларускія жыды!» ды «Няволынікі вы сённяня разам з намі на беларускай змучанай зямлі».

— Я напісаў артыкул гадоў дзесяць тому. Магчыма, цяпер я напісаў бы яго іначай. Але на той час мяне дзвівіла, што беларускія дасыледчыкі замоўчвалі некаторыя радкі зь верша. Яшчэ зачапілі купалаўскія слова «Таго ж Хрыста прыбліў вы да крыжа...» і «жыды, паны

ўсяго съвету». Я і цяпер лічу, што на час напісання вершу (1919 г.) Купала быў пад уплывам изўных стэрэатыпаў... А хіба клясыкі ня маюць права на памылку? Увогуле, не люблю штучных абагулненняў і ня думаю, што Вам было б прыемна прачытаць у яўрэйскага клясыка што-небудзь кішталту: «Вы, беларусы, брудныя сяляне, аднак давайце пойдзем разам» і да т.п.

— Я з'яўрнула ўвагу, у сваім артыкуле Вы пішаце, што слова «жыд» у беларускай мове не абраязлівае. Цалкам так, але тыя, хто ня бачыць розніцы паміж расейскай і беларускай культурой (ці наогул ня бачыць беларускай культуры) абураюцца, калі выкарыстоўваецца слова «жыд». Беларускае тэлебачаные некалькі гадоў таму ва ўласцівай яму манеры нават зрабіла рэпартаж, дзе з таго, што «НН» напісала «З Новым годам, жыды!» рабілася выснова, што газета фашысцкая.

— Я глядзеў той рэпартараж і тады адгукнуўся на форуме «НН». Мяне ня кірыйдзіць выкарыстаныне «Нашай Нівай» (і Янкам Купалам, Зымітраком Бядулем ды інш.) такога этоніму. Пакрыўдзіць можна і словам «яўрэй», сказаным ў адпаведным канцэпце, як гэта нядаўна атрымалася ў аднаго не-безвядомага палітыка. Але ў сваім блюлетэні выкарыстоўваю часцей слова «яўрэй», пакідаючи слова «жыд» толькі ў тэкстах гісторычнага характару.

«На шахматныя тэмы»

ЮЛІЯ ДАРАЛІКОВІЧ

— Нядаўна выйшла Ваша кнішка «На шахматныя тэмы». Раскажыце пра яе.

— Вызначаю яе як «ненавукова-папулярнае выданыне». Кніга па-беларуску, 200 асобнікаў. Сабраў матэрыялы, якія друкавала «Наша Ніва» у шахматнай рубрыцы на працягу двух з паловай гадоў, артыкулы і крыжаванкі зь блюлетэню для шахматных кампазытараў «Альбино» (выдаецца ў Лунінцы сіламі Вадзіма Жылка), сам з'яўрстаў, выдаў... Пратаную шахматыстам новы варыянт у дэбюце Сакольскага (слынны беларускі майстар, якому ў 2008 г. споўнілася 100 гадоў). Адзін з тэкстаў называецца «Шахматызация палітыкі» — пра Каспарава, Казуліна, Мілінкевіча... Я далёкі ад таго, каб наўпрост звязваць уменыне гуляць у шахматы з посыпехамі на палітычным полі. Але вось Павал Севярынец пісаў мне, што ў Сітне гуляў у шахматы зь міліцянтамі і перамагаў іх, гэта ж пра нешта гаворыць?

— А што для Вас шахматы?

— Ня спорт і не мастацтва. Гэта, зноў-такі, сродак самазахаваньня асобы. У майго добра граўся, мастак-рэстаўратара Аляксандра Астрэвуха — ідыш-беларускі слоўнік на 1000 стронак, у мяне — шахматы.

«Шаную Крымінальны кодэкс!»

У вечнасці інтэрнэту застаўся і выпадак, калі спадара Рубінчыка арыштавалі і пасадзілі на суткі за ўдзел у пікеце ў памяць забітых нямецкімі фашыстамі менскіх падпольшчыкаў.

— Раскажыце пра гэты выпадак падбязней, — прашу я.

— Гэта было ў 2001-м, у 60-ю гадавіну пакарання съмерцю групы менскіх падпольшчыкаў, сярод якіх былі Кірыла Трус, Валодзя Шчарбацэвіч, Маша Брускіна. Мы зь сябрамі, сярод якіх былі хлопцы з «Маладога фронту», вырашылі нагадаць мянчанам пра гэта. Выйшлі з партрэтамі павешаных падпольшчыкаў, са сьвечкамі, да турмы на Валадарскага — адтоль пачаўся апошні шлях барацьбітоў. Пайшлі ў бок Кастрычніцкай вуліцы — там, ля драждявога завodu, нацысты іх павесілі. Нехта нёс плякат «Не фашызму ў Беларусі». На нашым шляху праз колькі мэтраў стаў АМАП.. Скончылася пятніца 26 кастрычніка ўжо на Акрэсыціне, дзе мы прабавілі «ўік-энд», потым нас павезлы ў суд. Павал Севярынец атрымаў 10 начаў адміністрацыйнага арышту, іншыя (і я ў тым ліку) — трэх ночы. Хочацца верыць, што ня марна мы тады сядзелі, што надоечы вуліцу ў Ерусаліме назвалі ў гонар Машы Брускінай не бяз нашага ўплыву. Аднак гэта быў ня першы і не апошні мой суд...

— Дык вы рээцыдыўвіст?

— Не, чаму? Рээцыдыўвіст — гэта чалавек, які паўторна парушае Крымінальны кодэкс, а я, усьлед за Вашым любімым Астапам Бэндзрам, крымінальны кодэкс шаную! Нават выкладаў яго ў рамках курсу «Асновы права» ў адной дзяржаўнай ВНУ. У судох у якасці ўдзельніка працэсу давялося быць чатыры разы, двойчы паводле адміністрацыйных справаў (першы раз судзіл за пікет ля Менгарыканкаму супраць зношу сынахогі на Дзімітрава ў верасні 2001 г., але праваабаронца Валянцін Стэфановіч пераканаў судзьдзю абmezаваца «вуснай заўвагай»), двойчы паводле цыwilных.

Тры месяцы я рэдагаваў часопіс «Шахматы». Заснавальнік, дзяржаўнае выдавецтва, звольніў мяне за нязгодненне з ім інтэрв'ю для «Народнай волі», і за тое, што ў часопісе выкарыстоўвалася «ня тая» лексыка. Паспрабаваў аднавіцца праз суд. Аляксандар Лукашанец, тады ён быў яшчэ в.а. дырэктара Інстытуту мовазнайства, рабіў экспертызу і пастанавіў, што слова *найсялікі*, *пагатоў*, *тамака*, *гулец*, *унёсак*, досьвед

— «неправільныя». Нават да «выканкаму» замест «выканкому» прыкліпаўся. Пры гэтым у тэксце экспэртнага заключэння меўся пасаж пра «форзац абложскі», а замест «наконадні» праф. Лукашанец рэкамэндаваў «напядэдадні». У мяне мова не была ідэальная, прашысьці колькі карэктарскіх памылак, але чаго мае «сябры» дабіліся зваленнем? Першы нумар часопісу (зь беларускай мовай як асноўнай) выйшаў накладам 700 асобнікаў, цяпер расейскамоўныя «Шахматы» выходзяць накладам 300...

Чалавек сънегу

Сънег на іўрыце — шэлег, а шэлег на іўрыце — шэkel.

Астарат дню, блукаючы па людным кірмашы, чытаючы дома Шолам-Алейхема, я час ад часу паглядала на мяцеліцу за вакном і думала: як цудоўна, што ў наш час грошай, уласнасці і ўлады хлускі, ёсьць яшчэ ў Менску людзі кітапту Вольфа Рубінчыка. Людзі паветра і сънегу, людзі, для якіх самае галоўнае у жыцці — захаваць сябе.

Наталка Бабіна

Пытайцеся ў распаўсюднікаў НОВЫ НУМАР

падпісны індэкс 00345

Утопія і рэальнасьць

Раман Артура Клінава прымушае задумашца: ці можна падзяліць эстэтыку і злачынства?

Артур Клінав — адзін з нямногіх беларускамоўных літаратараў, якія актывуна «раскручваюць» сябе на Захадзе. «Малая Падарожная Кніжка па Горадзе Сонца» ўжо выйшла ў нямецкім выдавецтве «Suhrkamp». З ініцыятывы і пры падтрымцы разъмешчанага ў Брусэлі Офісу за дэмакратычную Беларусь, Артур Клінав прэзэнтаваў сваю кнігу ў Парыжы і Брусэлі.

Прэзэнтацыя «Малой Падарожной Кніжкі па Горадзе Сонца» ў Парыжы адбылася 7 лістапада пры спрыяйні французскіх асацыяцыяў Belprojet і Perspectives Biélorusses. Сваім чытаньнямі Артур Клінав адкрыў месяц беларускай культуры ў «Доме Эўропы і Ўсходу», разъмешчаным у самым цэнтры французскай сталіцы, непадалёк ад Плошчы Бастиліі. Гэты культурны цэнтар спрабаў з дапамогай разнастайных праектаў звесыці разам культуры Эўропы ды Азіі. Найбольшую ўвагу «Дом Эўропы і Ўходу» надае тэатру (менавіта пры падтрымцы «Дому Эўропы і Ўходу» быў выдадзены па-француску «Тутэйшыя» Янкі

Купалы, а таксама пераклады п'есаў драматургаў, якія працуяць са «Свабодным тэатрам»). У пэўным сэнсе праект Артура Клінава таксама мае поўязь з тэатрам — у сваёй кніжцы аўтар называе фасады савецкіх будынкаў дэкарацыямі для грандыёзнага спектаклю, прэм'ера якога адбывалася ў «Крайне Шчасці»). Прыклады гэтых «дэкарацыяў» упрыгожвалі сцэны залі ў выглядзе фотавыставы.

Імпрэза ў Парыжы нагадвала імпра-візваны беларускі літаратурны салён у французскай сталіцы. Выступаў ня толькі Артур Клінав, але і арганізаторы імпрэзы ды госьці. Слова давалі ўсім, хто хацеў. Нехта чытаў вершы,

іншыя распавядалі пра сваё ўражаньні ад Беларусі. Слухачы сілкаваліся салёнымі гуркамі, кіслай капустай ды хлебам з салам, каштавалі квас ды віно. На імпрэзе было шмат беларускай моладзі, якая вучыцца ў Парыжы, што дужа ажыўіла атмасферу.

Прэзэнтацыя «Малой Падарожной Кніжкі па Горадзе Сонца» ў Брусэлі адбылася 12 лістапада ў Hanse-Office (прадстаўніцтве Гамбургу і фэдэральнай зямлі Шлезвіг Гольштайн у ЭС). У адрозненіні ад Парыжу, у бэльгійскай сталіцы на чытаньні Артура Клінава прыйшлі з большага замежнікі. Многія з іх прафэсійна займаюцца пытаннямі ўсходняй Эўропы ў разнастайных інстытуцыях, разъмешчаных у Брусэлі. Для іх, стомленых стандартнымі палітычнымі паведамленнямі, было сапраўды цікава зінтуць на Менск вачыма мастака.

Не пасправаеся з тым, што кан-

«Гораду Сонца»

цэшцыя Артура Клінава сапраўды прыцягвае ўвагу заходняга чытача. Але — як ацэнваць яе з боку беларуса? Ідэі Артура Клінава ў нечым перагукаюцца з апошнім дыскусіямі на старонках «НН». Ці можна разглядаць камуністычную ідэю як чыстую абстракцыю, асобна ад ахвяраў, да якіх прывяло як ажыцьцяўленыне? Ці здолная таталітарная систэма спарядзіць нешта, вартае мастацкага захапленення? Увогуле — ці магчыма адасабляць ідэі ад плёнку, якія прыносяць?

Адказаць на гэтыя пытаныні варта яшчэ і таму, што Артур Клінав разглядае свой праект ня толькі як чыста літаратурны. Ён не хавае, што хацеў бы бачыць сваю канцэпцыю ўвасобленай у жыцці — ператварыць савецкі архітэктурны ансамбль Менску, «Горад Сонца», у «нацыянальны культурны брэнд».

Але ці можна абстрагавацца ад мінулага? Ці варта спрабаваць стварыць нацыянальны сымбал, грунтуючыся

на савецкай эстэтыцы, якая мела на мэце найперш адлюстроўваць «веліч» систэмы, дзякуючы якой мільёны людзей з'яўлілі ў «жоўтым пясочку»? Ці можна падзяліць архітэктуру і гісторыю, палітыку і эстэтыку, мастацтва і злачынства?

Пераводзячы свой праект зь літаратурнага ў рэальнае вымярэнне, ці не трапляе Артур Клінав на той самы кручок, які праглынуў стваральнікі «Гораду Сонца», паспрабаваўшы ажыцьцяўвіць свае ўтапічныя ідэі? Цікава, што ў Нямеччыне, краіне, дзе пабачыла съвет першае выданье раману Артура Клінава, нацысцкая архітэктурная спадчына (у эстэтычным пляніні — сястра савецкай) нават блізка не выкарыстоўваецца для стварэння нацыянальных мітаў. Для немцаў амбітныя пабудовы Альберта Шпеера ды іншых архітэктараў-дэміюргаў «Трэцяга Райху» — сымбаль ганьбы і нацыянальнай катасрофы, але ніяк не «турыстычны брэнд».

Было цікава назіраць за рэакцыяй наведнікаў фотавыставы Артура Клінава ў Парыжы. Калі замежнікі найбольш цікавілі гмахі Праспекту ды бязълюдныя ляндшафты Каstryчніцкай плошчы (адзін з наведнікаў радасна ўсклікнуў, паказваючы пальцам на «саркафаг» Палацу Рэспублікі: «А ў Альбаніі, у Тыране стаіць такі самы!»), то беларусы найдаўжэй углядаліся ў засыпаныя мяккім сынегам пэйзажы рэшткаў старасвецкага раёну Нямігі.

Натуральная, аўтар ія мае ілюзіяў наконт сутнасці «Імпэрыі Зла», якая «падарыла Менску «Горад Сонца». Чытаючы раман Артура Клінава, немагчыма не заўважыць і таго, зь якой бясконцай сымпатыяй ён апісвае старадаўні Менск. Зь некоторымі ідэямі Клінава можна пагаджацца, зь іншымі — спрачацца. Кожны погляд — яшчэ адна цаглінка ў пабудову вобразу Менску, які, урэшце, ствараеца кожным з нас.

Алесь Кудрыцкі

Артур Клінав: «Кожная ўнікальнасць, адкуль бы яна ні вырастала, мае вартасць»

Аўтар «Малой Падарожнай Кніжкі па Горадзе Сонца» мяркуе, што за саветамі ў Менску паўстаў унікальны архітэктурны ансамбль, які мусіць зрабіцца нацыянальным турыстычным брэндам.

«Наша Ніва»: Распавядзіце, калі ласка, пра кніжку, якую Вы прэзэнтавалі ў Парыжы і Брусселі.

Артур Клінав: Гэта спроба міталягізаваць Менск. Калі парыўнаць кніжку з выдадзеным раней фотальбомам «Горад СОНца», то ў кнігцы міт значна пашыраеца, вэрбалізуеца, праццаўоўваеца ў дзялах, нюансах. Мне здаецца, даўно была патрэба ў такой кнігцы, бо горад, па-свойму вельмі дзіўны, доўгі час быў нейкім беззблічным.

Быццам бы і вялікі, два мільёны жыхароў, мэгаполіс, але вось нечага большага сказаць пра гэты горад нельга было. Не было тэксту. У прынцыпе, гэта павінен быць не адзін тэкст, гэта павінен быць цэлы корпус тэкстаў. Але іх праста не было, нават мінімальнай нейкай колькасці такіх тэкстаў. І гэты раман — гэта спроба стварыць, напісаць міт гэтага гораду. І спроба гэтая адбываеца на падставе найноўшай гісторыі апошніх ста гадоў. Мне

цяжка акрэсліць жанр кнігі. Гэта, хутчэй, вялікае эсэ. Але, зь іншага боку, «Малая Падарожная Кніжка па Горадзе Сонца» ўжо выходзіць за рамкі эсэ. Ну, няхай гэта будзе раман.

«НН»: Пра што Вы рас-

павядаеце ў сваім творы?

АК: Кніжка складаеца з трох лініяў, з трох лягічных ланцужкоў. Першая лінія — гэта ўспаміны хлопчыка,

Працяг на старонцы 36.

Дэльфіна Паер: «Культура — добры сродак, каб зацікавіць людзей»

Ідэя правесці чытаньні Артура Клінава ў Парыжы належыць **Дэльфіне Паер**, сусансавальніцы асацыяцыі Belprojet.

«НН»: Як Вы ацэніваеце чытаньні Клінава?

Дэльфіна Паер: Праект быў цікавы, таму што гэта іншы погляд на Менск. Мы ўжо рабілі ў Парыжы выставу пра Менск, дзе паказвалі фота Аляксея Андрэева, які здымале горад у адпостраваньнях. Таксама мы паказвалі працы Джэфа Баніфачыно — гэта таксама быў іншы погляд на беларускую сталіцу. Клінаў нестандартна, па-свойму «прачытаў» Менск.

«НН»: Раскажыце крыйху

пра вашую асацыяцыю.

ДП: Сябрамі асацыяцыі Belprojet з'яўляючыца прыкладна 40 чалавек. Але іны не працуе, а проста дапамагаюць раз-пораз. Актыўнае ядро нашай арганізацыі невялікае. Мы займаємся толькі культурніцкімі праектамі. На наступны год, увесну, таксама будзем спрабаваць зрабіць яшчэ раз беларускі фэстываль. Магчыма, зладзім пару беларускіх канцэртаў, напэўна, будзем рабіць яшчэ выставы. У нас

штогод 9 траўня адзначаецца Дзень Эўропы. Але мы з'яўважылі, што цяпер у Францыі гэтае съвята фактычна ператварылася ў дзень Эўрапаю. Мы ня згодныя з гэ-

тым, бо Эўропа — гэта кантынэнт, а ня проста Эўрасаюз. Налета «Дом Эўропы і Ўсходу» плянуе адзначыць Дзень Эўропы, паставіўшы на вуліцы намёты, якія будуть прэзэнтаваць краіны, якія не ўваходзяць у ЭС. Мы з'яўлімся на ўсіх меркаваных падзеях, але не будзем займацца беларускімі наёмтамі, дзе можна будзе атрымаць інфармацыю пра краіну.

«НН»: Чаму ваша асацыяцыя надае ўвагу культурніцкім праектам?

ДП: Стадыённе французаў да Беларусі мяніеца. Таму мы і вырашылі займацца культурай, бо лічым, што гэта добры сродак, каб зацікавіць людзей. Каб многія, наведаўшы нашы імпрэзы, падумалі: «О, гэта цікава». А потым захацелі больш даведацца пра Беларусь. Гэта нашая мэта.

Гутарыў АК

«Кожная ўнікальнасць... мае вартасць»

Працяг са старонкі 35.

які нарадзіўся ў Горадзе Сонца, яго ўспаміны пра дзядзінства ў Крайне Шчасця. На тле гэтых успамінаў паказваеца горад. Другая лінія — хлопчык вырастасе, ён дарослы мужчына, займаеца архітэктурай, горадабудаўніцтвам, і ўжо зь съядомых і прафесійных пазыцыяў аналізуе гэты горад, яго міталёгію, філязофію, вядзе чытача праз гэты горад, нешта тлумачыць свайму спадарожніку. А трэцяя лінія — гэта гісторыя. Гістарычны ланцужок мусіць, з аднаго боку, патлумачыць, чаму Горад Сонца зрэлізаваўся менавіта ў Менску, а зь іншага боку — улічваючы, што кніга пісалася для эўрапейскага чытача, — у гэтай гістарычнай лініі трэба было даць максимальна шмат гістарычных фактаў пра Беларусь, пра горад, пра краіну. Гістарычныя звесткі —

гэта не навуковае паглыбленыне ў гісторыю. Яны падаючыца ў даступнай, мітальгізованай, спрошчанай форме — спрошчанай не да коміксу, натуральна, а да нейкіх знакаў, вобразаў, мітаў.

«НН»: Ці лічыце Вы чытаныні ўдалымі?

АК: Мне здаецца, абедзве прэзэнтацыі, што ў Парыжы, што ў Бруссэлі, прайшлі вельмі файнай, душэўной, і зь вялікай увагай і цікаўнасцю публікі. У прынцыпе, калі прэзэнтуеш эўрапейскай грамадзкасці міт пра Горад Сонца, звычайна гэта выклікае вялікую ўвагу, добрую рэакцыю. Но калі б ты прыяжджаў і зноўку прэзэнтаваў збітъя беларускія брэнды — скажам, пра тое, як цяжка беларускай апазыцыі, — рэакцыя, натуральная, іншая. Але калі ты прывозиш міт пра Горад Сонца, заяўляеш, што на тэрыторыі Менску знаходзіцца абсолютна ўнікальны горадабудаўнічы помнік, якога няма ні ў Эўропе, ні ў сусвете,

то, натуральная, гэта ня можа ня выклікаць зацікавленыня эўрапейскай публікі.

«НН»: А, можа, няма сэнсу падымаць на шырт гэтую савецкую спадчыну? Ці вартая яна тae ўвагі?

АК: Я думаю, што такое меркаваныне — абсолютная лухта. Тоё, што стражана, тое стражана. А стражана ў нас практична ня толькі Менск, стражана ўсе горады беларускія, іх няма, не засталося. І трэба на гэта глядзець реальна, не будаваць нейкіх ілюзій. А што тъгыдзь Гісторыя Сонца, то казаць, што ён ня мае каштоўнасці, можа толькі чалавек, недасьведчаны ў архітэктуры. Як прафесіянал, архітэктар, горадабудаўнік паводле адучыць, я заяўляю, што няма ў сусветнай архітэктурнай практицы ніякіх аналагіў такога горадабудаўнічага ансамблю. Гэта ўжо па сабе ёсьць безумоўная каштоўнасць, нават ўнікальнасць. Ну няхай яна савецкая, няхай са сталінскімі рысамі ды

адпаведнай аўрай, але, тым ня менш, у сэнсе культуры кожная ўнікальнасць, адкуль бы яна ні вырастала, мае вартасць. Па-другое, трэба паглядзець, што для Беларусі можа даць гэты праект. Калі ўдасца яго вывезці на ўзровень нацыянальнага праекту і раскруціць як рэальны турыстычны брэнд. А гэта і магчыма, і трэба рабіць. У пэрспектыве, калі ён раскруціцца, гэты брэнд будзе даваць краіне мільярды даляраў даходу (праўда, на той час гэта ўжо можа быць эўра). Натуральная, не на працягу году, а цігам пэўнага пэрыяду. Чаму, съходзячы з пункту гледжання нацыянальных інтарэсаў, чаму мы павінны адмаўляцца ад такога дзіўнага падарунку гісторыі і лёсу, які пэўным чынам апынуўся ў Менску? Гэты унікум прыязмліўся ў Менску, чаму мы павінны ад гэтага адмаўляцца? Трэба проста гэта прызнаць і пачаць на гэтым зарабляць гроши, што абсолютна рэальна і будзе слушна.

Гутарыў АК

Сяргей Харэўскі: «Гарады мусяць існаваць для тых, хто ў іх жыве»

Гісторык архітэктуры і культуроляг Сяргей Харэўскі лічыць, што савецкую спадчыну ня варта выкарыстоўваць для стварэння вобразу Менску.

«Наша Ніва»: Ці сапраўды Менск ня мае ўласнай міталёгіі?

Сяргей Харэўскі: Сакрат мне сябар, але ісціна — даражэйшая. У Менску была свая міталёгія, шматкроць апрацаваная — каталіцкая, часоў Рэчы Паспалітай (Менск Сыракомлі), праваслаўная, часоў імпэрыі (Менск Шпілеўскага), уласна фальклёрная XIX ст. («Менскія легенды» Бахана), уласна гарадзкія міты XX ст. (ад Кульбака, Пясецкага й Юстагчыка да жудзікаў Францішка Хлуса й Глебуса), а таксама ў кнігах Пазыняка, Дзянісава, Шыбекі. Урэшце, і Клінаў стварае новы міт. Іншая реч, што гэтымі мітамі не прасякнуліся самі менчукі. Беларуская культурная прастора хворая на склероз — што ні раніца, то навіны... Мне не падабаецца слова «імідж». Я лічу, што важней сутнасьць. Сёньня яна, сутнасьць, на жаль, сталінска-брэжнёўская. І ня трэба тут быць Клінавым, каб гэта заўважыць... Трэба мяняць гэтыя стан рэчаў, адраджаючы куды больш глыбокія, сутнасныя міты ад часоў балцкіх і да несавецкага андэграўнду XX ст.

«НН»: Ці гэта слушная ідэя — рабіць савецкую горадабудаўнічую спадчыну «турыстычным брэндам» Менску?

СХ: Можа, яшчэ й у Курапаты на расстрэльныя атракцыёны турыстаў вазіць? Памойму, гэты «брэнд» нікуды ня дзеўся. Гэта магістральная дзяржаўная лінія! І вуліцы носяць імёны катаў нашага народу, і пачварныя ленінскія-калініны-дзяржынскія ў кожным раёне засталіся. І куды ўжо далей з тымі «брэндамі», пасля «Лініі Сталіна»?

Урэшце, нашыя гарады, нашыя помнікі, нашыя магілы, як і ва ўсім съвеце, мусяць існаваць, перадусім для тых, хто тут жыве. А не для турыстаў-разявак. Хіба Рым існуе для турыстаў? Гэта наш лад жыцця, нашая культура, наш кіталь цывілізацыі й рупнасць пра свае съвятыні можа прыцягнуць цікаўных. І тады даход ад турызму будзе бонусам.. Калі ж усё наадварот, то ня будзе наагул нічога.

«НН»: Ці сапраўды савецкі архітэктурны ансамбль Менску (Праспект і г. д.) унікальны?

СХ: Падобныя ансамблі, а часам і больш каштоўныя, у матэрыйальным сэнсе, ёсць у Кіеве і Харкаве, Валгаградзе й Баку, у розных буйных гарадах Рәсей, Казахстану, Украіны. Хіба што ўражвае яго даўжыня: асноўная частка складае 7 км, а агульная працягласць і яшчэ большая... Ну, з гэтым паказчыкам рэкардсменам Менск не застапенца...

«НН»: Якое месца павінна займаць савецкая архітэктурная спадчына ў сувядомасці саміх беларусаў?

СХ: Да некаторых ансамблі-

валіць тузін найболыш брутальных горадабудаўнічых памылак у цэнтры гораду і, паверце, яго вобраз зьменіцца радыкальна. У лепшы бок. З эстэтычных, экалаічных і (sic!) этичных прычынаў.

Няма сэнсу шукаць лештні сынег. Трэба ствараць сабе камфортны, свойскі, грунтоўны асяродак.

«НН»: Ёсьць такая думка — калі зьменіцца ўлада, «мы ўсё савецкае зруйнім і адбудуем старое» — калі ня ўвесь Менск, то, прынамсі, раён Нямігі. Ці гэта рэальна? Ці гэта патрэбна?

СХ: Абсалютна рэальна і патрэбна. Навошта захоўваць гэты хаос? Сёньня гэта самая куродымная, экалаічна праблемная частка гораду. У двары гэтых пачварных спарадаў не трапляе сонца. Аўтэнтычныя каштоўнейшыя помнікі дойлідства літаральні «раздущаныя» гэтымі тонамі бязладна нагрувашчана гаэтону. Скажоны натуральны краявід, перарваныя візуальныя повязі Траецкага і Ракаўскага прадмесцяў з Верхнім горадам... При сёньняшніх тэхналёгіях кампенсація людзям жыўлёт, не вялікая проблема.

«НН»: Тыя навінкі горадабудаўнічыя, што ствараюцца ціпер, — Нацыянальная бібліятэка, падземныя гандлёвыя комплексы і г. д., карацей, архітэктурная спадчына нашага часу, — ці мае яна нейкую вартасць? Ці зробіцца яна помінкам у будучыні? Прынамсі, Эйфелеву вежу таксама ўсе спачатку ганілі...

СХ: Гэтыя «навінкі» былі задуманыя й спраектаваныя ў сярэдзіне 1980-х. У рэчышчы тагачасных уяўленняў. У съвеце такога добра нарабілі нямана. Нацыянальную бібліятэку ці міні-копію маскоўскага Манежнае плошчы няма чаго ганіць. То бок, тут няма пра што гаварыць.

Гутарыў АК

Захар Шыбека: «Вобраз места зъяўляеца сам па сабе, яго ня трэба прыдумваць»

Захар Шыбека, гісторык, знакаміты даследчык менскай гісторыі, аўтар кнігі «Мінскъ сто гадоў таму», разважае пра месца савецкай архітэктурнай спадчыны ў сувядомасці беларусаў.

«НН»: Як Вы ставіцеся да праекту Артура Клінаў «Горад СОНца»?

Захар Шыбека: Я лічу Артура вельмі арыгінальным, таленавітым і сучасным чалавекам. Адзіны ягоны недахоп — што ён часта курыць цыгарэты (*съмлецца*). А што тычыцца яго прапановаў — натуральна, я стаўлюся да гэтага трошку са скептыцызмам. Жыцьцё немагчыма ператварыць у арт-мастацтва і эксперыменты розныя праводзіць, хоць гэта, можа, і зъяўляеца блакітнай марай такіх мастакоў, як ён. Па-першае, адразу ўзынікаюць пытаныні, дзеля чаго Артур такую пропанову зрабіў — пакінуць Менск савецкім, і нават назвы вуліцаў захаваць (*выступаючы 26 кастрыйчніка на радыё «Свабода», А.Клінаў выказаў меркаванье, што савецкая назвы ў межах савецкай архітэктуры мусіць захавацца — заў. рэд.*). Дзеля памяці пра савецкую эпоху? Я лічу, «найлеп-

шай» памяцьцю пра савецкую эпоху зъяўляюцца Курапаты. Можа, гэта экспэрымент, каб надаць вобраз нашай сталіцы? Але калі дзеля гэтага ідэалізаваць цяперашні савецкі горад, то чаму тады не аднавіць квартал гета? Вось вам сталінскі ідэалыні горад, а побач — гета. Можна зъдзесьніць шмат падобных ідэй, але дзе тады жыць мянчанам? Гэта музэізацыя гораду. Захаваныне памяці павінна быць у выглядзе мэмарыялізацыі, нейкіх памятных дошак, распаўсюджу інфармацыі.

«НН»: Ці можна сказаць, што Менск ня мае адметнага вобразу?

ЗШ: Менск пакуль што мае надта савецкі вобраз. Аднастайная архітэктура паўсюль, на плошчах помнікі Леніну. Аднак у нас і цэрквы ўсе некалі былі пераробленыя на склады. Але ж гэта ня значыць, што іх варта было захаваць у такім выглядзе для памяці пра савецкую эпоху. Ця-

Андрэй Ткачевіч

пер яны крыху адрадзіліся. Менск — горад савецкі, але ён знаходзіцца ў трансфармациі, вяртае старыя адметнисці. Трэба шанаваць цэнтар гісторычны, але захоўваць яго трэба ня толькі ад бальшавіцкага мінулага, але і ад актыўнай атакі капіталу. Адзін архітэктурны праект, распрацаваны ў Маскве, робіцца ўніверсальным для ўсей постсавецкай прасторы. Ён пераймаецца без сваіх традыцый горад будаўнічых, архітэктурных, без сваіх культурных адметнисціў. Вазыніце, скажам, архітэктуру Ласінскай Амэрыкі, Кітаю,

Арабскіх Эміратоў — паўсюль ёсьць асаблівасці. А ў нас німа сувязі зь мясцовымі архітэктурнымі традыцыямі, ні крошлі яна не выяўляеца.

«НН»: Якога падыходу варта трymацца ў адносінах да беларускіх местаў?

ЗШ: Галоўнае — захоўваць гістарычныя цэнтры і вызываць будынкі ад савецкага насленення, вяртаць іх да першапачатковага функцыональнага выкарыстання. Калі будынкі пераробленыя іншым стылем, савецкім, трэба рабіць іх такім, якія яны былі ў часе свайго будаўніцтва. Сучасную забудову праvodзіць у нацыянальным стылі.

Для мяне Менск — горад парадоксаў, для кагосяці ён горад спатканняў. Магчыма, ён зробіцца некалі горадам каканья, хто ведае. Але не савецкім.

Такія пропановы, як рабіць Артур Клінаў, патрэбныя — яны прымушаюць задумыцца, распачаць дыскусію. Погляды могуць быць іншыя, гэта нармальна. Думаю, Артур на мяне не пакрыў дзіцца.

Гутарыў АК

АРТУР КЛІНАЎ

Вольга Стужынская: «Прыйшоў час, калі краіну трэба паказваць зь іншага боку»

Вольга Стужынская — дырэктарка разьмешчанага ў Брусэлі Офісу за дэмакратычную Беларусь, на запрашэнье якога Артур Клінаў зладзіў чытаńні ў Парыжы і Брусэлі.

«НН»: Офіс за дэмакратычную Беларусь і літаратурныя чытаńні — гэта спалучальна?

Вольга Стужынская: Сярэднестатыстычны заходнезўропеец часта зусім ня ведае, што паміж Польшчай і Расей існуе незалежная краіна. Гэты праект я лічу вельмі важным, бо ён прадстаўляе менавіта беларускамоўную беларускую культуру. Апошнім часам на нас стаіць кляймо дыктатуры. Калі пра Беларусь кажуць, то толькі ў вельмі нэгатыўным кантэксьце: пра палітвязняў, ніскі ўзровень жыцця і г. д. Так, усе мы хочам дэмакратычных зменаў, але прыйшоў час, калі краіну трэба паказваць зь іншага

боку — у тым ліку пра культурніцкія праекты. Паказваць, што, нягледзячы на самаізацыю, мы сочым за працесам, якія адбываюцца ў супольнай Эўропе і хочам быць яе часткай, што ў нас шмат таленавітых людзей, і што таякія прадстаўнікі нашай культуры, як Артур Клінаў, маюць такі ж прафесійны ўзровень, як творцы з Заходній Эўропы.

«НН»: Якую ролю адыгрываюць культурніцкія праекты ў працы Офісу за дэмакратычную Беларусь?

ВС: Узрасла значнасць менавіта культурніцкіх праектаў, бо сёньня мы маем новую палітычную ситуацыю ў краіне, якая адрозніваецца

ад той, якая была некалькі год таму. Мы перайшлі на іншы ўзровень. Паралельна з палітычнай, асьветніцкай, інфармацыйнай, каардынайной працай культурніц-

кія праекты ўжо займаюць і будуть займаць у будучыні вельмі важнае месца ў дзеяніях Офісу за дэмакратычную Беларусь.

Гутарыў АК

Псыхолягі: няробства і беднасць робяць чалавека нешчасльівым

Знаныя навукоўцы свету на сымпозіюме, які адбыўся 11 лістапада ў Бэрліне, паспрабавалі вырашыць проблему хуткаплыннасці пачучця шчасльціва і адказаць на пытанні: як зрабіць усіх зўрапейцаў шчасльвымі?

Багатыя зўрапейцы шчасльвейшыя

Вядомую мудрасць, што грошы не прыносяць шчасльціва, навукоўцы пацвердзіць на здолелі, бо падчас зўрапейскага сацыялягічнага апытаньня прадстаўнікі найбольш багатых краін Эўропаю з часцей пазначалі сабе шчасльвымі, чым жыхары бедных. Самымі шчасльвымі сталі датчане, саўмі няшчасльвымі — баўгары.

Наагул, і задаволенасць жыццём у багатых краінах вышэйшая — 80—90 % (для парадкуніння, у Расеі задаволенія жыццём толькі 50 %).

Прычына задаволенасці — у якасці жыцця і абслугоўвання, наўнікі альбо адсущнасці карупціі і

іншых фактараў. Але і ў багатых краінах хапае няшчасльвых людзей.

Асабліва няшчасльвым чалавека робіць няробства, съцвярджаючы псыхолягі. Неістотна, ці з'яўляецца яго прычынай адсущнасць працы, бессэнсойная праца альбо тое, што ў чалавека столкнётся

жыцця, прыязныя суседзі, — асабліва важныя для шчасльціва. Прычына гэтага ў тым, што матэрыяльныя дабороты, кар'еры поспеху радуюць толькі адзін раз. Паўтараючыся, яны перастаюць прыносіць пачучцё шчасльціва. Мозг разумее: гэта ўжо было. Выключэнне — прыемныя сацыяльныя контакты. Яны дараць радасць зноў і зноў. І чым менш задаволенія жыццём навакольныя, чым больш агрэсіўнае асяродзьдзе, тым менш шанцаў адчуваць сябе шчасльвым. Цяжка ўсміхціца, калі ў транспарце адтапталі ногі, начальнік азначыў, што з вас двах дурні, і хатнія, перажышы ў такі самі дзэн, зрываяюць злосць адно на аднім...

Удзельнікі сымпозіюму ў Бэрліне здолелі адказаць на ўсе пытанні, акрамя аднаго: як забяспечыць устойлівае адчуваючыне шчасльціва ў краінах, дзе не высокі агульны ўзровень задаволенасці жыццём.

Нешчасльвия, але аптымісты

Эўрапейскі банк рэканструкцыі і

Чым менш задаволенія жыццём навакольныя, чым больш агрэсіўнае асяродзьдзе.

развіцця правёў у 28 краінах з пераходнай эканомікай даследаванье на тему «Жыццё ў пераходныя пэрыяд». Беларусы таксама бралі ўдзел. Ім прапланоўвалася прайнацца задаволенасцю ад жыцця цяпер з адчуваннямі ад эвалюціі 1990-х. Выявілася, што 70 % беларусаў задаволенія сваім жыццём.

Эксперт аналітычнага цэнтра «Стратегія» Валеры Карабалевіч у камэнтары, дадзеным калегам-журналістам, тлумачыць гэта тым, што 1989 год быў пачаткам сур'езнага эканамічнага кryзісу і бясконцых чэргаў па дэфіцыт, да якога адносіліся практычна ўсе катэгоріі тавару. На думку эксперта, гэта «не найлепшы год для парадкуння».

Колькасць задаволеных не зদзіўляе Валер'я Карабалевіча яшчэ й таму, што ў апошнія гады ў Беларусі вырас ўзровень жыцця, людзі пачалі актыўна браць крэдыты, працягваеца спажывецкі бум.

Зрэшты, беларусы калі і ня вельмі шчасльві, то вельмі аптымістична настроеная нацыя. Дастатковая прыгадаць, які пераважны адсотак людзей зацічае сябе да сярэдніх клясы. Прытым, што, паводле Нацбанку, на кожнага беларуса прыпадае толькі па-500 доляў ашчаджэння на рахунках.

Менск разэнкрайцэра Эйзэнштэйна

«Дарагая Матуля! Тут — праста Эўропа!... Не чакаў я столькі ад Менску!...» — пісаў у 1920 г. у Пецярбург малады чалавек, які неўзабаве стане найзнакаміцейшым у сьвеце кінарэжысёрам.

Сяргей Эйзэнштэйн нарадзіўся 10 студзеня 1898 г. у Рызе ў сям'і архітэктара Міхаіла Эйзэнштэйна й Юліі Канецкай, якая паходзіла з багатага купецкага роду. Як узгадваў будучы мастак, ягоны бацька быў «прадстаўніком калініяльной адміністрацыі», а на рыскіх дамах красаваліся нязграбныя імперскія статуі ад Міхаіла Эйзэнштэйна.

Дзяяцтва Сяргея было азмрочанае разводам бацькоў — матуля пераехала ў Пецярбург. Пасъля Рыскай вучэльні туды падасца й сын — каб кітальтаўца ў Петраградзкім інстытуце грамадзянскіх інжынераў.

Але інжынэрную адукцыю ён ня скончыў.

Спачатку Эйзэнштэйна мабілізуў на фронт, каб ён кіраваў будаўнічымі працамі, а пазней расыпісваў цягнікі. А ў 1920 г. лёс закіне яго ў Менск, дзе «хлопчык з Рыгі» ўвойдзе ў патаемную ложу разэнкрайцэраў — і зробіць выбар, вызначальны для ўсёй гісторыі кіно.

Разэнкрайцеры ў Невелі

Да свайго зьяўлен’ня ў Менску, разэнкрайцёры атабарыліся пад Невелем, у Віцебскай губэрні (цяпер Пскоў-шчына, на мяжы з Беларуссіяй).

Кіраўнік ложы Барыс Зубакін (ордэнскае імя — Богары) у 1918 г. ўцёк на Віцебчыну з Пецярбургу, ратуючыся ад голаду, безграпоўя і сямейных няшчасціяў.

Як распавядадаў Зубакін у ОГПУ, спрабуючы зарэгістраваць (!) гурткі містыкаў-анархістаў, арганізаваная на Ўсходзе школа разэнкрайцэраў зьявілася ў Эўропе ў XII ст. «Эмблема — Ружа і Крыж — азначае сумяшчэнне «Ружы» — ведаў, культуры — з крыжам рэлігійнага падзывіжніцтва, містычных досьведаў і пошукаў», — тлумачыў Богары галоўная сымбалія руху. Але да царквы містыкі-анархісты ставяцца рэзка адмоўна.

У напачаткі разэнкрайцэраў былі залічаныя рыцары Мальты, тампліёры і масоны, «якія напладзілі процыму цемпрашальных школаў». Сярод сваіх духоўных папярэднікаў Зубакін узгадваў Вільгельма Постэля, Марцінса-Паскаліса (які ў XVIII ст. заснаваў орден марціністаў), ягонага вучня Сэн-Мартэна дый Жэрара-Экаса.

Непасрэдным настаўнікам Зубакіна быў чэх Аляксандар фон Кордзіг, службовец аптэкарскай фірмы «Штоль і Шміт» у Пецярбургу. На працягу году, да 1916, стары Кордзіг, які быў ужо пры смерці, вучыў 21-гадовага адэпта Кабале, арканам Таро і містычнай філязофіі. Вучань абараніў дысэртацыю «Пра імёны Божыя ў кабалістычных сэктах» — і атрымаў дыплём тайнага інстытуту свабодных мастацтваў.

З 1918 году Барыс Зубакін атабарыўся на хутары Запіши, пад Невелем, у старой Пелагеі Вярбіцкай. Сыціла працаваў вясковым настаўнікам і завяршаў дысэртацыю па філязофіі рэлігіі.

У 1919 г. на Віцебчыну прыехаў яго сябар па гімназіі Валошынаў з хворай маці — і Ордэн аднавіўся. У суседній сядзібе Атраднае жыў яшчэ адзін іхны гімназічны сябранік, Уладзімер Ругевіч, які вёў узорную гаспадарку. Побач, на сваім гародзе, атабарыўся мастак Ян-Рафаіл Буйніцкі, які толькі-толькі вярнуўся з Італіі з жонкай, былой сыпявачкай Адролядай Крунек. Дзед Буйніцкага быў масонам — і старога мастака абратілі ганаровым кіраўніком, Гроسمайстрам і Вярхоўным спрэвадодцам «ЛА».

На прыродзе невельская разэнкрайцэры займаліся тэорыяй акультызму, тэхнікай дыханья, сипявалі й пісалі пазмы. Зь Невелю да гуртку далучыўся Іван Цурыкаў і бактэрыёляг Георгі Кульбін, які каўсіці слухаў лекцыі Барыса Зубакіна. Сярод іншых удзельнікаў сустэречай Богары таксама ўзгадваў «каморніка Кражэвіча, які прыяжджаў у Атраднае, ды прыяцеля

Вярбіцкай хутараніна Ластоўскага. Філёзаф Міхаіл Бахцін — слынны стваральнік тэорыі дыялёгу й карнавалу — да раны заседжваўся ў Богары за кубкам гарбаты.

Але ў іерафант разэнкрайцэраў былі ўсе падставы крыўдаваць на свайго віцебскага сябра. Бахцін зывеў з гуртка калегу ў найлепшага вучня Зубакіна Валіянціна Валошынава. Пад імём Валошынава выйдуць дзяўце кнігі Бахціна «Фрайдызм» і «Марксізм і філязофія мовы», якія ня будуць мець нічога супольнага з акультнымі эксперыментамі Ордэну.

У ліпені 1920 невельская ложа канчаткова распалася, калі хворага Зубакіна мабілізавалі ў Чырвоную армію лектарам.

Менск, 1920

Менск 1920 году, дзе сустрэліся будучы рэжысёр Сяргей Эйзэнштэйн і іерафант разэнкрайцэраў Богары, быў маленькім, чысьценцкім, эўрапейскім горадам.

Эйзэнштэйн, захлёбваючыся, пісаў пра электрычнасць, парыскія моды, баґацце тавараў і ніzkія цэнры.

Як узгадвала Верна Нікіціна (жонка мастака Леаніда Нікіціна), якая ў гэты час трапіла ў горад, «тады яшчэ існаваў менскі кірмаш, на якім гандляркі-трабройкі хапалі мінакоў за крысо паліто і пінжалакоў, каб навязаць свой тавар. У адзін са сваіх рэдкіх шпацыраў я прыйшла на бераг ракі, што працякала праз горад. Маю ўвагу прыцігніў вялікі натоўп народу. Паабапал ракі чынна, шэрагамі стаялі габрэі ў даўгіх сурдутах, у кацялках, усе з пэйсамі і мармытатлі штосыці па сваіх малітоўніках. Потым я даведалася, што гэта было сьвята, калі яны ўзгадвалі свой «плач на рэках Бабіёнскіх». Горад быў амаль супрэльна з габрэйскім насельніцтвам, паўсюль гучала характэрная гутарка...»

У Менску Эйзэнштэйн пасьпяхова

вылечыў зубы й набыў боты, якія ў Пецярбургу каштавалі ў трэы разы даражай.

Неўзабаве пасъля прыходу Чырвонай арміі цэны падскочаць, а тавары зьнікнуць, а пакуль Эйзэнштэйн, які быў неблагім графікам, расьпісаў пяць цяплушак «усялякімі папамі, Антантамі й ідэалізаванымі чырвонаармейцамі», рабіў дэкарацыі для тэатру ды падпрацоўваў карыкатурыстам у Літаратурным выдавецтве. Матулі Сяргей скардзіўся на неспрыяльныя міжнародныя абставіны, пры якіх карыкатуры на Польшчу не праходзілі: «Маленъкіх газетных карыкатураў прынята ад мяне на 6.000 (8 малюнкаў!), але толькі на 1.500 дапушчальна пры добрых з Польшчай стасунках!»

Галоўнага тэатральнага рэжысэра (найхутчай, гэта быў кіраўнік франтавой трупы Дняпроў, але мог быць і Еўсыцінгней Міровіч) Эйзэнштэйн хваліў і хадзіў на ўсе ягоныя рэптыцы («у нас цудоўны рэжысэр!»).

Ягоныя выказваныні пра актораў сыцілішыя: «Праз гадзіну пасъля пачатку рэптыцы я шалею ад гэтых гносаў-актораў (у нас толькі 2—3 добрыя), такіх неўспрымальных, нячульных... Часам зайдрошу, што ў мяне няма голасу для сцэны».

У тэатры ставілі забытую сёньня п'есу «Вера Мірцава». І менавіта ў будынку гарадзкога тэатру чытаў лекцыю пра сімех прафэсар Зубакін.

У 1917 г. тут адбыўся Першы Ўсебеларускі сход, які прывёў да авбяшчэння БНР, а незадоўга да прыходу чырвоных на сцэне выступалі з дакладам сябры Богары па Рэлігійна-філозофскім таварыстве Дзымітры Меражкоўскі і Зінаіда Гішус.

У мэмуарах, складзеных у 1946 г., Эйзэнштэйн звяялікай іроніяй піша пра свайго акультнага выхавацеля. Але ў лістах да матулі інтанацыя яшчэ іншай:

«Меў тут вельмі цікавую сустрэчу, якая перайшла ў блізкае сябруства нас траіх з асобай цалкам незвычайнай: вандроўным арцыбіскупам Ордэну Рыцараў Духу... Ён бачыць астральнае цела ўсіх і па ім можа пра чалавека гаварыць самыя патаемныя думкі. Мы ўсё выпрабавалі гэта на сабе. Цяпер заседжаемся да чацвёртай, пятай раніцы над вывучэннем кніг мудрасыці Старожытнага Эгіпту, Кабалы, Асноваў Вышэйшай Магіі, акультызму... Веды яго праста бязъмежныя...».

Узгаданыя ў лісьце браты Эйзэнштэйна па Ордэну — гэта мастак, тэарэтык нэавіталізму Леанід Нікіцін і маскоўскі пісьменнік Павал Арэнскі (у

мэмуарах — «сын аднаго з другасных рускіх кампазытараў»). Калегамі па лёжы таксама былі авантурнік Барыс Плетнэр («здэгенэраваны расейскі аристакрат зь нямецкім прозвішчам») і актор Іван Смолін, з казанскіх стараабрадцаў.

Эйзэнштэйн хацей займацца мастацтвам — і разлічваў на маскоўскія сувязі Паўла Арэнскага; прыкрыцыцём для вандроўкі ў Москву былі курсы японскай мовы пры Генэральным штабе, на якія паступілі Арэнскі, Эйзэнштэйн і Нікіцін.

«Зь Менскам разъвітваюся бяз жалю — цэны тут неверагодна падняліся: учора ўжо апячаталі ўсе крамы. Гандаль замірае. Пытаныне дроваў будзе жахливым...» — пісаў Эйзэнштэйн у лісьце ад 20 верасня.

Прагматычная практика сацыялістычнага акультызму

У Москве акультныя заняткі аднавіліся ў новым складзе.

«Сярод новых адэптаў — Міхаіл Чэхай і Смышляеў. У халоднай гасцініцы, дзе я сплю на куфры, — гутаркі.

Цяпер яны набываюць хутчэй філязофскі ўхіл. Усё часцей узгадваеца Рудольф Штайнэр. Валя Смышляеў спрабуе намаўленыем паскорыць рост маркоўных каліваў. Павал Андрэевіч [Арэнскі] захоплены гіпнозам. Усе трываньць ёгамі. Міхаіл Чэхай сумяшчае фанатычны празэлітыйзм з блюз-нерствам», — узгадвае Эйзэнштэйн у сваіх мэмуарах. (Неўзабаве актор і рэжысэр Міхаіл Чэхай эмігруе з савецкай Pacei.)

«Я то гатовы лопнуць ад нуды, то разарвацца ад съмеху, — падсумоўвае акультны досьвед Сяргей Эйзэнштэйн. — Нарэшце, мяне авбяшчаюць «вандроўным рыцарам» — выдаюць мне вольную — і я стараўся раскінуць маршруты сваіх вандровак надалей ад разэнкрайцераў, Штайнера, Блавацкай».

Але менавіта сябры па лёжы рэжысэр Смышляеў і мастак Нікіцін склалі пратэкцыю Эйзэнштэйну на спектаклі «Мэксіканец», які ён дэкараваў. У сваім майстэрстве Эйзэнштэйн перарасце ў Смышляева, і Нікіціна (і новага настаўніка — Мэрхольда), але старыя веды нікуды не падзенуцца.

Цырымонія разэнкрайцераўскага «пасвячэння ў рыцары» ператворыцца ў жартайлівы рытуал «дабраслаўлення рэжысэраў», які будзе даваць

«Разэнкрайцараўскае» дабраслаўленне рэжысэраў.

Менск разэнкрайцэра Эйзэнштэйна

Праця са старонкі 37.

Эйзэнштэйн сваім ВГІКаўскім вучням. А акультныя штуды — разам з падручнікам эмбрыялёгії, «Духоўнымі практикаўаньнямі Ігнацыя Ляёлы», кітайскай філязофіяй, статыстыкай колераў у Гогаля дый іншымі энцыклапедычнымі звесткамі — пойдуць у падмурак для выхаванья маладых творцаў. (Курс распрацаваны самім Эйзэнштэйнам.)

Атрыманы ў Менску акультныя наўкі саступаюць месца авангардным эксперыментам, і Эйзэнштэйн выйдзе на тэрыторыі, дасюль невядомыя ані мастацтву, ані патаемным таварыствам.

Але актыўная спрацоўка псыхікі гла́дача, мізансцэны, у якіх чалавек — толькі гіерогліф агульнага ритму, непрыязнасьць да царквы — і небяспечная ўвага да архаікі супадаюць са старымі захапленнянімі. Ад дэбютнай стужкі «Страйк» (1924) да рэвалюцыйнага «Браняносца» «Пацёмкіна», 1925 (фільм спрэвакаваў бунт на галіндзкім караблі, а былы жаўнер, які ў 1905 разганаў дэманстрацыю, «плакаў за свае злачынствы на Адэскай лесьвіцы»), кананічнага «Кастрычніка» (1927), кадры з якога ўайшлі ў савецкія падручнікі па гісторыі, як сапраўдныя дакументы.

У 30-ыя гады Эйзэнштэйн шакаваў савецкую публіку прызнаньем, што для стварэння «вяршыннага» рэвалюцыйнага мастацтва трэба выкарыстоўваць «нізінную» першасныну съядомасць. (Выкрыцьцё каштавала Эйзэнштэйну

сталінскага ордэну, які ён мусіў атрымаць.) Між тым, правіла «тое, што наверсе, тое і ўнізе» ёсьць падставовым акультным прынцыпам. Прыгнечаны Эйзэнштэйн, які зноў наткнуўся на знаёмыя «рэгресіўныя зявы», нават хацеў кінуць мастацтва, але знаны псыхолаг Леў Выгоцкі (ураджэнец Воршы) яго адгаварыў.

У 1929 годзе Эйзэнштэйн зъехаў за мяжу, каб вылучаць гукавое кіно. У Эўропе каманда Эйзэнштэйна, Аляксандрава й Цісса, падпрацоўваючы халтуркай, зняла першы ў сьвеце **музычны кліп** (з палюбоўніцай жамчужнага караля Марады Гры) і выпусліла **пропагандовую стужку пра карысыцьця абортаў**.

Галівуд быў зъяканы ідэмі ў Эйзэнштэйна па экранізацыі «Амэрыканскай трагедыі» (у 60-я ўвасобіцца распрацаваныя Эйзэнштэйнам прыёмы «ўнутранага маналёгу» ў кіно). Затое ў Мэксіцы Эйзэнштэйн адараўся напоўніцу.

Стужка «**Жыве Мэксіка!**», якая на гадзіла рэжысёру пра тэатральны дэбют пад апекаю сяброд-разэнкрайцэраў, была нястрыманым карнавалам, калі ў Дзень памерлых (аналіг нашых Дзядоў) жыцьцё перамагае съмерць. Каталіцкае барока, ацтэцкія піраміды, танец карыды, экстаз Веры — і пачуцьцёвасць. Карціна мусіла стацца найлепшай у творчасці Эйзэнштэйна, але яна так і не была змантажаваная.

Сталін, разьюшаны чуткамі, што Эйзэнштэйн, маўляў, здымает фільм пра Сталіна, ультыматыўна загадаў рэжысёру неадкладна пакінуць Мэксіку.

Карціна «**Бежылі луг**», знятая ў разгар сталінскіх рэпрэсіяў (1935—37), сталася самым адымённым, самым асабістым і самым разэнкрайцэрскім фільмам Сяргея Эйзэнштэйна. Стужка знятая паводле гісторыі Паўліка Марозава.

Цэнтральная сцэна фільму — разгром парквы. Хруст выдранага алтара, знятыя абразы — і птасыльвія твары людзей, якія звязаны праз садраныя аклады. Вываленая зграя белых галубоў, якая

Разэнкрайцэры

таемнае таварыства для заняткай акультызмам і алхіміі, што з'явілася ў Нямеччыне ў 1614 г. Самі разэнкрайцэры называюць заснавальнікам брацтва нейкага Хрысціянія Разэнкрайца, які быццам бы жыў у XIV ст. Але маніфэст 1614 г. быў складзены пастарамі лаганам Андрэем, як пародыя на таемныя таварысты.

Пародыя атрымалася настолькі ўдалай, што з'явіўся сапраўдны ордэн, якому была прыдуманая доўгая біяграфія — з часоў эгіпецкіх фараонаў. Важную ролю ў разэнкрайцэрстве займаюць акультныя практикі па канцакце з «кіншаплянэтнымі апекунамі». Сучасныя «адкрыцці» пра прышельцаў — выкрадальнікаў ці касымічныя фантазіі Язэпа Драздовіча нясуць на сабе адбітак разэнкрайцэрскай філозофіі.

• • • • •

з'ядымаеца над спляжанаю царквой.

Падчас здымак Эйзэнштэйн нечакана захварэў. Лекары, якія баяліся чумы й воспы, пасадзілі рэжысёру ў ізолятар і «кармілі», як арангутанга, праз краты».

Неўзабаве фільм быў працягнуты — і забаронены «за містыцызм і фармалізм». Сталіну асабліва не спадабалася, што пісаныя піянэр забірае ў бацькі вінтоўку і даруе ўласнае забойства.

«Мы на можам дапусыць, каб кожнае дзіця рабіла, як савецкая ўлада!» Стужка не захавалася — і ў 1967 годзе па зрэзках быў створаны фотафільм.

За «містыцызм» Эйзэнштэйн мусіў публічна каяцца, зняўшы «Аляксандра Неўскага» (1938).

У фінальнай карціне «**Іван Жахліў**» (1944—45) Эйзэнштэйн з трагедыйнай величчу паказаў, як тыран губляе душу, а пантаны абласлотнай уладай.

Першую сэрыю дыктатар праглынуў, як нажыўку, і прывециў сваім ордэнам. Бізантыйская раскоша, змовы, палац ворага-Жыгімента, як шахматная дошка... Але стары сабра па лёжы, Міхаіл Чэхай, раскусіў небяспечную задуму й даслаў Эйзэнштэйну натхнёнае віншаванье.

Другая сэрыя выклікала шал. «Ня ведае гісторыі!» — крычаў Сталін, раззіваны асуджэннем апрыгініны і лютым царом-марыянэткай. «Гэта проста нейкія хлыстоўскія скокі!» — дадаваў Беряя, пакрыўданы фінальнаю сцэнай.

Трэцяя сэрыя была скасаваная. Другую было загадана перарабіць.

Ад арышту Эйзэнштэйна выратавала толькі съмерць.

Памёр Сяргей Эйзэнштэйн ад сардечнага прыступу, пад агромністай выявай ацтэцкага бoga Кецалькаатля, у 50 гадоў, — як і насурочыў рэжысёру галівудзкі хірамант Кіру.

Андрэй Расінскі

Ложа разэнкрайцараў у Менску.
Злева направа:
Іван Смолін, Барыс Плетнэр, Барыс Зубакін, Павел Арэнскі і Сяргей Эйзэнштэйн.

**Зъ менскага ліста
Эйзэнштэйна**

«Менск, 4/VIII-20 Гатэль
Лівадыя

<...> Тут — праста Эўропа. Зусім свабодна прадаюцца, напрыклад, лімоны (і толькі 350 р. штука!), бульбяная мука (200 р.), рыс (1400 р.), міндаль, чарнасыліў, грэцкія арэхі, цыкоры, шакаляд (ад 600 р. («хатні» нямецка-польска-ваенны-какава-мёд) да 4.000 р. — сапраўдны Cailier!), эмаліянены посуд, падцяжкі, бляізна (ідэальна), булкі (200 р. штука) etc. Ёсьць «кава», сапраўдная, сельцэрская, з экстрактам (15 р. шклянка). Сода ледзьве ня ў кожнай краме (1000 р. фунт). Агулам — усё, акрамя грошай. Але, мабыць, будзе магчымасць добра зарабіць, хача мой асноўны аклад вельмі маленкі — 3.600 р. (бо я не атрымліваю 100% на касыцюмы, як акторы). Уваходжу ў Прафэсійны Звяз Работнікаў Мастацтва, прафэсія — мастак, спэцыяльнасць — дэкаратор, майстар пастановак! <...>

Ехалі са Смаленску — тыдзень. Тры дні стаялі ў знакамітым спаленым Барысаве. Усе станцыі на шляху (і вакзал Менску) спаленыя дашчэнту, масты разбураныя — паўсюль часавыя. Сам Менск, акрамя ўсіх апісаных «атракцыёнаў», сам па сабе, — чароўны: чысьцюкткі эўрапейскі гарадок, нават з «архітэктурай», таксама новай — імперыя ў Эўропе. Ці доўга працягнуцца ўсе гэтыя цуды й вабноты — ня ведаю. (Прыліска на палях: Днём і ўначы электрычнасць! Эўропа! Ёсьць нават <...> Парыскія моды лета 1920 г.) <...>

Пераклад зроблены з выдання: Нікітін А.Л. Московский дебют Сергея Эйзенштейна (1920-1921). М.: «Интеграф Сервис», 1996, с.21-23.

Пераклаў Андрэй Расінскі

Эйзэнштейн на здымках «Івана Жахлівага».

З мэмуараў

Я ніколі не забуду памяшкання «ложы ў Менску»!

У прахадным двары — аднапавярховы дом, заняты пад чырвонаармейскі пастой.

Некалькі пакояў з ложкамі, анучамі, абмоткамі, гармонікам і балалайкай.

Чамусьці заклапочаныя й задумлівыя чырвонаармейцы.

Маленькія дзвіверы далей.

За дзвіверыма штосьці кшталту былога кабінету з пісьмовым сталом з адварванимі дзвіверцамі.

Далей яшчэ дзвіверы ў зусім маленькі пакойчык.

Мы прыходзім туды — некалькі чалавек.

Агромністага росту, былы анархіст, здэгенэраваны расейскі арыстакрат з нямецкім прозвішчам. Няўдачнік — сын аднаго з другасных расейскіх

кампазытараў. Актар Смолін з перасоўнай франтавой трупай. Паміж выкананнем ролі Мірцава ў п'есе «Вера Мірцава» (той п'есе, што распачынаецца са стрэлу ў цемры, якім жонка пракурора забівае палюбоўніка, і п'еса будуеща на тым, як крок за крокам пракурор упэўніваецца, што забойца — ягоная жонка) — ён лечыць мігрэні накладаньнем рук і гадзінамі глядзіць у крышталёвы шар у сваім нумары гатэлю.

Трэнкае за дзвіверыма балалайка.

Грукаюць кацялкі з вячэраю з паходнай кухні ў дзвары.

А тут — накінчышы белую кашулю на гімнасіцёрку і абмоткі — тройчи жазлом ударае ў падлогу цыбаты анархіст.

Апавяшчае, што «біскуп Богары готовы нас прыняць».

Абмыванье ног

пасьвячоным рукамі самога біскупа.

Дзіўная парчовая мітра і кшталту эпітрахілі на ім.

Нейкія слова.

І вось мы, узяўшыся за руکі, праходзім калі люстэрка.

Люстэрка пасылае саюз наш у... астрал.

Балалайку за дзвіверыма зьмянія гармонік.

Чырвонаармейцы ўжо вясёлыя.

Іхная туга была чаканьнем вячэры.

А мы ўжо... рыцары.

Разэнкрайцеры.

Пераклад зроблены з выдання:

**Эйзенштейн С.М.
Мемуары. Том**

первый. М.:

**Редакция газеты
«Труд», Музей**

кино, 1997, с. 61-

63.

**Пераклаў Андрэй
Расінскі.**

У мірах аб дэмакратычнай школе

Сёлета легендарны настаўнік Віктар Шаталаў адзначыў 80-годзьдзе.

Вядомасць ягоная была даволі скандальнай. Хоць ён называў сваю систэму наўчання найболыш стасоўнай менавіта да сацыялізму, стырнавая таго самага сацыялізму адчуваў разбуральнасць ягоных ідэяў і агресіўна супраццўляўся. І яму даводзілася працягваць новыя ідэі неймавернымі высілкамі.

Уявіце, што ў школе, у якой прадвызначана і прадпісана ўсё — і як сядзець на ўроку, і колькі старонак «адсюль — да сюль» прачытаць на зайтра, і якую прычоску месь, — прыходзіць настаўнік на ўрок і авбяшчае: «Я сёньня задам вам хатніе заданыне і больш у гэтым годзе задаваць я буду». У клясе ажыўленыне і радасныя вокічы. «Але ў гэтым заданыне чатырыста задачаў». — «Ууу!..» — «І вы можаце развязваць іх, як заходзяце: або ўсе за месяц і далей адпачываць, або па дзве — трэй дзень, а можна і ўвогуле не развязваць, бо на тройку я вас наўчу і на ўроках».

Вучні — ці не ўпершыню за сваё жыццё — атрымлівалі свабоду дзеяньняў, як быццам дакраналіся да дэмакратіі. Было цікава назіраць за імі. Можна не развязваць — і натуральна знойдзца тыя, хто на пачатку скарыстае такую мажлівасць. Але гэта прыводзіць да невысокай адзнакі, а выпшэйшая адзнака дасягальная, бо настаўнік так добра ўсё тлумачыць з выкарыстаннем такіх зразумелых і запамінальных малюнкаў, што не зразумеца нічым. А на ўроках развязваюцца подобныя задачы, і яны ўжо не здаюцца складанымі.

Акрамя таго, у клясе вісіць ведамасць, дзе развязаныя задачы адзначаюцца зафарбаванымі клетачкамі. І ўсім бачна, хто колькі задачаў змог развязаць. І тут праўляеца статкавасць чалавечай псыхалёгіі: быць адным з апошніх наястрашна, а быць самым апошнім вельмі непрыемна. А ведамасць якраз і паказвае, хто самы апошні. І калі настаўнік добразычліва прапануе такому «адставальніку» паслыўрочную дапамогу, той ахвотна яе прымае. Стыхійныя спаборніцтвы сярод лепшых вучняў — асобная гаворка.

Вынікам становіцца высокая касцяныя веды і надзеяна засвоенны ўменыні. Гэта было настолькі непадобна на шэрасць нацягнутых савецкіх троек, што не магло ні выклікаць агресіі кіроўных вярху. Міністэрства адукацыі. А Шаталаў яшчэ

Шаталаў праводзіць сэмінар у Магілёўскай мэдвуэзельні. У 1983 годзе ён выкладчыкі прарапанавалі органам адукацыі Магілёва запрасіць В.Шаталаў, але атрымалі адмоўну. Тады яны сабралі складчыну і запрасілі вядомага настаўніка, аплаціўшы яму камандзіровачныя сваімі грашымі.

падражнію іх кніжкай з нахабнай назвай «Куды і як зьніклі тройкі». Публікацыі 1970-х пра яго былі настолік супярочлівымі, што не маглі не ўзбудзіць цікавасці. Адны скептычна крывілі вусны і папракалі «скандаліста» ў пахальбе і пошуку таннай славы. Іншыя, на здолеўшы нічога зразумець з прэсы, ехалі ў Данецк, каб убачыць на ўласныя очы.

Мне, на той час маладому настаўніку, аднойчы трапілі на очы дзівзе публікацыі. «Знамя юности» надрукавала ўражаныні дырэктара Менскага элекратэхнікуму сувязі Жукава, які вярнуўся з трохдзённага сэмінару Шаталаў (гэты артыкул не ўзяліся друкаваць ні «Советская Беларусь», ні «Звязда»). А маскоўская «Учительская газета» ці на ў той жа дзень выбухнула зъедліва-крытычным опусам пра «данецкія пуды». Я выпрасіў у дырэктора тыдзені адпачынку і паехаў у Данецк. Гэта паездка рэзка зъмяніла мае як настаўніцтва, так і чалавечыя погляды. Я далучыўся да змагароў за новую пэдагогіку.

«Калі гэтая партыя вас не разумее і не падтрымлівае, чаму б вам не стварыць новую партыю?», — папікаваўся я неяк у Шаталаў. Ён усіхінчыўся: «Калі б камары лёгати радочкам, з'імі было б вельмі лёгка змагацца». Але, фактычна, ягоная партыя існавала. Той, хто прыяжджаў у Данецк, становіўся прыхільнікам новых ідэяў і калі хацеў надалей атрымліваць інфармацыю, дасылаў лісты і ўкладаў капэрту з зваротнай адрэсай. У капэрце ён атрымліваў скапіваныя падборкі публікацыяў з самых розных выданняў мясцовай, цэнтральнай і замежнай прэсы і кароткія прыпіскі самога В.Шаталаў. Такіх капэртаў спадар Віктар рассылаў

штодзень па некалькі дзясяткаў. І калі нейкому настаўніку, які ўзяўся працаўаць «паводле Шаталаў», чынаенства пачынала перашкаджаць, той паведамляў пра гэта ў Данецк, копія паведамлення рассылалася — і з розных куткоў вялікай краіны пачыналі ісьці лісты ў мясцовыя органы кіраваныя, мясцовую і цэнтральную прэсу. Зыянтэжаныя націкам чыноўнікі на нейкі час пакідалі «нестандартнага» настаўніка ў спакоі.

Гэтую ситуацыю давялося перажыць і мне. Калі кірауніцтва пэдінтытуту, дзе я працаўаў, пераканалася, што зъмяніць мае погляды не выходзіць, мяне з грубымі парушэннямі закону звольнілі. Хутка гнеўныя настаўніцкія лісты пачалі прыходзіць і ў ЦК КПСС, і ў ЦК КПБ, а таксама ў «Правду», «Труд», «Літературную газету»... «Ізвестія» даслалі ў Магілёў карэспандэнтку, вывучэннем ситуацыі заняўся ЦК КПБ, і раптэнне аб зваленыні было адменена.

Думаю, гэты досьвед быў бы вельмі карысным для сёньняшняй Беларусі.

80-гадовы Віктар Шаталаў працягвае працаўаць прафэсарам Данецкага інстытуту сацыяльнай адукацыі і праводзіць сваю сэмінары (пераважна ва Ўкраіне і Рэспубліцы). Да юбілею ўкраінскі ўрад узнагародзіў яго найвышэйшай настаўніцкай узнагародай — залатым мэдалём Ушынскага, Акадэмія пэдагагічных навук Украіны абрала яго ганаровым доктарам. Але самым істотным ён лічыць тое, што афіцыйная газета «Голос Украіни» прынесла яму прабачэнні. «Не пасміяротна, а жывому», — зь непрыхаваным задавальненнем напісаў ён мне.

Міхась Булавацкі, Магілёў

АЛЕКСАНДР ГАЙКОУ

Дружа Жук

ВОЛЬГА КЛЯЗОВІЧ

Ж-жу-жжу-жы-ж-ж-ж!!!
Жук, ёсьць у цябе крылцы?
Ты ўмееш уласны колер зъмяняць?
А куды ты паўзеш?
І чаму так суцішыўся на далоньцы маей?
Можа, ты мой?
Мой сябар з далёкай-далёкай зямлі
Ўсё поўз, усё імчаў і шукаў,
І нарэшце... сустрэліся мы!
Ну, куды ж папаўзём-паляцім
Мы з табой, даўгачаканы
Дружа мой?
Ж-жу-жы-жж-жу-у-у-у...

Фолк у Казе

8 сіння малая заля к/з «Мінск» запрашае ўсіх аматараў беларускага фолку на фэст з узелам гуртоў «Госьціца», Guda, «Ліцьвіны». Фэст зъмесціць у сабе канцэртную частку, а таксама прэзэнтацыю перавыданняя альбомаў «Архаічны абрадавыя съпевы» Guda, «Неба і Зямля», «5 сакавіка» «Ліцьвінаў» і дэзвюх частак «Каляды. Рожства. Шчодрэнц» Юр'я Выдронка.

«Госьціца» — адзіны ў Беларусі тэатар аўтэнтычнай і архаічнай музыкі і харэаграфіі, які перайшоў мяжу этнографізму і зывяртаенца да гледача на сучасны мове танцу мадэрн. Яго кампазытар, харэограф і рэжысэр Ларыса Сімаковіч: «Мы плянуем прэм'еру новай кампазыцыі! Гэта будзе невялічкі спектакль на 15—20 хвілін у жанры фолк-мадэрн-балет пад назвай «Заштрука» (працоўная падназва «Стварэнне матэрый»). У пастаноўцы, акрамя непасрэдных удзельнікаў — А.Варахоўскай, С.Зелянкоўскай, С.Яфімавай, — будуть задзейнічаныя такія «пэрсанажы», як цымбалы, посылкі, каровіны званочкі і — стол, на якім і будзе замешвацца запірка. Таксама слухачоў чакае аўтэнтычны фальклёр у выглядзе загавораў, прыгавораў, песень і, канечне ж, плястыка!

Выканаўцы гурту Guda практикуюць гарлавы съпев, які паходзіць ад гучнага съпеву на адкрытым паветры. Аснову роўнартуару складаюць абрадавыя песні — найболыш архаічны пласт традыцыйнай народнай культуры. На канцэрце Guda прадстаўіць песні, добра вядомыя слухачам, а таксама творы зь вясельнай праграмы, што раней не агучвалася альбо агучвалася часткова. Вікторыя Міхно, салістка гурту Guda: «Канцэртуальным падмуркам плыты «Архаічны абрадавыя съпевы»

дзе варта быць

«Госьціца».

«Юры Выдронак».

з'яўляецца беларускі абрадавы календар. Альбом — вынік амаль 10-гадовай працы гурту, дзе прадстаўленыя сапраўдныя пярліны беларускага фальклёру. А яшчэ слухачы стануть съведкамі сапраўднай падзеі ў жыцці гурту — у нас чатыры новыя ўдзельніцы!»

Фолк-гурт «Ліцьвіны» грае аўтэнтычны беларускі фолк. Саліст гурту, фальклёрист і дудар Уладзімер Бярбераў: «8 сіння — гэта ўжо ня восень, але яшчэ і не сапраўдная зіма. Таму мы выканаем колькі восенскіх і зімовых песен».

Юры Выдронак спрычыніўся да дзеяніяў гуртоў «Палац» і «Крыві», ачольваў гурт «Юр'я», быў арганізаторам фэстываля сучаснага фальклёру «Таўкачыкі» (2000, 2004 гг.). Выдронкам рэстаўраваны больш за 50 гадзінай гучання аўдыё- і відэазапісаў календарна-абрадавай песеннасці Чарнобыльскага рэгіёну. «Альбом у дэзвюх частках «Каляды. Рожства. Шчодрэнц» сабраў у сабе матэрый з экспозіцый і рэстаўрапольных фондаў, а таксама тое, што прыносілі нам людзі на касатах. Але найцікавейшае ў ім — самі выкананіцы, самабатныя народныя съпявачкі,» — гаворыць Юры Выдронак.

Даведкі пра канцэрт і замова квіткоў: (029) 649 08 88; (029) 766 24 25

Дар'я Гарошка, фота Андрэя Лянкевіча

«Гуда».

«Ліцьвіны».

ВЫСТАВЫ**Новая архітэктура Бэрліну**

Да І снегня ў кінатэатры «Перамога» (Інтэрнацыянальная, 20) працуе выставка «Град і дом. Новая архітэктура Бэрліну». На выставе можна убачыць 40 праектаў, здзейсненых пасля аўяднання Нямеччыны: ад ратушы, гарадзкога гатэлю да жылых комплексаў зофісамі.

Гравюры Ота Дыкса

Да 16 снегня ў музее сучаснага выяўленчага мастацства (пр. Незалежнасць, 47) працуе выставка «Ота Дыкс. Крытчычная графіка 1920—1924». У сваіх гравюрах мастак рэалістычна паказвае паваеннае грамадства: вэтранаў і інвалідаў, маргіналаў паслявеннага часу. Сваімі працамі мастак не спрабаваў змяніць людзей — ён проста імкнусі паказаць рэчаіснасць.

Жодзінцы

30 лістапада 2007 году а 16-й гадзіне ў Палацкай мастацкай галерэі (Палац, вул. Карла Маркса, 2а) адбудзеца літаратурна-мастакская імпрэза «Адкрыццё» выставы «Жодзінцы». Удзел возьмуць Алеся Арыш, Аляксей Марачкін, Уладзімер Січукай, Валер Славкін, а таксама творцы-палачане. Выставу, якая экспанавалася ў Жодзіне з 8 кастрычніка і рагпразэнтавала дваццаць мастакоў, маркунца паказаць у наступным годзе ў Гарках, Лагойску і Менску.

Жывапіс, вершы, пазлы

Да 2 снегня ў арт-галерэі «Падземка» (пр. Незалежнасць, 43) працуе выставка твораў Андрэя Бурсава, менскага фатографа, мастака, паэта.

Зыміцер Вайцюшкевіч & WZ-Orkiestra

Прэзэнтацыя юбілейнага альбома
«Liryka»

2 снегня.

Менск.

**Клуб
«Фартуна»**

**Тэлефон: (029) 671-58-65.
Адрас: вул. Смаленская, 15**

ПРЕЗЕНТАЦИЯ**Narodny Album**

18 снегня ў клубе «Фартуна» (вул. Смаленская, 15) адбудзеца юбілейны канцэрт супольнага музычнага праекта «NARODNY ALBUM» — 10 гадоў. **Пачатак а 19-и.** Квіткі ад 20 000 да 27 000. Даведкі: 194-88-87, 710-39-04.

Вершы Алеся Камоцкага

29 лістапада ў Музее Багдановіча (Траецкае перадмесце) пройдзе прэзэнтацыя кнігі выбраных вершаў Алеся Камоцкага.

ТЭАТРЫ**Купалаўскі тэатар**

- 1 (сб) — «Ромул Вялікі».
- 2 (ндз) — «Паўлінка».
- 3 (пн) — «Ідылія».
- 4 (аўт) — «Камэдзія».
- 5 (ср) — «Сымон-музыка».
- 6 (чц) — «КІМ».
- ранішня спектаклі
- 2 (ндз) — «Паўлінка».
- малая сцэна
- 1 (сб) — «Востраў Сахалін».
- 2 (ндз) — «Маці».
- 5 (ср) — «Варшаўская мэлёдія»
- 6 (чц) — «Беларусь у фантастычных апавяданьнях».

КІНО НА ВЫХОДНЫЯ**«Імгла» і «Бэавулф»**

Карціна Фрэнка Дарабонта паводле Стыўена Кінга і кампьютарызаваны міт Робэрта Зэмекіса

Імгла (Mist)

ЗША, 2007, каліяровы, 127 хв.

Рэжысэр: Фрэнк Дарабонт

Ролі выконваюць: Томас Джэйн, Марсія Гэй Гардэн, Натан Гэмбл, Алекса Давалас

Жанр: Фантастыка паводле апавяданьня Стыўена Кінга і сцэнару Фрэнка Дарабонта

Пасля буры на мястэчка спускаецца туман. А разам з туманам у горад прыйходзяць жудасныя істоты. Невялічкая група людзей баўракадуеца ў супэрмаркете...

Карціна пра нашэсьце пачвараў на малень-кія амэрыканскія гарадкі існуе незлічоная

колькасць, дый Стыўену Кінгу рэдка шанца-валі на добрыя экранізацыі. Але рэжысэр Фрэнк Дарабонт, творца «Зялёной мілі», пе-раўтварае звычкы сюжэт у замаскаванае са-цыяльнае пасланнне.

Ізалаўаная група — мадэль грамадства, а вусьціш высівсвечвае чалавечую натуру. Засцяльны бойкі за аўтарытэт, рэлігійны фанатызм (рэй вядзе каліяртын Марсія Гэй Гардзін). Небяспека хаваеца на столікі ў тумане, колькі ў позірках суйчынінкаў, гатовых прынесці ў ахвяру бліжнага. А нестандартны фінал стужкі — падкоп пад «сусцяшальніцкі» жанр кашмараў і падрыў амэрыканскіх мары. Галоўная імгла — у сэрцы.

Бэавулф (Beowulf)

ЗША, 2007, каліяровы, 115 хв.

Рэжысэр: Робэрт Зэмекіс

Ролі выконваюць: Рэй Ўінстан, Энтані Гопкінз, Джон Малкавіч, Крысін Гловэр, Анджэліна Джолі

Жанр: Кампьютарна-ігравы міт паводле аднайменнай легенды

Землі караля Хродгара спусташаюцца тро-лем Грэндэлем. Герой Бэавулф прыходзіць на дапамогу каралю, але ў пачвары ёсьць яшчэ маці...

Робэрт Зэмекіс пераўтварае актораў у кампьютарныя лялькі. На цэлы актораў усталёўва-ліся датчыкі, рухі лічбаваліся — адны атры-маліся віртуальныя макеты Джолі, Гопкінза, Малкавіча. Падобная тэхніка дазволіла ства-рыці цалкам міталягічны съвет з быццам бы-жывымі акторамі.

Бойка аголенага Бэавулфа з пачварай ат-рымала б у ігравым кіно жорсткае цэнзурнае абмежаваныне, што адсекла б мэтавую аўдыторыю падлеткаў. Але выратоўваюць кампью-тарныя тэхналёгі. А галоўная прынадба фільму — аголеная Анджэліна Джолі ў ролі спакус-лівой дэманицы.

Але гаварыць пра акторскую гульню — дый, увогуле, пра кіно не выпадае. Стужка Зэмекіса — сама шыкоўны рэкламны ролі кампьютарнае гульні, што распрацоўнікамі й не хаваеца.

**Андрэй
Расінскі**

пра-бел / пра-съвет

Эсэістыка • Крытыка • Рэфлексіі

Музыкі расставілі кропкі над «і»	26
Лявон Вольскі: «Ніхто з тых музыкаў на гандаль ня пойдзе»	27
Кульпінковіч: За гэтыя два дні на нас вылілі багата г... ўна	28
Дырэктар «Рок-Кола»: «Я вымушаны звольніцца з працы»	28
Люфт-мэнч Вольф Рубінчык. Піша Наталка Бабіна	31
Утопія і рэальнасць «Гораду Сонца». Раман Артура Клінава прымушае задумацца: ці можна падзяліць эстэтыку і злачынства?	34
Артур Клінав: «Кожная ўнікальнасць, адкуль бы яна ні вырастала, мае вартасць»	35
Дэльфіна Пае: «Культура — гэта добры сродак, каб зацікавіць людзей»	36
Сяргей Харэўскі: «Гарады мусяць існаваць для тых, хто ў іх жыве»	37
Захар Шыбека: «Вобраз места зьяўляеца сам па сабе, яго ня трэба прыдумваць»	38
Вольга Стужынская: «Прыышоў час, калі краіну трэба паказваць зь іншага боку»	39
Менск разнікрайцэра Эйзэнштэйна. Піша Андрэй Расінскі	40
У мірах аб дэмакратычнай школе. Сёлета легендарны настаўнік Віктар Шаталаў адзначаў 80-годзьдзе.	44
Піша Міхась Булавацкі	44

КАЛІ Б...

...пасля «Маршу нязгодных» у Маскве
пад кіраўніцтвам Гары Каспарава ўлады
падумалі, што апазыцыйны настроі
выклікаючы гульней у шахматы.

Вядучы: Па просьбах працоўных саюмін Саюзу
Беларусі і Рады зьмяніў правілы гульні ў
шахматы: цяпер замест «мат» трэба казаць
«пераабраныне караля на наступны тэрмін».

«Нашу Ніву»
пытайцеся на сядзібе ТБМ кожны
будні дзень ад 17.00 да 19.00.

А ты падпішыся!

Каб рэгулярна атрымліваць «Нашу Ніву», проста
падпішыце дамову. Дэталі — старонка 17.

ПРЫВАТНЫЯ АБВЕСТКІ

ВІТАНЬНІ

Віншаем спадара Генадзя Вініар-
скага з Днём народзінаў. Супра-
цоўнікі

СПАЧУВАНЬНІ

Пам'ёр Раман Фрыдман. Шчырыя
спачуванні родным і блізкім.

КНІГІ

Зарыян Далэнга-Хадакоўскі
«Выбранае» і Якуб Колас «Выбра-
нае» — 38 і 39 кнігі сары «Беларускі
кнігазбор» ужо ў кнігарнях і распа-
снікі.

Адам Мальдзіс «Выбранае» і
Аляксей Карпюк «Выбраныя творы»
з сары «Беларускі кнігазбор» падза-
чыць съвет у сунежні гэтага году.
Кнігі на беларускай, ангельскай мо-
вавых. Для падарунка сібрам і
іншаземцам, тым, хто вывучае бел.,
англ. мовы, цікавіца гісторыяй.
Філрафія, нумізматыка. Т.: 753-91-
96. alesknigi@mail.ru

Набор, рэдагаванне, інтэрвю,
аналітика, падбор, апрацоўка
інфармацыі, матэрыялу, падрыхто-
ка рукапісу да друку, пераклад,
выдавецкія праекты, распакоўка. Т.:
753-91-96. alesknigi@mail.ru

ФАРСІ

Урокі фарсі і персыдзакага танцу.
Зімой вучымся, летам едзем у Іран.
T.: 798-03-42

ДОМ

Прадам за 54 т. цагляны дом плош-
чай 100 кв.м. (зроблены на 90 %) з
участкам (6 сотак), побач з Менскам
(1,5 км). Ёсьць электрычнасць, вада
, печка, падвадзіцца газ. T.: 8-029-
576-74-29

КАЦЯНЯТКА

Аддамо беларускамоўнае каця-
нятка ў добрая руки. T.: 798-03-42

Дзікара і Джулію
віншуюм
з народзінамі сына
Сабры

«НН» СТО ГАДОЎ З ВАМИ

Пэрсія. 31 акцябра Шах (цар персыдзкі) прысягнуў
перед сваім народам, што будзе верным канстытуцыі.
«Наша Ніва». № 33. 1907

Наша Ніва

незалежная газета

заснаваная ў 1906, адноўленая ў 1991

галоўныя рэдактары «Нашай Нівы»:

З.Вольскі (1906), А.Уласаў (1906—1914),
Янка Купала (1914—1915), А.Луцкевіч,

У.Знамяроўскі (1920), С.Дубавец (1991—2000).

сакратарка рэдакцыі Наста Бакшанская

шэф-рэдактар Андрэй Дынько

галоўныя рэдактары Андрэй Скурко

мастакі рэдактары Сяргей Харэўскі

заснавальнік Місцавы фонд выдання

газеты «Наша Ніва»

выдавец Прыватнае прадпрыемства

«Суродзічы»

адрес для допісаў:

220050, Менск, а/c 537

Tel/fax: (017) 284-73-29, 8-029-613-32-32,

8-029-707-73-29.

E-mail: nn@nn.by

On-line: www.nn.by

© НАША НІВА. Спасылка на «Нашу Ніву» абавязковая. 12 палос фарматам

A2, 6 друк. арк. Друкарня РУП «Выдавецтва беларускі Дон друк», Менск, пр.

Ф.Скарыны, 79. Радакцыя не насе адказнасць за зьвест рэкламных аўвестак.

Кошт свободны. Пасведчаныне абрэгстрацыі прамысловага выдання №581

ад 4 ліпеня 2002 г., выдадзена Міністэрствам інфармацыі Рэспублікі Беларусь.

Юрідyczны адрас: 220101, г. Менск, пр. Ракасоўскага, 102-71. Р/р

3012206280014 у МГД ААТ «Белінвестбанку», Менск, код 764.

Наклад 2270. Газета выдаецца 48 разоў на год.

Нумар падпісаны ў друк 23.00.28.11.2007.

Замова № 6510.

Рэдакцыйны адрас: Ракасоўскага, 102-71.